

MLADIKKA

DRUŽINSKI LIST

++

XVII 11 1937

STV

ESTIN

V S E B I N A N O V E M B R S K E Š T E V I L K E

LEPA POLJANA Živa plamenica (Mara Husova) // Prvi grob (Janez Jalen) // Bogatin (France Bevk) // Iz nižav in težav (Ivan Zorec) // Tabor (dr. Andrej Snoj) ★ PESMI Večerna pot (Alojz Fajdiga) // Jesenski soneti (Vinko Žitnik) // Album (Ivan Čampa) // Preprošta (Stanko Vuk) ★ PISANA TRATA Kitajski jezik (Pavel Kunaver) // Japonci (Pavel Kunaver) // Narodni pregovori (Vane Bilič) // Slovensko narodno blago (Vinko Möderndorfer) // Nove knjige // Naše slike ★ DOM IN DRUŽINA Ob sinčkovem grobu (Joža Likovič) // Beraček (Karel Zorko) // Mati in oče // Okrogel prtiček (E. Skalický) // Kuharica (M. R.) ZABAVA IN ŠALA Čarodejeva delavnica // Anekdote // Uganke in mreže ★ SLIKE Nono: Prvi nalivi // H. Holbein (Podobe smrti): Smrt in vojščak; Okostnjaki se zbirajo; Smrt in otrok // Nora Lavrinova: Iz Pirenejev Frank Spenlove: Prepozno // K članku Tabor: Gore Gelboe z Ezdrelonske planjave; Gora Tabor; Cerkev na Taboru; Kripta in prezbiterij na Taboru; Notranjost cerkve na Taboru; Kripta; Mozaik v kripti Fotografije (Fr. Krašovec): Ljubljansko jutro; Jesen pod Grintovcem // Dvoje risb k članku Živa plamenica KROJNA PRILOGA Nekaj vzorcev za zimske plašče in obleko // Pripombe o ročnem delu; Otroci iz soseščine; Občutljivost; »Nepomembna« žena; O pravilnem grgranju; Higijena obleke; Bledičnost; Kartoteka za kuhinjske recepte; Nasveti

DOBILI SMO V OCENO

Tovarna novega človeka. Spisala Alja Rahmanova. Peslovenil Leopold Stanek. Ljudska knjižnica 62. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Tiskala Jugoslovanska tiskarna. ★ **Človek proti človeku.** Spisal France Bevk. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1957. Tiskala Tiskarna sv. Cirila v Mariboru. ★ **Pikica in Tonček.** Spisal Erich Kästner. Ilustriral Walter Trier. Prevedel Mirko Kunčič. Zbirka mladinskih spisov. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1957. Tiskala Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani. ★ **Med Napoleonom in Leninom.** Sto let Evrope (1814—1914). Spisal Silvo Kranjec. Zbirka Kosmos. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1957. Tiskala Jugoslovanska tiskarna. ★ **Revizor.** Spisal Nikolaj Vasiljevič Gogolj. Prevedel dr. Ivan Prijatelj. Priredila Silva Trdina. Cvetje iz domačih in tujih logov 15. Založila Družba sv. Mohorja v Celju 1957. Natisnila Mohorjeva tiskarna. ★ **Salezijanski knjižici: Ivanček, Jezusov ljubljencek; Misijoni.** ★ **Boj na požiralniku in drugi spisi.** Spisal P. Vrance. Biblioteka za pouk in zabavo. Gorizia 1957. Izdala Unione editoriale Goriziana. Tiskala Tipografia Consorziale Trieste.

MLADIKA se tiska v Celju in izhaja točno prvega dne vsakega meseca ★ NAROČNINA za Mladiko je letno din 84.—, s krojno prilogo vred din 100.—. Da uprava ustreže najširšim slojem, sprejema naročnino tudi polletno (din 42.—) in četrletno (din 21.—). V INOZEMSTVU pa stane din 100.—, s krojno prilogo din 116.—; v Ameriki dol. 2.—, s krojno prilogo dol. 2.40 ★ ČEKOVNI RAČUN imamo za Jugoslavijo v Ljubljani št. 11.412 Družba sv. Mohorja, Celje, za Italijo v Trstu št. 11/1675, za Avstrijo na Dunaju D 160.150.

NAROČNINO IN REKLAMACIJE je pošiljati na naslov: UPRAVA MLADIKE V CELJU. Reklamirati se more vsakokrat le zadnja številka ★ ROKOPISI naj se pošiljajo na naslov: dr. Jože Pogačnik, tehnični urednik publikacij Družbe sv. Mohorja, Ljubljana, Poljanska c. 28, telefon 31-91 ★ UGANKARSKO GRADIVO sprejema Janko Moder v Dolu pri Ljubljani. Na isti naslov je pošiljati tudi rešitve ugank ★ IZDAJA Družba sv. Mohorja (dr. Franc Kotnik) v Celju. Za uredništvo: Fran Milavec, Celje. Tiska Mohorjeva tiskarna, registrirana zadruga z omejeno zavezo, v Celju (Fran Milavec, Celje)

LEPA POLJANA

LETO 1937

NOVEMBER

ŽIVA PLAMENICA

Mara Husova

21.

Zala se je vrnila od moža duševno in telesno strta. Vendar ji je na dnu srca tlela iskra grenkega zadovoljstva, da se je ognila strašnemu zlu, kljub pekočemu ognju, ki ga je v njej zanel Kovač.

»Varuj me, mene same!« je vpila njena bičana duša v samotnih urah k razpetemu Bogu, ki ga ji je podarila ob poroki njena mati s kratkim pismom: »Nanj se obrni, ko ti bo najhujše!«

V urad ni šla, ker res ni bila sposobna za nobeno delo. Izgovorila se je z boleznijo in ostala doma.

Gospa Julija jo je obiskala. Ko je uvidela, da Zala ni za noben pogovor, a je slutila, da se za navidezno boleznijo skriva veliko gorje, ni obiska več ponovila.

»Naj sama preboli in prenese! Bo že našla pravo pot«, je s polnim zaupanjem v prijateljščino moč odšla dobra Korenka.

Prve dni se je Zala ukvarjala le s seboj. Potem se je spomnila, da bi moral mož že priti. Zadržala se je, zakaj ga še ni. »Da se mu ni kaj zgodilo?« ji je šinila prva skrb v glavo.

»Res — kako je prestal Mihajlo? Da se ni njegova bolečina prelomila v sovraštvo do Vrana?« jo je stisnil za srce mučen strah. In čim dalje hujše so postajale njene moreče skrbi. Za oba se je bala. In kakor je prej rotilo njeno srce Boga le zase, tako in še v večjem trpljenju se je zdaj obračalo k Njemu, da oba obvaruje nesreče in nepremišljenih dejanj, ki jih je v svoji razboleli duši tako ostro zaslutila, da je vztrepetavala v

mučni grozi. »On, Mihajlo, se bo maščeval v svoji slepi strasti nad nedolžnim Mirom.«

Njena groza je dosegla višek prav tisto noč, ko se je resnično zgodila nesreča.

Vsa iz sebe je tavalala po mraku svoje sobe in sklepala roke v svoji nemoči.

»Prizanesi! Prizanesi!« se je zlomila njena napetost pred križanim Bogom. Dolgo je ostala kleče, z glavo naslonjena na rob svoje nočne omarice, nad katero je visel Kristus. Dvignila se je mirnejša. Občutila je, da je šlo najhujše mimo.

»Zahvaljen večno!« so orosile njene solze materin dar.

Čez tri dni je dopotoval Vran z razbitim nosom in obvezano glavo. Zale ni to prav nič iznenadilo. Ko je pa opazila na njegovem vratu široke modre lise, je zopet vztrepetala v smrtni grozi.

»Saj ni bilo nič hudega, Zalka; stepli smo se pač; ali tisti prekleti samokres mi je res sam vrag vtaknil v žep.«

»Kaj?« je zinila blede žena.

»Saj ni nič hudega, Zala! Pijani smo bili.«

»A Kovač?« je izdabila Zala in pod se je zazibal pod njenimi nogami.

»So rekli, da ni nič hudega. Desna stran prsi je zadeta. Veš, sam ne vem, kako se je sprožilo; ko me je pa tako zverinsko dušil, kakor da me je zares nameraval zadaviti.«

»Nameraval zares?« se je naslonila na vrata vsa drhteča žena.

»Kaj pa si se tako ustrašila? Obljubljam ti, da ne bom več hodil s pretepači! Slučaj je bil. Saj bo ozdravel, žena je pri njem. Slišiš, Zala, res ne bom nikoli več! Tako sem te ostrašil. Odpusti!« je brbral Vran, ki mu je bilo vse skupaj strašno neprijetno.

»Odpuščam, odpuščam...« se je žena kakor v dalji zbrala in sedla na stol.

»Vse?«

»Vse!«

»Ti, ti!« jo je hotel objeti.

»Pusti me, Miro. Odpustila sem, a pozabila še nisem. — Prosim te, vsaj malo me razumi!«

»Da, da, saj te zdaj še ne bom prosil ljubezni. Pojdiva, tako si bleada.«

»Mirú sem potrebna, veš; no, hvala Bogu, da se je vse tako izteklo!« si je oddahnila Zala in kar vedro pogledala moža.

★

Službeni opravki so privedli dr. Beliča za dan, dva nazaj. V uradu se ga je najbolj razveselila gospa Julija. Bil je edini prijatelj njihove hiše.

»Morate k nam na večerjo!« ga je povabila Korenka. »Pa tudi vi, gospa Zala, morate priti!« se je obrnila k Zali z očitajočim pogledom. »Ko bi vedeli, gospod Belič, kako nas vse vprek zanemarja, ta mlada gospa, bi tudi vi bili jezni nanjo.«

»Eh, mladi in srečni ljudje! Kdo bi jim kaj zameril«, se je smehljaj dr. Belič.

»Da, ali gospa samuje že vse leto; moža so ji premestili, ona pa je ostala. Žalostno uradniško življenje.«

»Klavrno je res; ali naj zato nosim svojo čmernost še v vaš veseli dom?« se je opravičila Zala.

»Razumem in odpuščam! Ali nocoj morate priti!«

»Pridem gotovo«, se je vdala Zala, dasi ji ni bilo do vesele družbe.

Julija je svojega gosta kar iz urada odpeljala domov.

»Popravili ste se in pomladili«, je opazilo bistro Julijino oko.

»Res je, ozdravel sem. Našel sem svoj mir.«

»Čudim se, da se nič ne ženite.«

»Tudi to še pride na vrsto; ali nekaj bi vas rad prav zaupno vprašal; pa vas prosim, da mi odkrito poveste.«

»Ustregla vam bom, če bo le mogoče.«

»Tako j ko sem prišel, sem opazil na Zali veliko spremembo. Nekam prerեսna se mi zdi, kakor da se ne zna več sme jati. Poprej tako veselo in neugnano dekle! Kako živi ta ljubi deklič? Kakšen je njen zakon?«

»Dosti hočete vedeti, prijatelj. Bojim se, da vam ne bom mogla ustreči, ker sama zelo malo vem. Prav za prav nič. Slutim pa, da ni vse v redu med njima. Doktor Vran se mi je zdel že poprej zelo muhast in lahek. Ponavljam, da se morebiti

motim. Ona pa je preponosna, da bi kaj potožila. Njena molčečnost me skoro žali. O božiču je bila pri možu. Nenadoma se je vrnila. Bila je bolna nekaj dni. Obiskala sem jo in vem, da tista bolezen ni bila telesna. Potem je prišel k njej njen mož ter ostal tu skoro ves mesec. Vsega skupaj sta bila le enkrat pri nas. Vedla pa sta se tako, da sem spoznala, kako je vse le na videz pristno med njima, a slabo ponarejeno. Od takrat Zale ni bilo več k nam. Dóma se drži in baje piše. Morebiti pa je vse le izgovor. Družba jo muči, ona nosi nekaj težkega na srcu«, je zaključila Julija svojo sodbo.

Belič jo je napeto poslušal.

»Zmeraj je tako: najboljše jabolko pohrusta najslabše prase«, je vzdihnil zamišljeno Belič.

»Ali ponavljam, da se morebiti motim. So tudi lahko začasne stiske in viharji, ki se tako radi javljajo v vsakem mladem zakonu. To je včasih tako spremenljivo, kakor aprilsko vreme.«

»Bog daj, da bi bilo tako.«

Približala sta se Korenovemu domu. Najstarejša sinova sta pritekla mami naproti.

»Dušan, teci in povej očetu, da je prišel stricček doktor Belič!« je poslala Julija starejšega sina domov. Deček je stekel, da se je prah dvignil za njim.

»Kako so vam zrasli!« se je čudil gost.

»Oh, kakor topoli rastejo!« je zažarela Julija v materinski sreči.

Do vrtnе ograje jima je prišel naproti Koren. Krepko sta si stisnila roke. Koren je bil ves srečen ob prijetnem snidenju.

»Pomladil si se in lepši si. Hvala Bogu, da te spet vidim! Takega, da, te imam rad; ne kakor prej, ko si pobešal nos, kakor da si mislil orati z njim!«

Kljub veselemu sprejemu je Beliča tiščala tiha skrb za prijateljico Zalo. Ona je bila, ki mu je s svojo zdravo življenjsko močjo in miselnostjo pokazala pot k miru in ozdravljenju. Ob njej je v mukah spoznal ceno in smisel življenja v tistem hipu, ko se ga je mislil znebiti. Komaj je čakal, da se zvečeri ter jo spet vidi. Prijateljsko sočutje ga je vsega prevzelo in očital si je, da je toliko mislil nanjo v svojem novem življenju.

Julija Korenova je zaslutila njegovo željo ter velela starejšemu sinu nabrati rož.

»Tako, zdaj pa boš šel s stricem Beličem k tetki Zali in jo bosta skupno povabila k nam!« se je obrnila šegavo k nestrpnemu gostu.

»Modra ženica!« se je razveselil Belič ter jo ubral za frkolinom, ki jo je drobil pred njim.

»Kaj pa si poslala Beliča tja? Ne spodobi se, Julija!« se je začudil Koren ženi.

»Lovro, ti si najljubši možiček, ki nič ne vidi in še manj razume. Belič pozna Zalo še kot dekle in je bila edina med uradnicami, ki je uživala njegovo naklonjenost. Tovariša sta, čemu bi ne šel? Prijetneje ji bo, če pride z našim fantom.«

»Da, ali Zala je vendar poročena.«

»Nič za to! Prijateljstvo je svetejše!« ga je ugnala žena. Še nekaj časa je Koren majal z glavo, naposled pa vdano vzdihnil: »Sam Bog ve, kako ženske vidite skozi zidove in vse že od daleč slutite.«

»Da ni tako, kakor je, in da se ni zgodilo, kakor se je zgodilo, bi bila Belič in Zala najbolj pravšni par. Večna škoda!« je pletla svojo misel dalje gospa Julija.

Bolela jo je Zalina prikrita nesreča. Rada bi ji pomagala, a ni vedela kako. Dasi jo je mož pokaral, je bila vendar prepričana, da bo Zali breme olajšano, če se zaupa dobremu prijatelju. Da pa sta Belič in Zala dobra prijatelja, o tem ni dvomila.

★

»Dober večer! Po vas sva prišla in rož sva prinesla!« je zažvrgoel med vrati mladi Koren.

»O, hvala! Sedita, prosim!« ju je povabila Zala.

»Veseli me, da vas spet vidim, gospod Belič. Pa tako imeniten človek ste postali«, se je razveselila Zala. Pogledala ga je pozorneje in brala skrb v njegovem obrazu. Blesk njenih oči je spet potemnel.

»Takrat, ko ste tako odločno posegli v moje življenje in mu obrnili ves tok, ste bili drugačna ženska. Veliko vam dolgujem«, je brez zveze začel Belič.

»Nič mi ne dolgujete! Slučajno je bilo. Življenje, zdaj vem, res skoro ni vredno, da bi se človek zanj potegoval«, se je nenadoma odkril njen obup.

»Ali vam nič, prav nič ne morem pomagati?« je žalostno mrmral gost in stegnil proti njej obe roki.

»Prav nič«, je nizko drhtel njen glas.

»Jaz sem na pol vaš. Računajte z menoj kot z dobrim bratom«, jo je prosil, ves presunjen z njeno bolečino. Njej se je utrnila v očeh drobna lučka.

»Hvala vam! Če kdaj omagam, se obrnem na vas. Zdaj ne! Ko je moj mož odšel, sem mu obljubila, da ne raztrgam vezi, ki me vežejo nanj. Hudo mi je bilo tisti čas. Ne vem, če sem prav

Tisto noč je Zala z materjo prebedela ob očetovi postelji.

ravnala. Tudi ne vem, če je ta sklep rojen v dobroti in usmiljenju ali samo v nemoči raztrganih živcev. Zdaj ne morem tega raziskovati. Utrujena sem od vsega«, je kratko povedala Zala in ostrta črta se je globlje zajedla v njeno čelo.

Belič je strmel pred njo, ki se mu je pokazala v novi luči. Tiha veličina gorja in ponosa, ki ne dovoljuje odlagati svojega bremena na tuja pleča, ga je pretresla.

»Pregledal sem, zdaj pa pojdimo!« je zahteval mali Koren in vrgel poslikani časopis v kot.

»Saj res, čas bo«, se je spomnila Zala ter odšla po plašč.

»Nocoj bom dobre volje; vas sem spet našla!« je Zala premagala stisko, ki jo je morila, ter se zaupno oprijela lakta svojega tovariša. V odgovor ji je čvrsto stisnil roko.

»Tu smo!« so prihiteli h Korenovim.

»Zadnji čas je bil. Juha se že hladi!« jih je veselo sprejela Julija, ko je opazila na čelu svoje tovarišice skromno jasnino.

Koren, ki je komaj dočakal svojega tovariša, ga je obsipal z vso toplo ljubeznivostjo. Julija pa se je vsa posvetila Zali. Tu pa tam je zadovoljna gospodinja ošvrknila Beliča na račun njegovega prejšnjega mračnjaštva tako, da so se vsi smejali, a še najbolj Belič sam.

»Kadar zdaj gledam nazaj, se ne morem načuditi sam sebi. Kako sem le mogel biti tak zlobnež in tepec?«

»Ne, le nesrečni ste bili«, in veder nasmeh je po dolgem času ožaril Zalin obraz.

»Hvala, prijateljica!« se ji je s pogledom zahvalil Belič.

Večer je potekel v dobri volji na veliko veselje Korenovih. Drugi dan je dr. Belič odpotoval.

»Zmerom, kadar hočete, se zanesite name!« je stiskal Zalino roko ob slovesu.

»Hvala, hvala!«

Julija, ki ju je skrivaj opazovala, se je veselila njunega lepega prijateljstva. »Vedela sem, da sta si bila dobra, a da je bilo njuno prijateljstvo tako pristno, še slutila nisem. Nekaj velikega ju je zblížalo, kaj je moralo biti?« je ugibala radovedna Korenka.

Zala je najhujše prestala ter se zopet vsa posvetila delu.

★

Pomlad je prihajala v deželo. Zala je urejevala in pospravljala stanovanje. Pričakovala je taščo in svaka. Tudi mož je imel priti z njima. Tako so ji sporočili. Njej, ni bilo Bog ve kaj za žlahto. Žal ji je bilo le lepega mirú, ki ga je uživala sama, a je grozil, da se razblini ob zgovorni stari ženi in podjetnem svaku.

Odkar je bila sama, je spoznala lepoto samote. Nemoteno se je poglobljala vase in snovala nova dela. Vedno in povsod pa je bil z njo on, prijatelj, umetnik.

Ne Belič ne Julija niti njeni domači, nihče ni imel njenega zaupanja. Le njemu se je odpiralo njeno srce brez pridržka. Nič ni zahtevala in nič ni pričakovala od njega. Njena ljubezen je bila tiho darovanje, prineseno na oltar najlepšega in najboljšega, kar je bilo v njej.

Vsak dan mu je hotela pisati; ali ko je prijela za pero, ji je bilo nemogoče iztrgati srcu najlepše. So neka človeška občutja tako krhka in nežna, da bi jih poškodoval najrahljši dotik z zunanjim svetom. Tako so ostala najlepša in najnežnejša pisma nenapisana.

Zala je bila zase prepričana, da je on kakor ustvarjen zanjo. Morda je tudi on to slutil? Toda Zala je jasno videla prepad, ki ju loči, in vedela, da ga prehodita le za ceno nedopovednih žrtev opustošenja in razvalin, ki bi jih pustila za seboj. To trpljenje, to spoznanje jo je trgalo od njega, a jo duševno še bolj priklepalo nanj. Zakaj kakor njeno, tako je tudi njegovo življenje potekalo v težkih osebnih žrtvah in popolni odpovedi. Bil je izmed tistih, ki z odprto roko trosijo dobroto in lepoto svojega bitja, da bi ob koncu življenja, ki jim v svoji skoposti ni moglo nič povrniti, imeli vsaj zavest, da so izpolnili svoje poslanstvo.

»Okleni se najsvetejšega v svojem srcu in vztrajaj!« ji je pisal takrat, ko jo je tako oma-

mila misel na svobodo, da je hotela raztrgati zakonsko vez.

»Vse bom poskusila; toda življenje le preveč zahteva od mene!« mu je odpisala. Po tem je sodil, da še ni dobojevala s seboj. Zmerom je mislil nanjo z bolečo ljubeznijo. Ona je bila daleč, a je v največji bridkosti svojega srca vedno čutila, da je z njo njegova dobra misel. Iz te zavesti je črpala vedno znova svoje moči.

★

Prišli so. Stara gospa je šarila po stanovanju ter z ostrim očesom opazovala opravo.

»Veš, saj ti ne zamerim! Oba sta v službi, a vendar bi mogla malo lepše razvrstiti posodo. Čaše naj bi bile na gornji polici, skodelice za kavo pa na spodnji. Tako je omara lepša. Za vsako pravo gospodinjjo pa je lepa in lepo urejena posoda pravi ponos. A saj pravim; ve, mlade, nimate časa. Pisarna, razni listi, zabave. Živite kakor moški«, je učila in tarnala stara gospa.

»V mojih letih je bilo vse drugače. Me smo kaj dale na hišo.«

»Prav imate, mati! Pozabili ste samo eno: V vaših časih so vam očetje pripravili balo in doto. Me pa si moramo vse same pripraviti. Vaši možje so nosili svoje plače domov. Ve pa ste gospodinjile, kakor ste vedele in znale. Nič lepšega si ne morem želeti. Žal so danes drugačni časi.«

Tašča se je ugriznila v suho ustnico in umolknila. No, to ji je takoj drugi dan vrnila. Opazila je, da njen ljubi sin nosi pošite ovratnike.

»Tak gospod, taka plača in še žena povrhu pa tako nemarno zakrpano! Me smo včasih tudi kaj dale na moža. Danes pa hodijo vaši možje grdo zakrpani in celó strgani.«

Zala je zardela od sramu in odpora.

»Draga mama, pustite me, lepo vas prosim! Drugače vam bom morala povedati kaj zelo, zelo neljubega«, je razburjena vstala Zala in ušla v drugo sobo, da bi se v jezi ne spozabila.

»Mati je, neizmerno ga ima rada; čemu žaliti veličino njene ljubezni s surovo resnico?« se je vprašala, ko je bila sama in je slišala za seboj nezadovoljno taščino godrnjanje.

»Take so te učene gospe! Golo in bosó vzameš v hišo, potem pa jim tako greben naraste, da si domišljajo, kaj vem kaj.«

Tiho pa je pomislila: »Mirko je tako zaljubljen vanjo, da kar nič ne vidi. Saj je prav preprosta! Nobene poštene obleke nima. Vse nekam športno in grobo.« — Za dolžnost si je postavila, da to vprašanje razčisti opoldne pri mizi.

Nono: Prvi nalivi. (Pariz, Luksemburški muzej.)

»Veš kaj, Mirko, meni ni prav nič všeč, da tako malo paziš na Zalino obleko. Saj reva skoro nič nima. Da bi videl, kako se nosi tvoja starejša svakinja,« se je obrnila k Zali, ki so ji podrhtevale obrvi, »pa četudi nimata tako visokih dohodkov kakor vidva. Oprosti, hčerka, tvoj mož je v taki službi, da se moraš tudi ti ravnati po njem«, je blagohotno svetovala mati, ki ji je njena meščanska vzgoja odprla čudne poglede na svet in posebno občudovanje uradniške gosposčine.

Zali je bilo tako mučno, da se je komaj premagovala. Miro se je ozrl v brata in šaljivo dejal: »Blagor ti, ki zmoreš; midva pa sva šele zdaj plačala opravo.«

»Šele zdaj!« se je začudila mati.

»Da, mama, šele zdaj sem jo odplačala in zato mi ni ostajalo za krpe!« je ušlo Zali.

Stara je osupnila. Svak pa, ki je bolje poznal brata ko mati sina, se je široko zasmel. »Zmeraj sem pravil, da ima naš Miro več sreče ko pameti.«

Zdaj šele stara nič več ni razumela. Začudena je šla s pogledom od sina do sina in se ustavila na snahi, ki je vsa pobledela od razburjenja.

Miru je bilo sitno. Ustrašil se je, ko je ujel ženin pogled.

»Mama, ne vtikaj se v najine zadeve, saj jih ne razumeš!« je segel v besedo materi, ki se je opravičevala in tožila, kako je mladina ne razume.

»Saj sta oba moja otroka. Pravico in dolžnost imam, da vama svetujem. Ali sem rekla kaj hudega?«

»Nič, nič, mati! Kavov prinesem«, se je obvladala Zala in šla v kuhinjo. Svak je šel za njo, češ da ji bo pomagal.

»Kako orješ z njim?« jo je vprašal naravnost in široko sedel za štedilnik. Zala je dvignila glavo in ga strmo pogledala.

»To je le moja zadeva, bratec«, je odvrnila kljubovalno. Toda svak se ni zmenil za to.

»Meni je žal, da ti ne morem nič pomagati, Zala. Saj je dober, ali strašno omahljiv. Dokler ga boš držala, bo stal, potem pa...« je dodal z nižjim glasom in skrb se je prelivala v njem. Zala se je pokesala za trdo besedo, ki mu jo je rekla.

»Ko vidiš, da mi ni z rožami postlano, čemu dregaš v koprive«, je rekla mehkeje.

»Razumem te; oštel ga bom! Naj neha. Čas je, da začne pametno živeti«, ji je obljubil svak. Zalo je imel rad, da sam ni vedel zakaj.

»Nikar! Pusti ga, jaz sem se že utrudila v večnem prigovarjanju.«

»Pa bom!« je odločil svak.

»Kakor veš!« je skomizgnila z rameni.

Posledica tega je bila, da sta se brata hudo sprla. Miro je bil inteligentnejši pa si ni dal dajati dobrih svetov. Tudi drugače sta se brata vse premalo spoštovala in rada imela, da bi kaj dala na besedo drug drugega. Zala je komaj čakala, kdaj bosta svak in tašča odpotovala. In čeprav so se pričekali vsak dan, se jima prav nikamor ni mudilo. »Moram Zali urediti perilo«, se je izgovarjala tašča.

Brata pa sta kljub sporu delala družbo drug drugemu, obiskovala znance ter po vseh gostilnah pokušala vina.

Nazadnje je prišel tudi tisti, za Zalo tako težko pričakovani dan. Z veseljem jima je pripravljala popotnico.

Ko sta ju z možem spremila na postajo, je Zala veselo odbrzela domov. Dolgo za njo je prišel ves razžaljen Vran.

»Ušla si; komaj si čakala, da se jih znebiš«, ji je očital. Ona je v odgovor zmignila z rameni in šla za svojim delom.

»Zdaj grem malo k ‚Soncu‘; povabili so me.«

»Na svidenje!« mu je odgovorila ravnodušno iz druge sobe.

»Čudna je Zala. Odkar je odkrila tiste moje zabavice, je hladna z menoj kakor led. Ne gre ji v glavo, da smo mi moški drugače ustvarjeni. Družba in narava sama sta dali nam vse drugačne svoboščine ko ženski. Jo bo že minilo! Le to mi ne gre v glavo, kam se je del ves njen prejšnji ogenj? Zameri mi kavarno, zameri, če vržem karte, če kdaj kakšno drugo pogledam. Vse, kar imam rad. Jaz pa se je tudi ne morem držati za krilo. In slednjič se najlepše ženske preobješ«, se je pral sam pred seboj Vran. »Kako to, da se zadnje čase prav nič več ne jezi, če jo puščam samo in grem v krčmo? Ali se je navadila, ali ji je vseeno?« Zadnja misel ga je vznemirjala. »Če ji je vseeno, pomeni, da me prav nič ne mara«, je pravilno sklepal. »To moram dognati! Vendar ni mogoče, da je popolnoma ravnodušna«, se je spet tolažil in pravilno računal na nevidne vezi, ki jih kljub vsemu plete skupno življenje dveh bitij, združenih v zakonu.

»O, doktor! Zadnji čas je! Kje pa ste se mudili tako dolgo?« so ga sprejeli tovariši ponočnjaki, ki jih je navada priklenila v smrdljivi zrak gostilniških sob.

Vranove skrbi so se ob pogledu na veselo družčino razblinile v nič.

Naslednji dan se je pripravljajal na pot. Prepitana noč mu je budila kesanje, ki mu je stiskalo dušo,

da je zares trpel. Opazoval je ženo, ki se je vrtela okoli njegovih reči, tako skrbno, kakor da odpravlja na pot tujega gosta.

»Zala, kaj me prav nič ne maraš?« je žalostno kakor otrok skrivil usta soprog. Zala je osupnila. Vse bi prej pričakovala ko tak jokavi izliv. Začudeno je zastrmela vanj.

»Ne veš, da je ravno danes tri leta, odkar sva svoja? Jaz pa moram na pot.«

»Sem popolnoma pozabila na to.«

Vran je upal, da ga bo zadržala vsaj še ta dan. S strahom je čakal, kaj bo rekla. In prišlo je, kakor je moralo priti.

»Kako to, da se sinoči nisi spomnil na to? Vesela družba je bila; kdo bi mislil na žalostne reči«, je ravnodušna rekla. »Glej, vse je pripravljeno!« je še dodala in se delala, ko da ne vidi njegove zadrege.

Odpotoval je. Ko je ostala spet sama, se ji je zasmilil. Mislila je na to, kako se Miro pod vplivom nerednega življenja strašno spreminja. Iz dobrega, odkritosrčnega fanta je postal topi sebičnež in zloben razdražljivec. Duševne in telesne moči so kopnele. »Ubilo ga bo, in nič mu ne morem pomagati...« Kakor je bila vesela, da je spet sama, jo je vendar obšla žalost in jo spekla vest, ker ga ni zadržala vsaj še en dan.

22.

Mati je klicala Zalo domov. Oče, stari Trdina, je nevarno zbolel. »Pridi, betežni smo in stari. Očetu je hudo, pa bi te rad videl, saj te ni bilo domov, odkar si poročena.« — »Vsi te težko čakamo!« je pripisal brat.

»Pridem takoj!« jim je brzojavila in hitela, da uredi vse potrebno za pot. Ko je zagrozila smrt njenemu rojstnemu gnezdu, je vse, kar jo je bolelo, bilo potisnjeno nekam globoko. »Mira obiščem nazaj grede!« je sklenila, ko je bila že na postaji. Vso pot so bile vse njene misli posvečene le domačim in bolnemu očetu. »Očka moj ljubi!« se je v njej prebudila otroška ljubezen z vso toliko zadržano nežnostjo. »In naša mama! Tudi ona je sama, odkar me ni več doma. Bratje in sestre so, res, ali jaz sem ji bila več kot samo hči. Pa sem jih tako zanemarila v svoji sebičnosti«, si je očitala.

Ko je prišla domov, je našla vse domače v velikih skrbih. »Okopavali smo vinograd pa se je oče prehladil in dobil pljučnico«, ji je kratko povedal brat na postaji. Molče sta prišla do doma.

»Bolezen je dosegla višek. Nocoj se bo odločilo. Oče so stari, ne pozabite!« jo je hotel pripraviti zdravnik.

H. Holbein ml.: Podobe smrti (Smrt in vojščak).

»Nič ne de! Dovolj so še čvrsti, da prenesejo to pljučnico!« mu je odgovorila Zala z odločnim glasom in žarečim pogledom, da je zdravnik umolknil spričo njene vere.

Tisto noč je Zala z materjo prebedela ob očetovi postelji. Bolniku se je bledlo, hčere ni poznal. Njegovo bolno stokanje ji je trgalo srce. Proti polnoči se je oče umiril.

Mati in hči sta napeto pričakovali izida hude borbe telesa z boleznijo.

»Mama, glejte! Oče spijo!« je vsa srečna opazila hči.

»Mati je prikimala, stopila k omari, in vzela molek. »Moli za menoj!« ji je velela kakor v tistih dneh, ko so bili še vsi njeni otroci drobni in negodni ter jih je učila moliti. Hči je odgovarjala na molitev tako otroško vdano in zaupno kakor nekdanj v prvi dobi svojega življenja.

Bolnik je še zmerom spal. Proti jutru je Zala spravila mater iz sobe ter jo izročila sestrični skrbi. Na materino mesto je sedel brat.

»Zala, kaj misliš?« jo je šepetaje vprašal.

»Ne skrbi, jaz čutim, da bodo ozdraveli. Poglej, kako mirno spé!« je šepetala sestra.

»Bog daj!« je sklenil sin žuljave roke ob očetovem vzglavju.

Navsezgodaj jih je obiskal zdravnik. En sam pogled na bolnika ga je prepričal, da je nevarnost minila.

»Rešen je!« je veselo stisnil roko mladi ženi in možu.

»Hvala Bogu!« sta se obrnila v zid trda Kraševca.

Očetu se je zdravje hitro vračalo. Ves vesel se je pogovarjal s hčerjo. Zmerom jo je hotel imeti pri sebi in vse je hotel vedeti.

»Mati pravi, da jo skrbi tvoje zakonsko življenje. Ali je res?«

»O, ne, oče, jaz sem srečna, dobrega moža imam. Kadar bo mogoče, ga pripeljem domov.«

»Kar privedi ga! Rad bi že poznal svojega prvega zeta; ali je hudo gosposki?«

»Prav nič, skromen in pameten človek je.«

»Hvala Bogu! Jaz in mati pa sva se tako bala zate.«

Tiste dni se je Zala vsa posvetila svojim domačim. S pomirjenim srcem se je poslovila od njih.

V Ljubljani se je ustavila, da obiše prijatelje. »Tašče in svaka ne morem obiskati, je premalo časa«, se je opravičila sama pred seboj, ko je na križišču cestne železnice stopila iz voza. Gospa z dveletno punčko je pravkar hotela vstopiti.

»Pa saj si to ti, Pavla!« se je izvil Zali krik veselja.

»Zala! Si res ti? Tako nepričakovano«, sta se veselo pozdravili mladi ženi.

»Počakaj no; saj se mi nikamor ne mudi«, je Pavla spet stopila na tla.

»Tak, kako, od kod si se vzela?« je hotela vse hkrati vedeti Pavla.

»Doma sem bila. Naš oče je bil hudo bolan. No, zdaj je zdrav, sem kar srečna zato. Pa se vračam, kratek dopust sem imela. Je to tvoje?« je vprašala Zala in pogledala srčkanega otroka ob Pavlinem krilu.

»Moje! Doma pa imam tri mesece starega fantka. Neskončno je lep in pridkan«, je odgovorila Pavla, vsa žareča od zdravja in ponosa.

»Stopi z menoj, Zala! Tako dolgo se nisva videli. Si sama? Kako pa tvoj doktor?«

»Dobro se mu gođi, kolikor vem. Je namreč že dva meseca, odkar ga nisem videla.«

»Kaj?« je Pavla široko odprla oči. »Si se ločila?«

»Še ne — to se pravi, dejansko sem že ločena. On je namreč že davno prestavljen. Jaz pa sem ostala tam kot prej.«

»A tako, jaz pa sem mislila na najhujše. Ali imaš otroke?« Zala se je zresnila.

»Ne«, je kratko odrezala in ji s tem dala razumeti, da ne želi govoriti o tem. Nekaj časa sta šli molče dalje. Pavla je imela s svojo malo toliko opravka, da ni utegnila ugibati o Zalinem življenju.

»Obišči nas! Tu blizu stanujemo. Tudi Trček bi te rad videl.«

»Hvala, ljuba Pavla! Ali nič gotovega ti ne morem obljubiti. Moj čas je skopo odmerjen. Pozdravi moža!«

»Tudi ti svojega!«

Prijateljci sta se razšli in nič več se nista videli. Na vogalu se je Zala ustavila in ozrla nazaj. Videla je Pavlo, kako je dvignila otroka v naročje ter ga ljubkovala. Boleča grenkost ji je zalila srce do vrha. Iz žareče bolečine je siknil plamen srditega upora.

»Jaz hočem!« je siknila skozi zobe in stisnila pesti.

»Kaj pa?« je porogljivo vprašal razum. Za hip jo je bilo sram same sebe. Ognjeni upor je sršel izpod ledu razuma.

»Ločila se bom! S kakšno pravico so me zvezali z njim? Nočem več! Prostosti hočem!«

»Kdo pa te je zvezal?« se je spet oglasil mrzel zasmeh.

»Sama sem se, da. Toda, ali sem vedela za vse zarodke pogubnih strasti, ki so spali v njem?«

»Zato je usmiljenja vreden in dobrote potreben...«

»Jaz tudi; jaz sem še bolj dobrote in ljubezni vredna.« Razum je utihnil in kri je spregovorila.

»Ali naj vržem proč vso svojo mladost? Zakaj? Čemu? Za kakšne pasje solze naj zavržem vse svoje življenje?«

Boleča grenkost ji je zalila srce do vrha.

»Brez tvoje opore ne bo obstal!« se je dvignila spet zavest dolžnosti na šibkem stebelcu njene prirojene dobrote.

»Naj se pogubi!« je zašumelo brezobzirno v njenih globinah. »Svobodo za vsako ceno!« je šumelo v njenih ušesih.

Njena srdita notranja borba jo je begala, da so ji bili odveč vsi obiski in vsa srečanja z znanci. Želela je samo še do njega.

Hitela je v uredništvo, vsa nestrpna, da po dolgem času spet ugleda najljubši obraz. Vse mu je hotela povedati in potožiti. Ob mislih nanj se je v njej prelivala najčistejša nežnost, nabrana v posvečeni samoti njenih misli in čustev.

Našla ga je hudo zaposlenega in trudnega.

»Vidiš, človek se toliko ubija z drugimi, da zase nima nikoli časa. Sedi, pa mi kaj povej!« jo je pozval z nekim tujim, ravnodušnim glasom. Njena vzkipela ljubezen, ki se je hotela že izliti pred njim, se je obrnila in ji tekla zopet nazaj v srce kakor žgoča lava, noseča s seboj žareče kamenje tope bolečine in razočaranja.

»Kaj ti je?«

»Oh, nič; utrujena sem od potovanja. Motim te, kakor vidim; pridem drugič!« je hotela uiti.

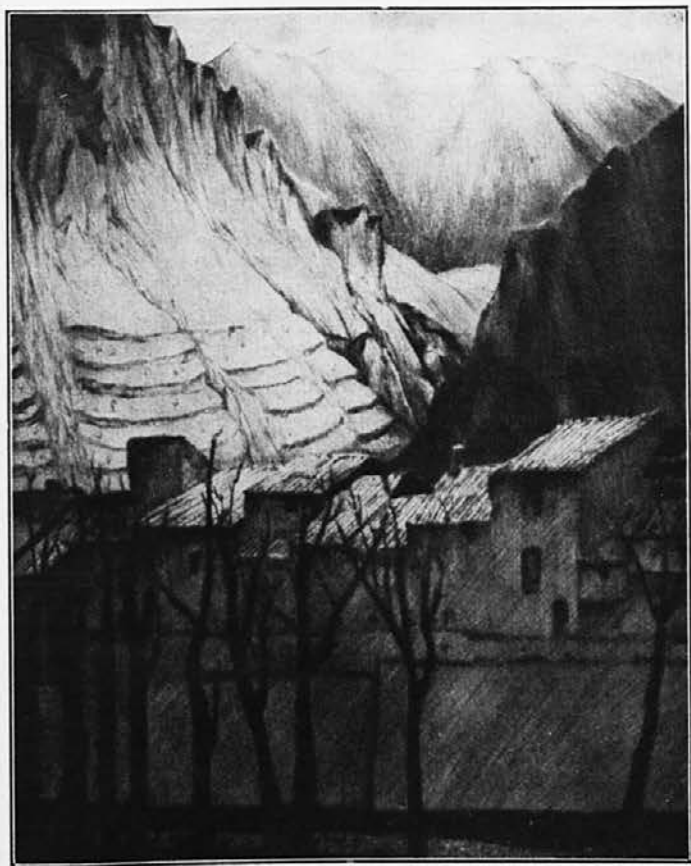
»Ne, še malo počakaj! Saj bom skoro gotov; potem pa bova nekoliko pokramljala. Ta vročina me ubija, zmerom sem slabe volje ob takem vremenu.«

Zala je prikimala. Saj je vse razumela. Toda le zakaj njo to tako boli in peče? Tega še ni mogla pojmiti. Še sta se menila o tem in onem. Ali to je bila le vljudnost, ki je oba hudo mučila.

Poslovala sta se. Vso pot domov je Zala mislila o tem, po njeni sodbi tako hladnem sestanku.

»Saj je vse prav; nič posebnega se ni zgodilo. Prijateljski sestanek je bil in nič več«, ji je govoril razum, da prevari čustvo, ki je zahtevalo njega vsega, z dušo in telesom. »Ha, hotela si biti kraljica nad vso njegovo ljubeznijo, kakor da jo je skozi vse svoje življenje čuval edino zate... Tako sem mislila in verovala v najglobljem kotičku svojega bitja«, si je priznala Zala in kakor pelin grenak posmeh se je odtrgal z njenih usten.

»Norica!« se je ozmerjala Zala in spet je zazvonil tisti tuji, nepopisno mučni posmeh. Če te kdo užali, se braniš; če te kdo udari, mu vrneš. Če se ti kdo porogljivo posmehne, najdeš sto opravičil in dokazov za tako krivico. Če pa se človek posmehne sam sebi, ne zaleže obramba, ne dokazi, ne opravičilo. Nobeno izviyanje ne pomaga. Kakor strupen pik rani tak posmeh človekovo dušo, obudi živo zavest ponižanja in grenak občutek prevare.

Nora Lavrinova: Iz Pirenejev. (Ujedenka.)

»Pa saj ni tako hudo. Prijatelja sva, in to najboljša. Vsako življenje ima svoj tek, s silo ga ne moremo ne obrniti ne menjati. Pa tudi nobene pravice nimam, posegati vanj«, je končno zmagala pamet nad krivično strastjo.

Moža pa ni obiskala. »Zdaj ne morem, ne grem!« je kot posledica vsega zrasel njen odpor proti možu. (Konec prihodnjic.)

VEČERNA POT

Alojzij Fajdiga

*P*reden pade tema v to kotanjo,
moram ven od hiš v zeleno polje,
mimo križev, tam kjer rajni spé,
pod gozd, pod gozd, v zeleno polje!

*Krog in krog vrhovi, na desni skalnat
zid, meglà, v goràh meglà, v dolini
šumeča voda poje, po travnikih
govedo na jesenski paši.*

*Pod mano vas v temò izginja, mesec
je oblil cerkveni stolp, tudi bele skale
z mesečino so oblite: pot domov
ob tisoč križih lepa je — ko da gre v nebo.*

PRVI GROB

Janez Jalen

Matija, mežnar pri nekdanji staroslavni cerkvi svetega Klemenca, za katero sta prvotne svetinje, svetnikove kosti, prinesla baje sama sveta apostolska brata Ciril in Metod, kakor je že tolikokrat slišal pridigovati in praviti, je stopil na vseh svetnikov dan popoldne po odpetih molitvah za rajne v cerkvi in zunaj pred križem čez prag žagrada na pokopališče. Razpel je dežnik, se ognil curku, ki je lil iz žleba nad njim, in zavil okrog vogala za cerkev. Tako je bil vaju že dokaj let, da pomoli na grobu matere in očeta in ju pokropi. Črno oblečene ženske, moški pa večinoma v temnem suknu so stali okrog grobov, med njimi pa raznobarni otroci. Vsi so se stiskali pod dežnike in nekateri skušali nadkriti tudi sveče, da bi jih dež venomer ne ugašal. V skrbi, kako moči njegovo lastno družino, katera se je vsako leto na ta dan zbrala ob grobu njegovega očeta in matere, je Matija dvignil dežnik in pogledal v smer, kjer je stegalo sadno drevje svoje veje daleč čez zid pokopališča. Obstal je. Žene in otrok ni bilo ob grobu matere in očeta:

»Le kako sem se mogel tako zapozabiti!«

Da bi prikrižal ljudem svojo pomoto, je kar najvišje dvignil dežnik, stopil na prste in stegnil vrat, kakor bi bil prišel pogledat, če sveče pred križem še goré. Pa je dobro vedel, da ne več. Saj se je prej med opraviлом ne malo jezil, ko mu jih je ugasnil dež in se mu jih ni posrečilo spet prižgati. Nejevoljen sam nase se je stisnil nizko pod dežnik, se obrnil in počasi odšel nazaj proti prednji strani cerkve. Dež mu je drobil na dežnik, Matija pa je občutil, kakor bi mu kaplje padale naravnost v srce:

»Lepo bi mi zamerili domači in ljudje bi se kar spogledovali, če bi bil prej šel pomolit na grob očeta in matere, kakor pa na grob svojega lastnega otroka.«

Na rob dežnika mu je zagrmel curek, kateremu se je v svoji zamišljenosti preveč približal.

»Ne rečem, če bi bila Marijana umrla kot majhen otrok, ki ga angelci kar naravnost odnesejo v nebesa, kjer on moli za svoje. Pa je doživela devetnajst pomladi. Pridno dekle je bila, lepo previdena je umrla, pa vendar...«

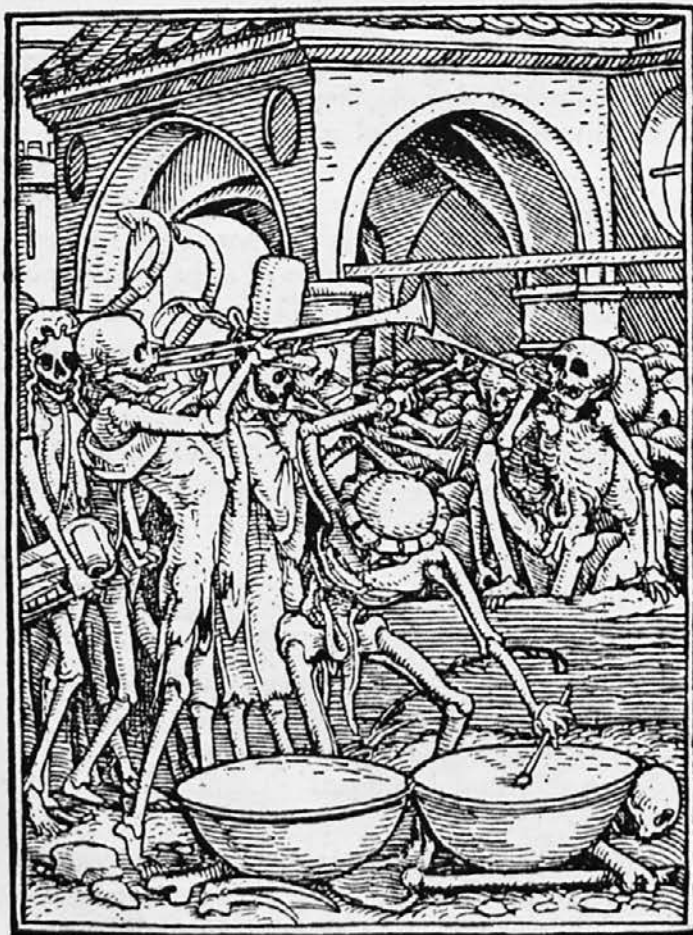
Ne. Izmed njegovih otrok se nihče ni preselil kot angelček v nebesa. Janez, deseti, najmlajši bi se še lahko, pa bo tudi ta zdaj že hodil v šolo:

»Bog ne zadeni!«

Pa je vedel, da se bodo morali vsi trdo boriti skozi življenje, saj jim nima skoraj nič dati, in vsi si bodo morali nebesa zaslužiti.

Ob grobu, z zeleno rušo obloženem in okrašenem z jesenskim cvetjem, je ugledal vso svojo družino, ženo in devet otrok. Po dva in dva so se stiskali pod en dežnik. Najmlajši se je tiščal mame. Vsi so stali na prednji strani groba. Tik za grobom pa je čofotal kap s cerkvene strehe. Prav ta prostor si je sam izbral zase in za svoje. Še celó bal se je, da ga mu utegnejo odreči. Mejl je na grobove kmetov ključarjev, ki jih je prav tako zalijal kap. Ne bil bi moledoval, pa... Ob stezi iz mežnarije v žagrad leži, in vsak izmed domačih, kdorkoli bo šel zvonit, bo lahko gredé pokropil. Gospod Tomaž so koj privolili, še pohvalili so njegovo misel. Tudi nihče drugi ni pokazal nejevolje.

Pristopil je bliže. Na ženin mig so se otroci razmaknili. Matija se je sklonil, prijel za stekleničko, v kateri je bila blagoslovljena voda, pokropil grob, se pokrižal in pričel moliti. Misli so mu pa kaj kmalu ušle od molitve in se pomudile v Marijaninem življenju.

H. Holbein ml.: Podobe smrti (Okostnjaki se zbirajo).

»Seveda. Ni ji bilo treba še umreti. Pa! Kdo je pa vedel!«

Spomnil se je, da marsikje odrasli otroci manjših nič kaj ne marajo. Kar s prstom bi lahko pokazal, kje. Doma tega nikoli ni opazil. Posebno Marijana je najmanjšemu vedno kaj prinesla. Celó zlat uhan mu je kupila, ko je videla, da si ga želi. Zvabila je svoji dve starejši sestri, ki tudi obe služita, za nedeljo popoldne domov. To je bil vrišč okrog mize, na katero so dekleta posadile fanta, da bi mu prebodle uho. Pa je znala Marijana otroka tako premotiti, da je šlo brez joka.

»Kakšna žena bi bila lahko in kakšna mati! Prav kakor njena mama. Tudi njej je Marijana ime.«

Nehote je pogledal ženo in poleg nje Janeza. Okrogel, zlat obroček mu je blestel v levem ušesu. Fantek je ujel njegov pogled in smuknil izpod maminega dežnika pod atovega. Mami je bilo kar prav. Pokrižala se je, pokropila in odšla kuhat večerjo. Tudi starejši otroci so začeli drug za drugim odhajati. Vsakega je čakalo delo. Večnoma v hlevih in svinjakih. Živina ne pozna praznika:

»Tudi Marijana bi sedaj pod mrak hodila že z žehtarom okrog krav, da ni...«

Jeseni je bilo. Gospodarjevega najstarejšega sina, ki naj bi nekoč prevzel gospodarstvo in je nekaj dni že pogoledal, je pričela tako stresati vročina, da je bilo treba kar koj po zdravnika, čeprav je bila že noč. Poslali so deklo, Marijano. Zanesli so se nanjo in nihče ni mislil kaj hudega. Marijana je debelo uro hoda pretekla v pol ure, sklicala zdravnika in vsa upehana in prepotena sedla na kamniten prag in čakala, kdaj se vrne zdravnik in ji izroči recept, da čimprej prinese še zdravila, kakor so ji naročili. Pozneje je povedala, kako jo je stresal mraz in kako rada bi bila stopila v gostilno in si naročila čaja, saj denar je imela, pa jo je bilo sram. Od tistega časa je kašljala in hirala, dokler ni vseh pljuč izkašljala. Spomladi je umrla, zjutraj ob petih, ko je sonce budilo nov dan. Vsi so bili pri njeni smrti, le Janeza je šele jok predramil. Nekaj dni pred Marijinim mesecem majem je bilo. In je tako želela, da bi mogla nositi šmarnično Marijo večer za večerom od hiše do hiše in peti litanije.

»Sedaj v nebesih poje čast in slavo Mariji. Oče naš...«

Spet je poskusil moliti. Pa se je domislil, da je prav tam, kjer sedaj on stoji in njegov zadnji otrok, prostora še za en grob. Kdo leže vanj?

»Sam? Saj jih še šestdeset nimam. Žena? Sedem in štirideseto je komaj dopolnila. In... Kako bi mali brez naju? Kdo izmed otrok?«

»Ata! Zebe me in mokro imam v čevljih«, je pocukal mali očeta.

»Koj, koj. Pokrižaj se in še Marijano pokropi, ki ti je kupila zlati uhan.«

Hitro se je tudi sam pokrižal in pokropil. Zbal se je, da bi mu najmlajšega ne odvedli angelci v svojo družbo. Zavedel se je, da se je z Marijanino smrtjo priselila k hiši morilka jetika.

Gredé, ko je šel tistih nekaj korakov od prvega groba svoje lastne družine do mežnarije, se je spomnil še, da bo treba čez leta Marijano prekopati in potem še grob, ki še ni nasut, in potem še in še...

»Bog ve, kako se bomo zvrstili. Ni nas malo, imamo pa samo za dva groba prostora.«

Zvečer in naslednje jutro navsezgodaj, ko so molile družine po vse tri rožne vence za svoje rajne, sta mežnar Matija in njegova žena Marijana tako ubrano zvonila, da je bilo slišati, kakor bi tudi zvonovi svetega Klemena sami peli molitev.

BOGATIN

LEGENDA

France Bevk

V tistih blagoslovljenih dneh, ko sta Kristus in sveti Peter še hodila po svetu, je živel ob Reki na Notranjskem mlinar, ki je bil krščen za Roka, a so ga klicali za Bogatina.

Ta pridevek je bil za posmeh; izustil ga je bil kdo ve kdo, kar tako za šalo, a se ga je oprijel ko pest blata. Ni bil bahat in premožen kakor drugi mlinarji, njegovi sosedje, bil je reven ko cerkvena miš, za čudo reven, revnejši ko njegov rajni oče, ki mu je bil zapustil črno, razpadajočo hišo. Kdo ve, kaj je Bog namerjal z njim, da mu je bil odtegnil svojo radodarno roko. Cvetele so mu nadloge in nesreče, vse se je izmaličilo v njegovi roki, med njegovimi prsti se je še zlato spremenilo v kamen. Kakor da nobena pot ne vodi do njegovega mlina, se je redko kdo oglasil z vrečo žita, da mu ga zamelje. Kadar pa se je kdo prikazal peš ali z vozom in bi se morala mlinska kolesa kar najbolj veselo vrteti, je zmanjkalo vode; grušč mu je zasul žleb in polomil kolo, nastala je nepričakovana suša, ali pa so sosedje reko navrnili v svoje struge.

Nič zemlje, nič zaslužka: nobeno čudo, da se mu družina nikoli ni do sitega najedla in so otroci kazali svojo goloto. Bil je bogaboječ, a ne ves

vdan Bogu; pogosto mu je očital v svojih mislih, siročina mu je polagoma zastrupljala dušo; ob pogledu na bele, ponosne hiše sosedov, na njihova veselo se vrteča kolesa mu je črna zavist legala v srce, ves mrk in zamišljen je hodil okrog. Vedno pogosteje je mislil in mislil, kako bi se izkopal iz revščine in nesreče, čeprav z grehom, in zmeraj manj ga je bilo groza ob tej misli.

Tedaj — bilo je spomladi, drevje je zelenelo, travniki so dišali — se je zgodilo, da sta na svojem večnem potovanju prišla skozi dolino Kristus in sveti Peter; prihajala sta iz Istre, namenjena sta bila v severne kraje. Pravkar se je bila storila tema, ko sta se ustavila ob mlinu, katerega kolesa so stala in le debel curek vode je padal v kotanjo.

Potrkala sta in ko so jima odprli, je Kristus poprosil, naj jima, lačnima popotnikoma, za božje plačilo dajo malce večerje.

»Kako naj vama dam, česar nimam, tuja moža?« je zajavkal Rok. »Ničesar razen siromaštva ni pod mojo streho, za skledico močnika smo se skoraj stepli. Če se nas jutri kdo ne usmili in ne pripelje vreče žita, da mu ga zmeljem, bomo solze obedovali...«

H. Holbein ml.: Podobe smrti (Smrt in otrok).

Kristus se je ozrl po izbi, po črni revščini, ki je vpila; prepričal se je, da mož govori resnico.

Tedaj je na tihem pomolil k Očetu, potem si odpasal pas, ki mu ga je bila sešila mati Marija, in z njim udaril po mizi. In glej čudo! miza se je kar šibila od izbranih jedi, od kosov potice in pogače, ni manjkalo niti vrčev rujnega vina.

In je spet pomolil k svojemu nebeškemu Očetu, se mu zahvalil za darove, povabil mlinarja in njegovo družino, naj z njima sedejo in vzamejo, kar nudi miza.

Niso si dali dvakrat reči, povečerjali so s tujima popotnikoma in se jima zahvalili. Tedaj je Jezus rekel: »Vrzite nama nekaj otepov slame, da leževa in se spočijeva! Trudna sva, dolgo sva hodila, a jutri naju čaka še daljša pot.«

»Kje naj vzamem otepe slame?« je mlinar sklenil roke. »Na golih deskah ležimo, jaz in moja družina; nimam snopa, da bi z njim zamašil streho, ki pušča ob dežju.«

In se je Kristus znova prepričal, da mož ne laže, zopet vzel pas in z njim zamahnil po zraku.

Iz niča, iz mraka pod stropom so pali snopi voljne ovsene slame, ki so se svetili ko čisto zlato in mehko šumeli.

Kristus in sveti Peter sta legla nanje in se pogrnila s svojimi plašči.

Mlinar je vse to gledal, bil pijan od začudenja, ni vedel, ali bedi ali sanja. Ne Kristusa ni bil spoznal ne svetega Petra, imel ju je za čarovnika. Obšle so ga mnogotere temne misli, ki so se mu prej le rahlo, rahlece dotikale srca, a so se mu zdaj ko s kremplji oklenile duše. Občutil je dvojno težo revščine, potrojila se mu je zavist, postoterila želja po bogastvu tudi za ceno smrtne greha; niti majčkeno malo ni pomislil na Boga. Večerja mu ni teknila, ves čas ni umaknil pogleda od pasu, ki ga je bil Kristus položil na stran, preden je legel. In ko je mislil, da ga nihče ne vidi, ga je vzel in naglo skrnil v nedrja za srajco. Tresel se je ko trepetlika v sapi, potil je mrzel pot, Kristusa si ni upal več pogledati v obraz.

Sveti Peter je bil z enim očesom opazil tatvino, a je molčal. Šele ko sta s Kristusom ležala na slami in je tudi družina potihnila, se je nagnil do njegovega ušesa.

»Učenik!« je zašepetal.

»Kaj, Peter?« se je takisto tiho oglasil Kristus.

»Mlinar ni pravičnik, četudi je siromak. Ali nisi opazil? Ukradel ti je pas in ga skrnil v nedrja.«

»Peter, Peter!« je rekel Kristus. »Ali res misliš, da more biti kaj skritega mojim očem?«

»Učenik! Zakaj ga ne posvariš in ga puščaš v grehu?«

»Zopet ti pravim: Peter, Peter! Kaj bo iz zrna, ki je palo v blato in so ga pohodili ljudje? Ali ne bo lepega dne vzkliklo in bo zrasel klas? Bodi mu — ko si je za to, da spiva pod njegovo streho, namesto večnega izbral svetno plačilo.«

Tako je rekel Kristus in zaspal. Sveti Peter pa je še dolgo mozgal Učenikove besede in strmel v mrak izbe.

Še preden so petelini odpeli in se je prebudila mlinarjeva družina, sta moža vstala in se tiho odpravila na pot.

Rok vso noč ni bil zatisnil očesa. Tiščal je na prsi Kristusov pas, ki ga je žgal ko žerjavica. Vsa leta revščine ni pretrpel toliko muk ko tisto noč, od strahu in nestrpnosti mu je divje razbijalo srce.

Ali bosta tujca opazila tatvino? Da bi bilo samo to! Dotlej je stokrat grešil v svojih mislih, v duhu stokrat kradel, vendar mu roka še nikoli ni segla po tujem blagu. Zdaj se je zavedel greha, ob misli na božjo sodbo ga je srh spreletel po hrbtu. Tisto noč se je stokrat, tisočkrat, vsako minuto hotel dvigniti in zopet položiti pas na prejšnje mesto. Toda teža revščine in želja po bogastvu sta bila močnejša ko vse drugo.

»O Bog, moj Bog!« je stokal.

V mukah, v znoju, ki mu je kapljal s čela, je razmislil: pričaram si, da mi otroci ne bodo stradali, da pokrijem njihovo nagoto, nič več — saj to ne more biti tako velik greh. Potem poletim za potnikoma in zavpijem: »Glejta, kaj sta pozabila...« Mislil je, da je našel rešitev.

Ko sta tuja moža odšla in so njuni koraki odpeli po pesku, se je naglo dvignil in stopil k oknu. Gledal je za njima, ki sta odhajala v jutrnjem mraku, s popotnimi palicami v rokah, s plašči čez ramena. Kristusova halja ni bila prepasana, padala mu je do gležnjev. Skrilo ju je zeleno drevje, zginila sta v nastajajočo zarjo, ne da bi se ozrla.

Tedaj je mlinar Rok, ki so ga ljudje s posmehom klicali za Bogatina, potegnul iz nedrja Kristusov pas in z njim zamahnil po mizi. Vso noč ga je nenehoma trapila misel, da pas v njegovih rokah ne bo imel tiste čudežne moči — a glej! na mizi je stal bogat, dišeč zajtrk in se mu ponujal.

Obšla ga je divja radost in ga opijanila, da je zakričal, kakor da je ponorel. Prebudila se je družina in začudena pogledala, kaj se godi. In ni utegnila vpraševati, od kod ti darovi, kdaj sta odšla tuja romarja, že je sedela za mizo in željno jemala.

Rok pa ni čutil lakote, stekel je pred hišo, zamahnil s pasom po suhem žlebu: voda je zašumela, kolesa so se zavrtela, kamni so zaropotali. Zamahnil je po klancu, ki je vodil do mlina: za ovinkom je zadrdral voz s tovorom žita, voznik je veselo pripokal z bičem, ustavil konje pred hišo: »V mlin sem pripeljal; le naglo!«

Mlinarju se je svet zavrtel pred očmi, ko brez uma se je krohotal. Nič več ni mislil na to, da ima zadosti, pozabil je na svoje nočne sklepe. Ni tekel za tujima potnikoma, ki še nista mogla biti daleč, komaj nad jezom, da bi jima zaklical: »Glejta, kaj sta pozabila.« Tak brezumni pohlep, taka strašna lakomnost mu je zalila dušo, da bi bil najrajši spremenil ves beli prod v suho zlato, v same cekine in se zakopal vanje.

Pri Bogatinu se je čez noč vse spremenilo. Namesto borne, vegaste kočice, ki je lezla narazen, je stala na istem kraju velika, bela hiša; vrsta rdečih oken se je skozi zelenje dreves bahato nasmihala okolici. Voda je dotekala po dveh žlebih, se zlivala na šestero velikih koles, ki so se venomer vrtela, kamni so ropotali, da so glušili ušesa. Hlapci so jih ves dan zasipali z žitom, zavezavali vreče moke in jih nakladali na vozove. Miza je bila zmeraj bogato obložena, teklo je vino, otroci so hodili v žamet in svili. Le žena, ki se ni mogla privaditi izobilju, mu je bila kmalu za tem umrla.

Mlinarja Roka ni nihče več klical drugače ko Bogatina; ta pridevek ni imel več posmehljivega prizvoka. Rejen in smehljajoč se je hodil okrog, v nadržih je nosil Kristusov pas, ki ga je bila Marija sešila za svojega Sina, in ga še v nočeh ni odložil. Pa saj mu ga tedaj skoraj ni bilo več treba: bogastvo se mu je natekalo samo od sebe ko voda v korito. Pogledal je, že se mu je trnje spremenilo v žito; vzel je v roko pest blata, samo od sebe je postalo zlato. Klanec, ki je prej vodil mimo hiše, se je razširil in ugladil v belo cesto, nad vrati je visela zelena veja in vabila voznike in potnike. Brhke hčere so stregle in točile gostom, iz krčme se je vse noči razlegalo žvenketanje kozarcev, petje, harmonika in ples.

Ljudje, ki so to gledali, so se čudili. Niso mogli verjeti, ali vidijo prav. Bila je resnica. In so govorili o njem, da ima »vražjo srečo«, ki človeka več ne zapusti, ako jo že ujame. Da se je s svojo srčno krvjo zapisal hudiču, so dejali, živemu vragu, ki težko čaka na njegovo dušo. In trdili so še, da ima čarovno palico, ki jo je bil vzel samotnemu potniku, ga umoril in zakopal v svoji globoki kleti. Bilo, kakor bilo, nihče ni vedel čiste resnice, le eno je ležalo kakor na

dlani: prejšnja blaginja sosedov se je natekala k njemu, vsa voda je tekla v njegov mlin, le njemu se je sreča smejala. Jemal je dvojno mero, a vozovi so se še vedno ustavljali pred njegovo hišo. Goste je opijanjal in jih ropal v spanju, a so se še zmeraj zatekali pod njegovo zeleno vejo. Sinovi so bili pretepači in zapeljivci, hčere so se vlačile in se ob zori vračale domov, a jim nihče ni rekel zlè besede.

Roka je omrežil pohlep, zaslepilo ga je bogastvo in mu do konca zakrknilo srce. Šel je mimo Križanega, ki je trpel za njegove grehe, a se ni odkril. Poznal je le enega boga; ta je ležal v njegovih okovanih skrinjah, skrbno preštet in zložen v kupčke. Srečal ga je obubožan sosed, ga poprosil za pomoč, a on ni iztegnil roke. Ni dajal ubožcem, s psi jih je podil od vrat. Sprejemal je le vesele potnike, lahkožive zapravljalivce, jih gostil in nočil za svetle denarce.

Marsikatera izsušena, v prošnji zavrnjena, ponižana roka se je stisnila v pest za njegovim hrbtom.

»Še je Bog! Ne utečeš njegovi sodbi!«

Bogatin ni videl teh groženj. Če bi jih bil opazil, bi se bil zakrohotal. Ni se več bal ne Boga ne hudiča.

★

Pretekla je vrsta let, kakor se osuje listje v jeseni. Tedaj se je zopet primerilo, da sta Kristus in sveti Peter prišla na zeleno Notranjsko.

Dan je bil soparen, od zahoda se je bliskalo in oznanjalo nevihto. Potnika sta hitela po beli cesti, gazila prah in si brisala potno čelo. Sveti Peter je bil molčeč, a Kristus je tiho popeval predse.

Čeprav se je že bližala noč in je grozila huda ura ter sta bila lačna in žejna ter potrebna večerje in počitka, Učenik ni zavil k nobeni izmed revnih koč, ki so slonele v bregu. Sveti Peter se je čudil. Kristus se je rad izognil premožnim hišam, v katerih niso radi dajali za božje plačilo, tedaj pa je nameril korake naravnost proti beli, svetli hiši, ki je šumna in vesela stala med drevjem, kakor da ju že zdavnaj pričakuje.

Dospela sta, sedla na klop pred vrati, kjer so osedlani vranici zobali oves iz jasli; skozi okna se je razlegal prešeren krik in smeh. Voda je šumela, v mlinu se je vse vrtelo in ropotalo ter mlelo žito.

Dolgo sta čakala, preden se je na pragu prikazal mlinar, ves rdeč in z nasmehom na licu, kakor jutrnje sonce.

Premeril ju je s pogledom, oči so mu vpraševale, kaj hočeta.

»Uboga popotnika sva,« je rekel Kristus, »lačna in žejna, večerje prosiva za božje plačilo, da se nasitiva; prav od jutra nisva imela grižljaja v ustih.«

»Ha!« se je zasmel Bogatin, ki ju ni več spoznal. »Jedi in pijače za poštene denarce, za suho srebro in zlato, za božje plačilo ne dajem.«

Kristus je žalostno povetil glavo.

»Nimava denarja, tako sva revna ko ptice pod nebom«, je rekel. »Daj nama vsaj prenočišče; trudna sva in nevihta se bliža, na suhem bi se rada spočila, preden zarana spet kreneva na pot.«

»Štirje snubci so prijezdili,« je odvrnil mlinar, »štirje bogati snubci iz tujih dežel, za moje štiri hčere. V moji hiši ni prostora za vaju. Le pojdita drugam, poiščita si ležišče za božje plačilo!«

Tedaj se je Kristus vzravnaval, božji srd mu je spreletel lica, svareče je dvignil roko.

»Tako ti povem, mlinar Rok, ki te kličejo za Bogatina,« mu je preroško pel glas, »postal boš večji siromak kakor si kdaj bil, ker ne daješ ubožcem od tega, kar si prejel iz božjih rok.«

Besede Bogatinu niso šle do srca, bil je užaljen v svoji mogočnosti.

»Kdo pa si ti?« je zakričal, kakor da govori s hlapcem. »Povej, kdo si, ki se drzneš tako govoriti?«

»Še nocoj se boš spomnil mojega imena. Preden vzide mesec, me boš trikrat klical na pomoč!«

Mlinar se je zakrohotal.

Njegov siti smeh se je razlegal v noč še dolgo potem, ko sta sveta romarja izginila v mraku, zavila v najrevnejšo kočo, dobila za božje plačilo kos črnega kruha in otep slame, na katerega sta položila trudno glavo in zaspala.

Ljubljansko jutro. (Fot. Fr. Krašovec.)

Štirje bogati snubci iz daljne dežele, ki so bili prijezdili na vrancih, niso bili nobeni snubci, bili so razbojniki. Glas o Rokovem bogastvu, o njegovih težkih, okovanih skrinjah, polnih srebra in zlata, se je bil raznesel daleč naokoli, dosegel je tudi samotne gozdove pod Snežnikom. Pa so si štirje razbojniki obrili divje brade, se našemili v žametne obleke, ki so jih bili uropali, zajezdili vrance in stopili v Bogatinovo hišo; ostali pa so čakali v zasedi.

Bogatin jih je sprejel kakor plemiče, jim verjel vse do besede, ker so žvenkljali s tolarji in zlatniki; rade volje jim je obljubil hčere, ki so že dolgo čakale zadosti bogatih in imenitnih snubcev. Sam jim je nosil na mizo. Gostje so se vedli prešerno in divje, razlivali vino in razbijali vrče. Rogali so se Rokovi lahkovernosti, se smejali svoji našemljenosti.

Štirim Bogatinovim sinovom so nalivali najmočnejšega vina, da bi jih upijanili, s pištolami streljali v polne sode, da je vino v curkih brizgalo po tleh, divje objemali svoje neveste, žalili z besedami, se vedli zmeraj drzneje, da bi izzvali prepir in pokolj.

Bogatin se je od hipa do hipa bolj kislo smehljajal; njegovim sinovom, ki jim je vino že stopilo v glavo in ude, so se čimdalje bolj strupeno bliskale oči.

Slednjič so potegnili očeta v stran; nastal je šepet.

»Oče, zdi se nam,« so mu rekli, »hudo se nam zdi, da to niso snubci, ampak razbojniki.«

Tedaj je mlinar Rok, ki so ga klicali za Bogatina, bled stopil pred goste.

»Gospodje plemiči, povejte, kdo ste in od kod, kdo so vaši starši, da vem, komu zaupam svoje hčere?«

Razbojniki so se zasmeli in zgrabili za ročaje bodal.

»Ha, glejte starca! Nezaupljiv je postal, gleda ko lisjak, lisjački so ga nahujskali. Mi smo Medved, Volk, Ris in Hijena; oče nam je gozd, a mati noč; živimo pa v deželi, kjer ne vladata ne Bog ne kralj, ampak nož in pištola.«

Rok je spoznal prevaro, noge so se mu zašibile v kolenih, mrzel srh ga je spreletel po hrbtu.

»Kakšne šale pa so to, gospodje! Ni lepo, da se norčujete iz starca!«

Sinovi so se ozirali, kje so sekire.

Razbojniki so planili na noge, izdrli bodala in namerili pištole.

»Zvežite ga! Stare krvi ne bomo preivali; dovolj bo mlade.«

»Razbojniki!« je vpil Rok. »Sosedje, na pomoč! Razbojniki!«

Na brlzig so prihiteli razbojniki, ki so čakali skriti v zasedi, in navalili na hišo. Bogatina so privezali za drevo; moral je gledati, kako so mu pobili štiri sinove, izropali okovane skrinje in s plenom ter njegovimi hčerami, razbojniškimi nevestami, izginili v noč.

Tedaj se mu je v strašni stiski odluščila ledena skorja z duše, spomnil se je Boga, ki ga je poslednja leta stokrat žalil.

»Jezus, pomagaj mi!« je zaklical iz dna duše.

Kristus pa je trdno spal na slami v družbi bedne družine, le sveti Peter se je bil zdramil.

»Učenik, ali slišiš?«

»Ali nisem rekel: preden vzide mesec, me bo trikrat poklical. Izpolnilo se bo!«

In je znova zaspal; sveti Peter ga ni več dramil.

Tedaj se je razdivjala nevihta. Utrgal se je oblak, ki je bil ko velika gora legel na nebo; lilo je kakor iz vedra, vode so narasle, odnesle jez in žlebove, velika mlinska kolesa so se s truščem podirala. Po dolini je leglo jezero, voda je segala prav do Bogatinovih nog.

»Jezus, pomagaj mi!« je v grozi v drugo zavpil.

Bilo je vse tiho, nihče se mu ni oglasil, od nikoder ni bilo pomoči. Vodé so šumele, rdeči bliski so trgali temo, grozeč grom se je valil od obzorja do obzorja; treskalo je in nazadnje tresčilo tudi v veliko, belo hišo z rdečimi okni.

Iz strehe je švignil plamen, mogočno siknil v noč, cvrčal, porajal dim in iskre, prasketal in plahutal, požiral Rokovo imetje, širil strašno krvavo svetlobo daleč naokrog. Bogatin je privezan za deblo, premočen, izmučen do dna duše

moral gledati, kako mu ogenj uničuje, kar so pustili razbojniki in povodenj. V nekaj urah bo ostalo od njegovega bogastva le črno oglje in pepel.

»Jezus, pomagaj mi!«

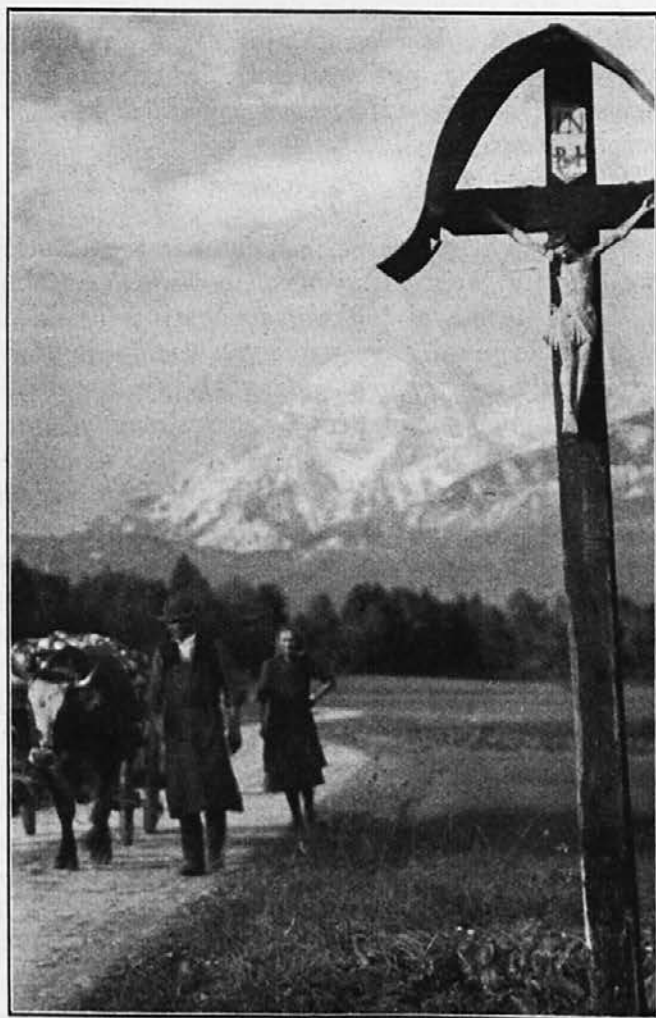
Dež je ponehal, oblaki so se preklali, nad obzorjem se je prikazal mesec.

Bogatin je skrušen sklonil glavo, ki mu je bila tisto uro osivela.

★

Tista leta za tem so po vsej dolini videvali človeka, ki je bos in gologlav, skoraj gol, z zmedenim pogledom, ves siv in sključen taval po vseh poteh, se potikal po gozdovih, senožetih in poljih. Izogibal se je ljudi ko plašna žival, nikogar ni kdaj ogovoril, kakor da je pozabil človeško govorico, nikomur ni pogledal v oči. Jedel je, kar mu je nudila priroda; spal, kjer je nanese, a nikoli pod streho.

Videvali so ga na ostankih mlina, kjer je čepel in strmel v ožgano tramovje in ugasli pepel. Včasih je po cele ure preklečal pred kakim sa-

Jesen pod Grintovcem. (Fot. Fr. Krašovec.)

motnim poljskim znamenjem, sklepal roke in molče strmeli v Križanega. Kdaj pa kdaj se je zdrznil, naglo segel v nedrje; spomnil se je Kristusovega pasu, ki ga je bila sešila Marija. Tisto noč, ki jo je bil prebil privezan za deblo, mu je bil zginil. Sklonil je glavo in zablodil v gozd ali v polje.

Ljudje so videli v njem kazen božjo; eni so trdili, da se mu je v nesreči omračil um, a drugi, da je spokornik, ki se muči za svojo krivdo. Mnogi niso mogli pozabiti njegove trdote, četudi se je blaginja zopet obrnila v njihove hiše. Najrajši so se mu izognili, kakor da se ga bojijo, nihče ga ni ogovoril; kadar je prišel v vas, so se poskrili v hiše.

Pozimi, ko je pihala ledena burja in priroda ni nudila niti najbednejšega grižljaja, ga je glad prignil med hiše, toda nikoli ni iztegnil roke, ni poprosil daru, ki bi se mu ga zaradi njegovega živega, svarečega zgleda nihče ne bil upal odreči. Tam je stal, negiben zmrzoval pred vrati, molče čakal, dokler mu kaka usmiljena roka ni ponudila ostankov jedi ali skorje kruha.

In tedaj se je zgodilo, da je gladen obšel vso vas, a se skozi nobena vrata ni iztegnila radodarna roka. Odšel je v polje, v mraz in burjo ter se v samoti, kjer ga nihče drug ni slišal ko Bog, razjokal v svoji bedi...

Tako sta ga nekoč našla Kristus in sveti Peter, ko sta v tretje in zadnjič prišla na Notranjsko.

Sedel je na sivi skali, trepetal v ledenem vetru, ki je pihal s Snežnika, po razoranih licih so mu vrele solze. Ko ju je zagledal, je hotel pobegniti, potem pa je proseče stegnil suhe, starčevske roke.

Kristus ga je ogrnil s svojim plaščem. Potem si je odpasal pas, ki mu ga je bila sešila Marija, in z njim zamahnil po skali. Pred Rokom, ki so ga zdaj klicali za Siromaka, so stale izbrane jedi, kosi potice in pogače, vrč sladkega vina, kakor nekdanj v njegovi hiši.

»Vzemi in jej!« mu je rekel Kristus.

Rok pa ni vzel in ni jedel, strmeli je zdaj v darove na skali, zdaj v pas in v Kristusa, čudno se mu je jasnilo v duši. Vsa tista leta je zlomljen na telesu in na duši topo prenašal pokoro, le zamolklo se je zavedal svoje krivde. Tedaj pa se mu je iz vrste prizorov, ki so mu iz spomina zaplesali pred očmi, prvič približnilo globoko spoznanje; spoznal je Kristusa.

Vrgel se je pred njim na obraz, se tresel po vsem telesu, nove solze so mu vrele čez lica.

»Gospod, odpusti mi!« je stokal. »Gospod, ali mi odpustiš?«

Kristus ga je dvignil.

»Odpuščeno ti je«, mu je rekel. »Stokrat ti je odpuščeno. Prišel sem, da ti to povem... Vzemi in jej!«

Rok je vzel, a ni donesel v usta, omahnile so mu roke in telo, blaženo se je nasmehnil in izdihnil dušo. Kristus mu je zatisnil trudne oči.

Tako so ga našli mrtvega, blaženo se smehljajočega; pokopali so ga med pravičnike. Skozi burjo in mraz pa sta stopala Kristus in sveti Peter, plašča sta jima vihrala v vetru; nikoli več ju ni bilo v tiste kraje...

J E S E N S K I S O N E T I

Vinko Žitnik

I.

*D*eviško hladni, daljni sončni soj
razliva se prek zrelih, žoltih lic,
poljan, gozdov, globeli in goric,
ves svet ovija žarkov zlat ovoj.

*Narava se povrača v sèn, pokoj,
umolknilo je žorgolenje ptic,
le veter v vejah šepetá ko klic
iz onostranstva v trudni moj nastroj.*

*O tudi jaz sem, čutim, zrel nocoj!
Otel sem se iz svojih srčnih vic —
zdaj vse žené so z vrči za meno.*

*Ah, čutim, vem: nihče ne more vnic
v pomlad minulo; béži ali stoj —
povsod te najde žena brez zenic...*

II.

*Molcé, mirnó srebrni blesk večera
tam daleč, daleč za gorami gasne;
ko vanj strmim, se zdi mi, da v brezčasne
prostore moj pogled vse bolj prodira.*

*Življenje v deblih, steblih, bilkah hira,
daljave so vse bolj odprte, jasne;
na grobih venejo cvetlice krasne
in žalost tiho hram srca odpira...*

*Pomlad, kje tvoja sladka je zvestoba?
Ti vir mladosti, sreče in ljubezni,
zastri mi s cvetjem črno postelj groba!*

*Vem, šele tistikrat, ko smo pred brezni
in ko je v naših vrčih le grenkoba,
se svoje ničnosti zavemo trezni!*

III.

*Vse tiho, golo, prazno... Še sijaj
ko mrtev smeh na travnikih leži;
umiranje zaseza vse stvari —
ah, vse, kar čas dá, vzame spet nazaj.*

*Glej, kot mrlič je gol in mrtev gaj,
in le še po trohnobi zrak diši;
nad praznim poljem truma vran kriči —
in tudi z mano ni več kot nekaj.*

*Srce mi tiho, bolno krvavi,
ozirajoče se v mladosti raj,
ki nepovraten za menoj leži...*

*Jesen, jesen, popelji me na kraj,
kjer v spanju zadnja groza se zgubi,
in mi mladost, življenje večno daj!*

ALBUM

Ivan Čampa

*Dokaj deklet sem že poznal in ljubil
in vsaka mi v spomin je svojo sliko dala,
da v glavi vsaj, če v srcu ne, bi mi ostala;
a glej: še iz spomina sem jih kmalu zgubil.*

*Prijatelj mi za god lep album je podaril
in zdaj na novo zbral pozabljene sem slike,
okusno sem pripel na liste jih velike
in si tako nekak muzej ljubezni ustvaril.*

*Stran proa pa je neizpolnjena ostala:
za sliko tvojo, ki nikdar je nisi dala,
da bi mladosti me spominjala bogate.*

*Ni treba je! Že davno bi bila zbledela,
ti pa mi kljub temu še v duši boš cvetela
in vedno bom z lepoto v srcu mislil nate.*

PREPROSTA

Stanko Vuk

*V novembru, ko voda
na Doberdobo pozeleni,
bi rad šel v smeri
domačih močvirij
in krika divje gosi,
da bi o svetem Martinu
samoten, z lovci posédal
v krčmi ob kruhu
in črnem vinu...*

IZ NIŽAV IN TEŽAV

Ivan Zorec

PO STARIH PAPIRJIH KOTARJEVEGA NANETA

65. Pisun.

Skrivnost, kako smo Štefanu iztepali ljubezen, se ni razodela. Med večjimi dijaki pa je le postalo vedeče, da znam, če hočem, ubrati prav neumno lepo zaljubljeno pismo.

Te slave me je bilo nekoliko sram, prijela pa se me je vsaj toliko, da sem začel prevzetno misliti, ali je morda le res, kar trdijo o mojem gladkem peresu.

Kar sem kje dobil, sem posihmal bral še pazljiveje, da bi se res naučil lepega in trdnega izražanja. Tudi Prešerna sem že dosti bral in predrzno mislil, da ga poznam in razumem. Odkar pa sem bil Kettejev peripatetik — učenec na sprehodih, sem začel spoznavati, da mi je veliki Prešeren zaklenjen z devetkrat devetimi ključavnicami...

»Nikoli si je ne odklenem tudi ene same ne!« sem zdaj poniglavlil in tudi že dvomil, ali res znam napisati pošten stavek, ali se mi dijaki le posmejujejo s tistim poviševanjem, kako lepó in lahkó mi teče pero. Delo, ki so mi ga prtili, je vendar kazalo, da mi precej zaupajo: dosti dosti takih neumnih pisem sem jim uganil.

»Oh,« me je nekoč prosil zoreč dijak, »uberi mi prav lepo pisemce, takó, veš, da se bo kar cedilo od sladkosti in ljubezni.«

Revež! Bil je majhen in grd fant, slabičen in mrk kakor španec, počasen in dolgočasen kakor bankir, zmerom bolnoglav, obenem pa ves živ in mencorit kakor mevlje.

»Kakšna le more biti tista, ki so ji oči obstale na takemle pustežu?« se mi je nekrščanska misel smehljala s porednega lica. »Ali je otorej, da ne boš poklekal pred kakšne nepogledne statve?« sem možato vprašal.

Fant je mencal, rdel in bledel, čez čas pa kakor zamaknjen vzdihnil:

»Oh, lepa je kakor sanje spomladi, krotka in od same milobe otožna kakor golobica na gnezdu, ko goloba ni blizu, da bi ji grulil!«

»Aha, že vem: golob bi bil rad ti, kajne?« sem se ko skušen ubrisanec nasmehnil. »Kdaj si grulil poslednjič, da vem, kako mi je postaviti besedo?«

»Oh, saj to je, vidiš: še nikoli ne. Umedí naj jo prav posebno milo pismo, potlej stopim pred njo jaz sam in ji povem, da mi brez nje ni in ni več živeti!«

»Šentaj te!« sem se čudil. »Ljubezen menda res vse zmore. Iz tegale pustega in slabičnega fanta je napravila skoraj pesnika in junaka!«

Kakšno pismo bi mu zmaličil, sprva kar vedel nisem, le to sem čutil, da mora biti drugačno kakor za druge, saj je fant še ves dober in čist kakor nova mašna obleka. In sem mu naposled ubral pismo, kakršnega še nikoli nisem: bilo je res milo in nedolžno kakor ljudskošolska molitev.

Bral je potlej tiste vrstice, bral in jih požiral, da se je kar zadihaval.

»Oh, da, da... vidiš, to jo umeči, gotovo jo umeči!« je čez dolgo jasknil s polnimi usti slin. »Ná, dve dramci, zaslužil si jih več, tako lepo si napisal.«

»Hvala, ne kadim«, sem umaknil roko.

»Ne kadiš?« me je debelo pogledal. »Tak fant, pa ne kadi!«

Velik, čvrst fant sem res že bil, kaditi pa le še nisem znal.

»No, pa daj«, sem rekel, da bi se otrešel sramote. »Še prižgi mi!«

Pa mi je pripalil tisto tobačjo smrdokavro in me učil, kako moram dim vdihavati in ga spet izpuhavati.

Fej te bodi! Ali mi je bilo čudno, kakor bi bil pijan. Še malo pa mi je želodec tako zagodel, da sem tobaka imel dosti za prav dolgo.

Čez nekaj dni sem fanta vprašal, ali je golobica še otožna.

»Ne vem,« se je na vsa usta zdravo zasmel, »premislim sem se, nisem ji pisal!«

Kaj menite, kmalu in lepo ga je minilo...

Postala sva si velika prijatelja; še zdaj se imava rada.

66. Vseslovan Radivoj.

V tistem času sem se tudi dodobra seznanil in prav sprijateljil z bistrim četrtošolcem Radivojem. Doma je bil iz Kamnika, v Novo mesto je prišel z ljubljanskimi izgnanci. Bil je dober fant in nerad brez družine. Vprašanja ateizma ga niso mikala, močno pa so ga razganjali ideali vseslovanstva. Preproščini med novomeškimi dijaki se kar ni mogel privaditi. Ni ga bilo med njimi, da bi se z njim menil o slovanstvu. To ga je peklo.

»Novo mesto je za dijaka premajhno, kaj prida luči mu ne more prižgati!« je bil včasih siten kakor breja mačka in se z vročimi očmi obešal na Gorjance, majhno podobo gorenjskih gorá.

Pleča je imel široka in močna, da bi bil lahko svet nosil kakor tisti poganski mož, ki so mu zaupali to skrb, dokler mu je ni odvezl Sin božji.

Bral je rad narodne in umetne pesmi, še rajši knjige o daljnih deželah, najrajši pa o Slovanih, posebno o Rusih.

»Da, to je branje, to!« se je vžigal, kadar je kaj prav poveličujočega staknil o Slovanih. »Ná, beri, beri!« me je skoraj prosil in se ves srečen smehljal na vse vesele drobne oči, na vse zdrave, bele zobé.

Svet, široki, daljni svet ga je bolj mikal kakor šola. Tujina še Ahasverja, tistega judovskega potepina, najbrž nikoli ni klicala tako glasno. Vèn in vèn je sanjaril o slovanstvu, o bratskem Balkanu in o mátuški Rusiji. In ker ni kar precej mogel do slovanskih bratov, jim je v navdušenih pesmih pošiljal bratskih pozdravov sto in sto.

Zvedeni dijaki so pravili, da so njegove pesmi prava, čista umetnina.

»Ko snuješ pesmi, ti ozkost kraja in časa rada odpihne vso lepo domišljijo«, se je branil hvale in renčal v novomeško tesnobo: »Nizka meglà ti utrne vse lepe podobe iz sanj, najurnejša misel jih ne dohiti več.«

Hud je bil in vse mu je bilo na poti kakor lačnemu ribja kost v grlu.

»O, pride pa čas,« je gorel, »prav gotovo pride veliki čas, ko se vsi Slovani strnemo v eno samo veliko družino. In tačas bomo živeli res srečno in veselo, silna moč nam bo zrasla v zlati svobodi in v veliki bratski ljubezni.«

»Takih prerokb sem že nekaj bral«, sem se spominjal.

»Si, prijateljček, seveda si!« mi je ves žareč kimal. »Naši stari rodoljubi so to pisali, pošteni Slovani so zmerom tako verovali in mi vsi vemo: Rusija nas odreši in združi v veliko slovansko državo!«

Take misli so tudi mene že dolgo grele, zdaj pa so mi kar kipele. Ali čutil sem, da med nami ni kaj prida ljudi, ki bi tudi bili take vere. V slovanstvo ne verujejo, slovenstvo zametujejo, a vse, kar je tujega, slepo povzdigujejo.

»Zakaj tudi tile majhni Novomeščanje po nemarnem in neumnem tako nemškutarijo?« me je peklo. O, brezasto sem jih gledal, poslušal in — zaničeval.

Sostanovalec Ivan, ki je izvrstno znal nemški, jih tudi ni mogel. »Joj, če bi pravi Nemec slišal, kako ti praznoglavci svojo slabo nemščino izgovarjajo in naglašajo, bi se jim na ves glas smejal!« jih je deval v nič.

Kasneje sem slišal veselo zgodbo, v kakšno stisko je tista napačna nemška izreka spravila nekega puhlega častnika.

Frank S. Spenlove: Prepozno. (Pariz, Luksemburški muzej.)

Polizani in za ušesi še mokri poročnik, sin znane novomeške družine, pride na dopust. Žvenkeče s sabljico in se razkazuje po velikem trgu, znancev vrstnikov še pogleda ne, rad jo ubere kar v kavarno, ker ve, da je tam gospoda, ki najrajši govori po nemško. Zrine se kajpa med neke gospe. Te ga po žensko nekoliko občudujejo, nekoliko pa tudi zasmehujejo. Naposled se neka gospa tega naveliča in obrne pogovor.

»Herr Leutnant, kennen Sie Ibsen?« ga nenadoma vpraša, da bi družini pokazala, kako trdna je tudi v literaturi.

Gospod poročnik ni še nikoli nič literarnega bral. Kar se je kdaj v gimnaziji slabo naučil, je pozabil lepo v kadetnici in vojašnici. Kako bi torej zdaj poznal nekega Ibsena? Zato je mislil, da ga gospa, ki je črko »i« naglasila in zategnila, vpraša: »Herr Leutnant, können Sie Ibsen?« Ves obupan, da ne zna »Ibsen«, malodušno odgovori: »Gnädige Frau, wie macht man denn das?«

67. »Zadruga.«

Radivoja sem imel rad. Kakor je bil močan, je bil čisto krotak in ponižen, nikomur bi ne bil skalil vodé. A ko je tudi slišal o nekaki spretnosti mojega peresa, se me je prijel kakor laščec.

»Kajne, da pišeš pesmi?« me je nekoč popal. Jaz da ne, preneveden da sem.

»Nikar se ne delaj!« me je karal. »Vem, poznam te, poln si pesmi, čeprav jih morda še ne pišeš.«

Preveliko povzdigovanje mojih navideznih darov pa mi to pot ni podžgalo nobenega napuha, razsvetlilo mi je le majhnost, ki sem jo že dolgo boleče čutil. Sitno, hudo mi je postalo, molče sem pobesil glavo.

»O, struno gotovo imaš,« mi je gladil poniglavost, »le gluha ti je še, ker ne živiš v pravem okolju, da bi ti zapela.«

Razumel sem; sicer le povrhu, ne prav do dna, vendar: razumel sem in še dalje molčal, kakor bi me pravično grajal.

»Daj roko, da nikomur ne zineš, kar ti zdajle povem.«

Pokimal sem in mu segel v roko.

»Veš,« mi je tiho izdajal, »tu smo si nekateri ustanovili skrivno literarno društvo, imenuje se »Zadruga«. Vsak zadrugar mora v tolikem in tolikem času kaj napisati, bodisi pesem bodisi povest, karkoli. Ob določenem času se snidemo in si tisto beremo in presojava.«

»Kajne, to so nekakšne domače vaje?« sem razumel. »Tako se bistrite in se drug od drugega učite. Kaj se vam mara!«

»Prav si dejal, vidiš. Ali bi hotel med nas tudi ti, če bi te sprejeli?«

»Jaz?« sem se res ustrašil. »Ne zameri, kaj bi jaz, ki nisem nihče? In ki nič ne znam? Sram bi me bilo med vami.«

»Znaš, znaš,« me je povzdigoval, »le zavedati se tega še ne znaš, ker rasteš divje, ne v okopani vrtni gredici. Pa kaj tisto učeno znanje! Znanje ni dosti, fantazija, domišljija je več, je vse.«

»Kdor ustvarja, tako sem slišal in bral, mu oboje mora biti v obilni delež, bi dejal«, sem se zasmejal pametnemu domisleku.

»Že, že; pa vendar s suhim znanjem ne opraviš nič, če si brez domišljije in umske gibčnosti; sicer bi bil vsak profesor tudi umetnik. Umetnost, prijateljček, se rodi iz domišljije, znanost jo, da tako rečem, le krsti in zapiše v krstno knjigo.«

Ali upiral sem se mu do kraja. Tako je odnehal.

»Saj vem,« je čez čas rekel, »šole se bojiš. Marinko in ravnatelj bi nam vsem res zavila vrat, ker brez šolskega nadzorstva pesnikujemo in pisateljujemo.«

Kasneje mi je bilo žal, da sem se tako upiral. Zame bi bilo že dosti, če bi hodil med pametne zadrugarje in jih le poslušal. Koliko bi se bil naučil in kako lepo bi se ognil drugim nerodnostim, posebno pa še tistemu neumnemu in pogubnemu ateizmu...

Zadrugarji pa so bili res moški. Izkazali so se nekoč v sedmem razredu. Profesor Poljanec je razlagal Gregorčiča in razčlenjal pesem Človeka nikar ali Ujetega ptiča tožba. Govoril je o Gregorčiču tako, kakor ga je poznal in razumel ves slovenski svet. Pa je v razred stopil ravnatelj, nekaj časa poslušal, potlej pa sam začel pesnika in njegova dela krotovičiti čisto po Mahničevem, češ to je pravi smisel teh prenagljenih pesmi. Dixit et salvavit animam suam — tako je rekel, si rešil dušo in šel.

Profesorju je bilo seveda nekoliko sitno.

»Gospod profesor,« vstane zadrugar Kette, da bi uravnal, kar se mu je zdelo krivo, »prosim, saj ne zamerite, če vam povemo: Gospod ravnatelj je učen gospod, je tudi pisatelj in izvrsten učitelj, grške klasike nam čudovito lepo razlaga, ali glede Gregorčiča verjamemo vam, ne njemu.«

Profesorju je postalo še bolj sitno: zoper ravnatelja, ki ga je uradno nadziral, ni smel pred dijaki reči nič, sebe pa tudi ni hotel in mogel popravljati. Rešil ga je zvonec, ki je naznanil konec ure. Tako se je le nasmehnil in šel.

Ko sem to slišal, mi je bilo še bolj žal, da nisem v Zadrugi vsaj učenec.

Radivoj, dobri fant, mi je res dobro hotel. To sem kasneje in prepozno spoznal.

Med zadrugarji in tudi med drugimi dijaki pa je kar nenadoma završalo: Radivoja je vzela noč.

»Le kam se ti je zaštramljal?« so ugibali. »Mar so ga zmamile gorenjske goré ali zvodile naše bele cesté?«

Jaz bi bil lahko s prstom pokazal, v katero smer jo je pocedil, pa sem moško molčal in se bal, kaj bo; zanj sem se bal.

Sošolci so ga v šoli tajili, češ bolan je, ne more s postelje.

Kar se je profesor Marinko odločil, da bo napravil telesno dobro delo usmiljenja in bolnika obiskal. Tri sto zelenih, zdaj pa je udarila strela: Radivoja so vrgli iz šole, ker je več dni po vrsti neopravičeno izostal!

Že drugi dan po tej nagli sodbi pa se je Radivoj vrnil ves vesel, ves živ, ves zdrav in ves poln jugoslovanstva.

»Kje pa te je hudič nosil?« ga je zadrugar nahrulil v sveti jezi.

»O, ne hudič, srbski in hrvaški vrag sta me pa res lepo nosila in bratovsko gostila!« se je dobrodušno smejal, kakor da je napisal lepo pesem. In je pravil, kako se je zakadil med srbske uskoke za Gorjanci, da bi spoznal njih slovansko dušo, in kako je potlej stopil še med brate Hrvate, z njimi po »križevačkih statutih« bratovsko pil slavni »bilikum«, navdušeno govorančil in goreče slovančil.

68. P e s e m.

No, Radivoj se je izmotal.

»Veliki Bog slovanski«, ki je vanj tako veroval, ga je rešil, kakor je sam mislil. Prihittel je v podobi njegovega starejšega brata Lojzeta, ki je bil že duhoven. Preprosil je Marinka in ravnatelja, da je mladi slovanofil spet smel v šolo.

»Slovanski narodi imajo vsak svojega Boga«, se je Radivoj smehljaj, ko mu je iz ušes izzvenela huda bratova pridiga. »Zakaj ga ne bi imeli tudi Slovenci? Kdo bi nas sicer varoval in motal iz nesreče?«

Smehljali smo se tudi mi, a za ta primer nismo verovali v slovenskega Boga.

»Ne verujete, ker ste nejeverni in malodušni!« se je vžigal. »Srbi, glejte, tudi bo bitki na Kosovem niso postali malodušni, marveč so rod za rodom trdno verovali v svojega srbskega Boga, tako so se naposled rešili iz turškega pekla.«

»Meniš, da imajo Srbi svojega Boga?« smo nalašč dvomili, da bi ga nekoliko dražili.

»Anti da!« je oponašal nas Dolenjce. »In velik pesnik jim ga lepo poveljuje:

»Nad nama modro srpsko je nébo;
u njem stóluje srpski Bog,
oko njega srpski ángjeli stóje,
slaveći Srbina, Boga svog...«

»E, kaj bi tudi ti malikoval!« se je tovariš spotikal. »Boga, pravega Boga mar zahvali, da se ti tisti tvoj nepotrební potep huje ne utepa!«

Stvar pa je bila tudi taka, da je profesor Vrhovec pravkar pripravljaval posebno slavje za stopetdesetletnico novomeške gimnazije. Sodelovali naj bi sami dijaki. Slavja tako res ni kazalo kaliti z najhujšo kaznijo, ki jo nad dijakom lahko izreče profesorski zbor.

Napovedano slavje je razgibalo vse Novo mesto. Kakšno bo, je premikalo vse.

»Lepo bo,« so nekateri govorili, »priprave so v pravih rokah.«

Profesor Vrhovec, smo vedeli, vpije, sitnari in popoldne za popoldnevom vadi svoje krdelo; kapiteljski organist, skladatelj in honorarni pevski učitelj na gimnaziji, tankoslušno nabira in polira pevski zbor, da mu kar taktirka pada iz roke in da mu do ram dolgi lasje kakor ob burji vihrajo okoli lepe glave; ravnatelj sam pa v okrožnici vsem razredom oznanja, kaj je cesarico Marijo Terezijo napotilo, da je Novemu mestu dala gimnazijo, ki so jo ves čas in še do pred kratkim izvrstno vodili novomeški patri frančiškoveci, in kako velikega prosvetnega pomena je bila ta šola in je še za vso dolenjsko stran.

Da, tega slavja smo vsi težko čakali.

Naposled pa se je le stemnil pozni jesenski večer zaželenega dne. Vsa Čitalnica, čedno okrašena, je zažarela, prava in jara gospoda je privrela in hrupno zasedla vse stole v veliki dvorani, zadaj se je stisnilo dijaštvo kakor vžigalice v škatlici.

»Zakaj se moramo gnesti mi, ko je vendar slavje naše,« je godrnjal dijak upornik, »tistale babja zijala, ki jim je samo, da pokažejo svoje cunje, se pa široko šopirijo po stoléh?«

»Nikar,« ga je miril pomirljivi tovariš, »slavje je za vse, našim puhlim meščanom pa potrebno še bolj ko nam.«

»Bene fecisti, quod hoc dixisti — prav si storil, da si to rekel,« mu je pokimal dijak, ki je profesorju Vrhovcu za tisk prepisoval rokopise in ki mu je ta, prav tačas pisoč Zgodovino Novega mesta, ob redki dobri volji razodel, kako grdo, slabo in nehvaležno so stari Novomeščanje ravnali z gimnazijo in z dijaki. »Pusti jih, morda dobijo nocoj še hudega popra.«

»Pa če bi dobili tudi kaj korobača, nam je vendar strašno tesno,« se je oni nekoliko vdajal.

»Potrpi, saj si Slovenec, navajen vsega hudega,« se je še drugi smejal. »Raum genug ist in der kleinsten Hütte für ein friedlich liebend Paar!«

»Ali po slovensko: Krotkih ovčic gre dosti v en hlev!« je Fausta domačil lasat dijak. »Potrpi-mo! Kaj je to proti večnosti?«

Ná, zvonček je zadrobil, zagrinjalo se je razgrnilo, na odprti oder je stopil profesor Marinko, v resnem talarju, ves črn od vrha do tal, le zaripli obraz mu je rdeče gorel.

In je govoril, mirno, stvarno, dijaki okoli mene so si šepetali, da tudi izvrstno. Prvi, mirni del govora, je veljal nam, dolenjskim dijakom, v drugem, z zgodovinskimi reminiscencami — spomini prepletenem delu je res dajal nekoliko popra in korobača meščanom, opominjajoč jih, kako so njih predniki, ko so gimnazijo dobili, da bi se mesto rešilo iz ubožstva, ki ga je dušilo, odkar se je ustanovil Karlovec, nagajali patrom in gimnaziji in kako še dandanes malo storijo, da bi gimnazija tu ostala. »Časi so dandanes taki, da nam bo gimnazija ostala, dokler bo obstajala Dijaška kuhinja, ki velikemu delu ubožnih dolenjskih dijakov omogoča šolanje,« je končal z mislijo na Dijaško kuhinjo, ki jo je imel na skrbi.

»Prav je, da se je pognal za Dijaško kuhinjo!« ga je dijak upornik tiho pohvalil.

»Gimnazija spada v veliko mesto, ne v tako gnezdo!« je Radivoj, ki je stal ob meni, vedel svojo.

Gospodi pa se je pobesil visoko vihani nos; sitno ji je bilo, to smo videli vsi.

Za govorom smo poslušali pevce. Lepo lepo so peli. In skoraj same domače, po Dolenjskem znane pesmi. Vžgale so nas vse, še pobesli nosovi so se spet dvignili.

Gore Gelboe z Ezdrelonske planjave.

Potlej je na oder stopil šestošolec Pavel Drenik, ki naj bi deklamiral ali, kakor smo tačas radi puristično govorili, krasnoslovil Gregorčičevo odo »Oljki«.

Bil je velik, močan in resen fant, izvrsten telovadec in Sokol ves, kolikor ga je bilo. Glas mu je bil nekoliko hripavo zamolkel in za spoznanje pogrkljiv. S pesnikovim veleresnim besedilom se je nekako pointimil. Mahoma je premagal nas vse in čisto osvojil, kakor se za tako priliko reče.

Res, krasnoslovil je... Ta beseda se mi ni zdela tako brez nič.

Deklamacije, ne take ne take, nisem do tačas slišal še nikoli nobene. Zdaj me je zgrabila za srce in za um. Solze so se mi udrle od miline in navdušenja, nikogar nisem več videl, le v Drenika sem strmolel skozi sladke nedolžne solzé, požiral pesem in pil njegov turobni glas...

Nejevoljno in z nekakim zaničevanjem sem se spomnil lanskega profesorja in njegove neumne »Lesene ribe«...

»In nikoli nam še od daleč ni pokazal poti, da bi se naučili pesem tudi prav govoriti«, sem trdo sodil.

Radivoj ob meni se je useknil. Ozrl sem se: bil je ves solzan, dijaki okoli naju pa tudi skoraj vsi kar mehki.

Nadaljnji spored: spet petje in igrica s petjem, je šel mimo mene, tako me je po Dreniku omamili veliki pesnik Simon Gregorčič.

»Oh, da,« sem čutil, »pesnik je res poslanec božji, ključ do lepote ima le on. Prav meni Radivoj: Za pesem ni treba, da bi bila učena, čisto preprosta je lahko, umljiva vsakomur, zgrabi te pa le za vse srce, da kar strepečeš.«

Spodnašalo me je in dvigalo v višavje. Čutil sem se tako čistega, da bi bil ob tisti priči lahko pokleknil pred obhajilno mizo...

(V drugo naprej.)

T A B O R

Dr. Andrej Snoj

Iz Hajfe vodi proti Taboru, gori Kristusovega spremenjenja, najkrajša pot mimo Nazareta, po severnem robu Ezdrelonske planjave.

Naša karavana, ki je obiskala kraj Elijevega darovanja na Karmelu, si je izbrala daljšo pot, ob Karmelu in samarijskem gričevju; na Tabor smo prišli po velikem ovinku preko obsežne Ezdrelonske ravnine.

To pot smo si izbrali, da smo si mogli mimo grede ogledati še znamenite razvaline mesta Megiddo, ki so jih odkrili v novejšem času.

Na razvalinah mesta Megiddo.

Megiddo (Mageddo) se v svetem pismu omenja kot staro kanaansko mesto. Zgrajeno je bilo na južnem robu Ezdrelonske ravnine ob cesti, ki je vezala Ezdrelonsko in Saronsko ravnino. Ko je Jozue osvajal Sveto deželo, se mu je mesto Mageddo vdalo šele po dolgem, zelo trdovratnem boju. Salomon ga je močno utrdil in dal v njem zgraditi velike hleve za svoje konje. Faraon Sisak ga je leta 926 pr. Kr. razdejal in od tedaj je bilo mesto pozabljeno; pokril ga je pesek in prerasla trava.

Pred vojno je Nemško palestinsko društvo pričelo odkopavati razvaline. Dognalo se je, da je bila tu naselbina že v tretjem ali celó četrtem tisočletju pred Kristusom.

Po vojski je prevzela izkopavanje čikaška univerza, ki ji je sredstva za to naklonil bogati mecen John Rockefeller. Delo še ni dovršeno, vendar je starinoslovcem že danes jasno, da izkopanine v Megiddo (Tell el-Mutesellim) dosegajo one v Sihemu ali Jerihi.

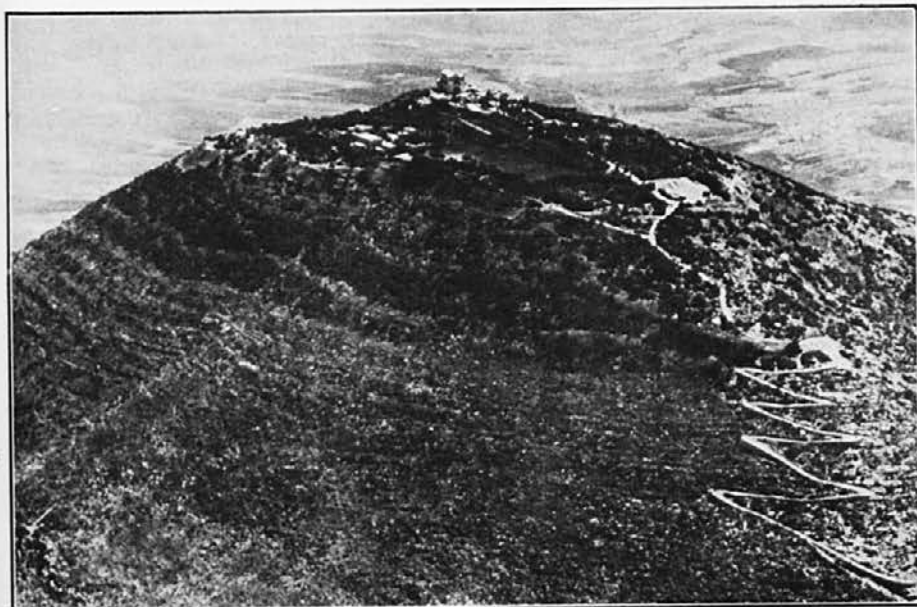
Občudovali smo vilam podobne stanovanjske hišice, ki jih je Rockefeller zgradil ameriškim starinoslovcem in inženirjem, da tu v največji udobnosti preiskujejo razvaline starega mesta.

Razvaline so zelo razsežne in razmeroma dobro ohranjene. Videli smo kamnitne temelje starih hiš, vhode v mesto in ostanke debelih trdnjavskih zidov. Našo pozornost so posebno zbudile razvaline lepih hlevov, v katerih je imel Salomon svoje konje, da je z njimi trgoval. Stebri in temelji so tako dobro ohranjeni, da se dá natančno dognati oblika, v kateri so bili ti hlevi zgrajeni tisoč let pred Kristusom.

P o E z d r e l o n s k i p l a n j a v i.

Od Megidda pelje cesta proti Taboru preko obsežne Ezdrelonske planjave. Prekoračiti smo morali svetopisemski potok Kison, ob katerem je leta 608 pr. Kr. smrtno zadet padel pobožni izraelski kralj Jozija, in dolgočasno železniško progo, ki vodi proti Damasku in Meki.

Ezdrelonska ravnina, ki je bila do nedavna še pusta in zanemarjena, je danes vsa pokrita z rodovitnimi njivami in oljčnimi nasadi. Judovske kolonije, mimo katerih se neprestano vozimo, pričajo, da je ta zemlja danes v judovskih rokah, čeprav jo obdeluje arabski domačin. Poleg Saronске ravnine ob Sredozemskem morju je to gotovo najrodovitnejši in najbogatejši del Palestine. Po zamisli angleških politikov naj bi bila Ezdrelonska planjava središče nove judovske državnice v Palestini.

Gora Tabor.

Planjavo obkrožajo ljubke gore in griči, ki so v zimskih in pomladnih mesecih do vrha pokriti z bujnim zelenjem in pisanim cvetjem: na zapadu Karmelsko gorovje, na jugu samarijski griči, na jugovzhodu gore Gelboe in Mali Hermon (Nebi Dahi), na severovzhodu Tabor, na severu pa galilejske gore; le na vzhodu je svet odprt in pada polagoma proti globoki jordanski kotlini.

Rodovitna in strategično važna ravnina Ezdrelon je v vseh časih imela važno vlogo. Bila je prizorišče mnogih hudih bojov. Tu so se bile odločilne bitke med Barakom in Sisarom, med Gedeonom in Madijanci; na tej planjavi so premagali Filistejci Savla, nekaj stoletij pozneje egipčanski faraon Neho kralja Jozija in zopet nekaj stoletij pozneje, v rimsko-judovski vojski, rimska konjenica judovske čete. Tudi za časa križarskih vojsk so bile tu hude bitke; kri krščanskih junakov je mnogokrat rdečila te rodovitne poljane, poslednjikrat leta 1187, ko je sultan Saladin pri Hattinu premagal križarsko vojsko. Leta 1799 je pod Taborom Napoleon premagal desetkrat močnejšo turško vojsko.

O teh dogodkih smo premišljali, ko smo se vozili po zgodovinsko tako znamenitih tleh. Sonce se je že bližalo zatonu, ko smo privozili do Tabora.

* G o r a T a b o r .

Med vsemi gorami, ki jih je videti z Ezdrelonske planjave, napravlja najveličastnejši vtis gora Tabor. To je gora, na kateri se je Gospod pred očmi treh najbolj priljubljenih učencev, Petra, Jakoba in Janeza, spremenil. Domačini jo nazivljejo Džebel et-Tor, t. j. Gora. Visoka je 562 m in

se dviga 420 m nad ravnino Ezdrelon, 770 m pa nad gladino Genezareškega jezera.

Odkar smo zavozili na Ezdrelonsko planjavo, smo imeli njen kopičasti vrh ves čas pred očmi. Ko smo se ustavili na njenem vznožju, se nam je zdela kakor velika, masivna polkrogla, povezana na severovzhodni rob Ezdrelonske ravnine.

Še nedavno so romarji hodili peš na Tabor, včasih tudi jahali na konju ali oslu. Oboje je bilo težavno, ker je pot strma in se zlasti v popoldanskih urah sonce močno upira v golo, skalnato pobočje.

Danes to ni več potrebno. Podjetni frančiškani, ki gospodarijo na vrhu, so na goro speljali

razmeroma dobro avtomobilsko cesto, ki se v ena in dvajsetih, deloma prav ostrih ridah vije po zapadnem pobočju strmo navzgor. V četrtinki ure si z avtomobilom iz vasi Deburije pod Taborom na vrhu pred gostiščem očetov frančiškanov. Vožnja ni ravno prijetna in kratkočasna, ker ima potnik ves čas vtis, da bo popustila zavora in avto zdaj pa zdaj zdrčal čez strme skale v globino. Toda arabski voznik je spreten in z lahkoto zmaguje ostre ovinke. Vendar smo si globoko oddahnili, ko smo dospeli do starinskega obzidja in skozi široka vrata privozili na prijazno ravnico. Bili smo na vrhu in iz daljave zagledali pred seboj baziliko Kristusovega spremenjenja.

Izstopili smo pred lepo obdelanim vrtom. Od tod vodi ličen drevored proti cerkvi in gostišču. Tam nas je sprejel predstojnik frančiškanskega samostana, pater Romuald, dobrosrčen in vesel Nемеc iz Nemčije, ter nas peljal takoj v cerkev.

Vstopili smo v cerkev v najugodnejšem trenutku: sonce je pravkar pričelo zahajati; poslednji žarki so skozi okna na pročelju prodirali do glavnega oltarja in prelepega mozaika nad njim. Zavzeti smo obstali na pragu. Pred seboj, na oltarju, smo gledali Kristusa v nebeški gloriiji, stoječega med Mozesom in Elijo. Imeli smo podoben občutek, kakor nekoč apostoli, ko so gledali pred seboj svojega Učenika poveličanega. Tudi nam bi ta prizor skoraj izvabil kakor nekoč Petru vzklik: »Gospod, dobro je, da smo tukaj; ako hočeš, naredimo tukaj tri šotore« (Mt 17, 4).

Sedanja bazilika Kristusovega spremenjenja je novejša zgradba. Posvečena je bila šele leta 1924. Je to nedvomno ena najlepših cerkvá v Pale-

stini. Sezidana je v slogu sirskih cerkva 5. stoletja in ima tri ladje; nad srednjo je lesen strop. Do glavnega oltarja prideš po dvojnih stopnicah. Nad oltarjem je velik mozaik, predstavljač Kristusovo spremenjenje na gori, pod njim nekaka kriptna, v kateri je še ohranjen oltar prvotne bizantinske cerkve. Na oboku v kripti so štirje veliki mozaiki, ki simbolično predstavljajo četverno Kristusovo spremenjenje: ob učlovečenju, v evharistiji, na križu in ob vstajenju. V cerkvi sta tudi Mozesova in Elijeva kapela. Takó spominja zgradba na tri šotore, ki jih je imel v mislih apostol Peter.

Pred cerkvijo in okrog cerkve so veliki kupi razvalin. Tudi cerkev sama je sezidana na razvalinah stare bizantinske cerkve.

Ko smo zopet stopili na prosto in stali sredi teh razvalin, nam je pater Romuald pričel živahno razlagati pestro zgodovino tega kraja.

Že v kanaanski dobi je bila na Taboru naselbina. Judom je bila gora v vseh časih sveta in so se radi zbirali na njej ter tu opravljali daritve. Ob Kristusovem času ni bila obljudena; Kristus je ob spremenjenju imel za priče same apostole. Za časa judovske vojske je dal Jožef Flavij ograditi ravnico vrh gore z močnim obzidjem, da bi imel tu trdno oporo v bojih z Rimljani. Zid je deloma še ohranjen.

Da se je Kristus na tej gori spremenil, ne stoji v svetem pismu; ustno izročilo o tem pa se dá zasledovati do 3. stoletja nazaj. Že zgodaj so pričeli prihajati na goro pobožni romarji. Med drugimi sta jo v 4. stoletju obiskali romarici Silvija in sv. Pavla. Ob koncu 4. stoletja je že stala na gori veličastna bazilika, posvečena Kristusovemu spremenjenju. Pozneje sta bili dozidani še dve kapeli, ena v čast Mozesu, druga v čast preroku Eliju. Vse te cerkve so porušili Saraceni, ko so v 7. stoletju postali gospodarji Palestine.

Cerkev na Taboru.

V srednjem veku so križarji zopet sezidali cerkve in zraven postavili samostan za benediktince. A leta 1263 je sultan Bibars iz Egipta cerkve in samostan popolnoma razdejal, menihe pa pomoril.

V 17. stoletju so se na Taboru naselili frančiškani, ki so sredi razvalin zgradili skromno cerkvico in veliko gostišče za romarje. Po svetovni vojski se jim je posrečilo s pomočjo darov iz Amerike nadomestiti malo cerkvico z veličastno baziliko, ki gospoduje danes nad prostrano Ezdrelonsko ravnino.

Na severni strani ravnice je zid, za katerim imajo grški pravoslavni menihi nekaj svetá in majhno cerkev, posvečeno preroku Eliju.

Kar daje gori Taboru poleg spominov na Kristusovo spremenjenje poseben čar, to je svojevrsten, naravnost očarujoč razgled po okolici. O tem smo se prepričali naslednje jutro, ko nas je pater Romuald po zajtrku vodil okrog cerkve in gostišča. Od tu se vidijo ne le gore, ki obkrožajo Ezdrelonsko ravan, ampak vsa Galileja, velik del Samarije in Transjordanije, južna Sirija do Hermona in libanonskih gorá ter lep kos obale Sredozemskega morja. Posebno lep je razgled na nove judovske kolonije okrog Tabora in na bele vasice, ki so posejane po okoliških gričkih. Z balkona frančiškanskega gostišča se vidita proti jugu svetopisemski mesti Naim in Endor, proti vzhodu zgodovinska gora Hattim, za njo pa globoka jordanška kotlina in temnomodra gladina Genezarskega jezera. S severozapada nas pozdravlja belo mestece Nazaret, za njim pa sončni grički, na katerih je tolikokrat počivalo oko božjega Zveličarja.

Svet, ki se razprostira okrog Tabora, je nedvomno najlepši v vsej Palestini. Kdor stoji na gori in opazuje to slikovito okolico, razume, zakaj si je Gospod izbral te kraje za svojo ožjo domovino, zakaj se je na tem mestu pokazal apostolom v siju poveličanega telesa.

Vožnja po strmih bregu navzdol se mi je zdela še bolj nevarna in vratolomna kakor navzgor. Vendar voznik ni kazal niti najmanjše skrbi. Mirno in samozavestno je vodil svoj avto po strmih, ostrih vijugah in preden smo se zavedeli, smo bili na vznožju.

Pod Taborom smo se za hip še ustavili v siromašni arabski vasi Deburije. Tu je po starem izročilu Gospod, ko se je po spremenjenju povrnil z gore, ozdravil mesečnega mladeniča. Nato smo nadaljevali pot proti Nazaretu, domovini našega Gospoda.

KITAJSKI JEZIK

Pavel Kunaver

Kitajski jezik, v katerem so spisane kitajske knjige, je velezanimiv in v premnogih ozirih ves drugačen od našega. Toda kakor pri našem, tako moramo tudi pri kitajskem jeziku razločevati med jezikom, ki ga govori ljudstvo v raznih predelih dežele, in med jezikom, v katerem je pisal modrijan, učenjak in pisatelj. Te razlike so na Kitajskem tako velike, da tudi srednje izobražen človek ne more kar zlahka brati knjigo. Kdor pa bere drugim ljudem, kar se na Kitajskem večkrat primeri kakor pri nas, mora vsebino knjige vedno posebej razlagati, ker sicer mu poslušalci ne bi mogli slediti.

Veliki kitajski narod, nad 400 milijonov ljudi, govori različna narečja, ki se med seboj tako razlikujejo, kakor na primer slovanski jeziki med seboj. Največ raznih narečij govore Kitajci, ki bivajo ob dolgi obali Vzhodnega in Južnega kitajskega morja. Kakor mi govorimo na primer o romanskih jezikih, ki imajo skupen izvor v latinščini, tako govorimo lahko o kitajskem jeziku, ki ga pa delimo v tale glavna narečja: svatov, amoj, fučav, venčov, ningpo in mandarin. Zadnje govore predvsem v Pekingu in okolici; to je obenem uradni jezik za vse Kitajce, in sicer od leta 1421, ko je Peking postal glavno mesto Kitajske. Narečje, ki ga govore prebivalci mesta Kantona, ki leži na jugu, je ostalo najbližje prvotnemu kitajskemu jeziku. Toda za vse praktične namene in razmere je narečje mandarin najvažnejše, kajti največ Kitajcev ga govori in vsi kitajski uradniki govore med seboj v tem narečju.

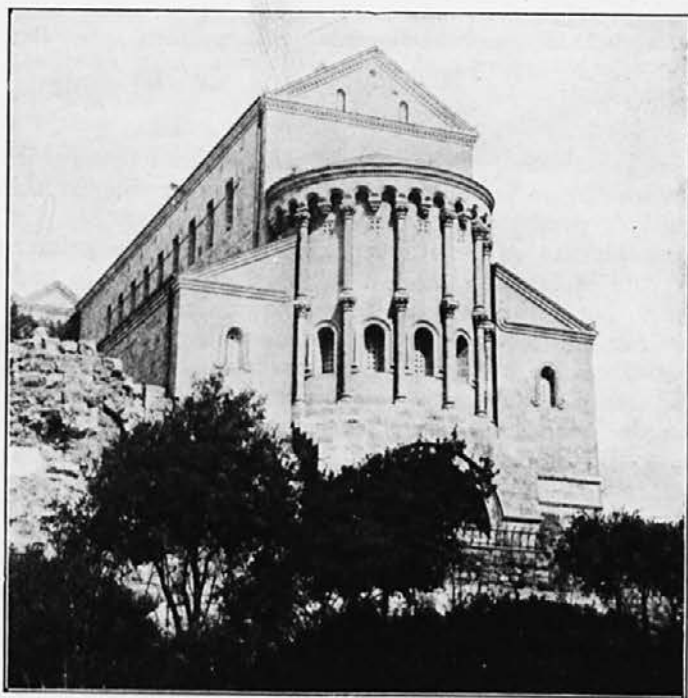
Vsa kitajska narečja izvirajo iz enega prvotnega jezika in so vsa enozložna, to je vsaka beseda ima samo en zlog. Vsa imajo izredno malo besed; kantonsko narečje jih ima komaj okoli devet sto. Toda nič za to! Kitajec si pomaga drugače, četudi ima ena beseda včasih neverjetno mnogo pomenov. Beseda »ših« pomeni na primer: zaposliti, truplo, trg, armada, lev, zanesti se, čakati na koga, poezija, čas, vedeti, obdariti, biti, izgubiti, proglasiti, deset, kamen, rod, jesti, hiša, začetek, preizkusiti itd. Kljub temu, da ima pisava za vsakega navedenih pomenov poseben znak, o katerih bomo posebej govorili, bi nastala neznanska zmešnjava, če ne bi Kitajci teh svojih besed sestavljali. Osnovni besedi dodajo še eno besedo — in imajo njen novi pomen. Tako ima kitajščina nešteto takih dvojčkov, ki bi samostojni ne bili razumljivi. Drevo je »šu-mu«, samotni je »ku-tu«, poln je »man-jing«, pripovedovati je »kao-su«. »I-šang« pomeni vrhno obleko, »šang« pa spodnjo. Sploh je v kitajščini toliko iz dveh besed zloženih besed, da bi bilo skoraj upravičeno imenovati jo dvožložni jezik. Dasi na pri-

mer »nü« pomeni deklico, vendar uporabljajo v govoru za isti pomen »nü-cu« itd. Tako si pomagajo tudi pri števnih, za katere imajo mnogoštevilne izraze.

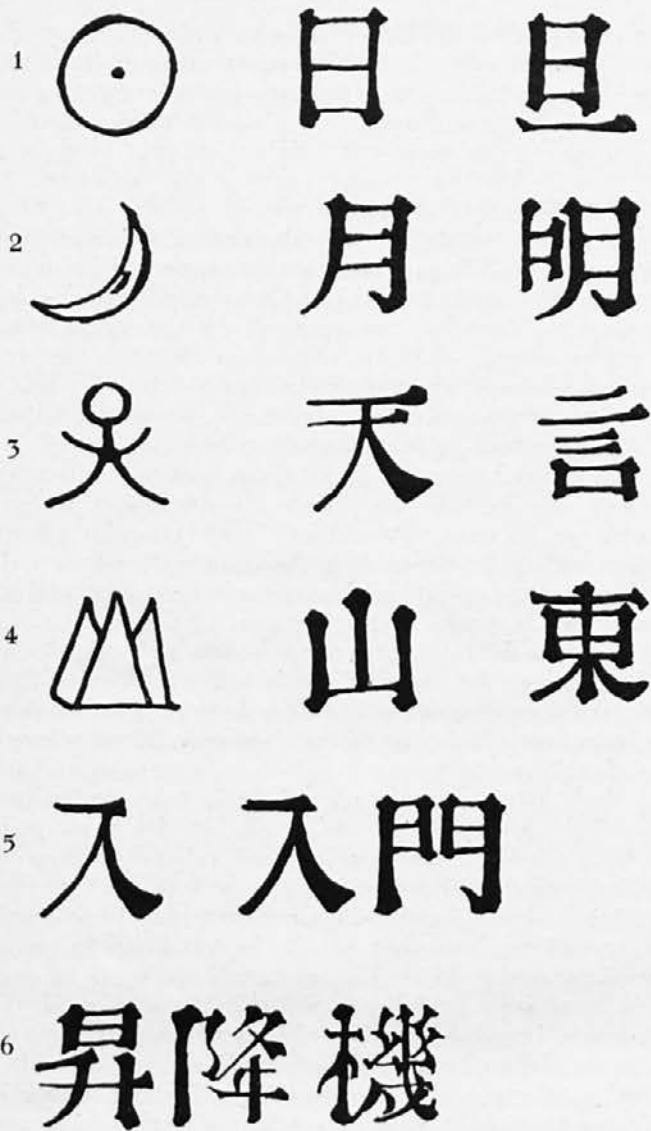
Kitajščina razlikuje kar devet vrst naglasov in če bi kdo polagoma izgovoril kitajski stavek, bi donelo kar nekam muzikalno prav zaradi teh naglasov. V glavnem bi mogli izraziti v našem jeziku štiri take naglase, če bi na primer s prav posebnim poudarkom rekli: »mrtev«, najprej z dvignjenim glasom in nekoliko tožeče — prvi kitajski naglas; dalje »mrtev?«, ko vprašamo — drugi naglas; »mrtev!«, ko povprašujemo, ne da bi verjeli — tretji naglas; in »mrtev!«, ko rečemo to nekam velevno, odločilno — četrti naglas. Drugi naglasi pa so tako fini, da jih je treba le slišati in se jih je tudi le tako mogoče naučiti.

Čudovito krasna pa je kitajska pisava. Vsak znak za kitajsko besedo, enozložno ali dvožložno sestavljenko, je že neke vrste slika. Stran kitajsko pisane knjige vpliva že zaradi teh tako mnogoštevilnih najrazličnejših sestavljenih znakov resnično umetniško. Vsaka beseda, vsaka sestava ima svoj znak in v tiskarski stavnici ni tako preprosto kakor pri nas, ko se neštete besede kar sestavljajo iz majhne skupine črk. Kitajski tiskar mora imeti sedem do osem tisoč znakov na razpolago, ako hoče sestaviti časopis, ki nima samo vsakdanjih novic.

Vsak kitajski znak, pa naj je še tako sestavljen, izpolnjuje prostor kvadrata. Znake stavijo v stolpcih, ki se pričenjajo na desni strani od vrha navzdol. Večina znanstvenikov se strinja v tem, da so tudi Kitajci v davnini uporabljali najprej različne vozle na vrvcah za izražanje raznih besed. Pozneje pa so prešli na znake, ki so jih zarezavali na kosti in drugam, končno pa pričeli s čopiči slikati znake na druge predmete in papir. Prvi znaki so prave slike. Sonce je imelo obliko kroga s piko v sredi, danes je kvadrat s črtico. Mesec je imel točno sliko polmesca, danes je primerno preoblikovan. Isto velja za znake, ki pome-

Kripta in prezbitერიj na Taboru od zunaj.

Vzorci kitajske pisave: 1. sonce nekdanj, sonce zdaj, sonce nad obzorjem; 2. mesec nekdanj, mesec zdaj, sonce in mesec = svetlo; 3. Bog nekdanj, Bog zdaj, para nad usti = besede; 4. gore nekdanj, gore zdaj, sonce gleda skozi drevo = vzhod; 5. vstopiti, vstopil skozi vrata; 6. dvigati, padati, stroj = dvigalo.

nijo besede Bog, gore, otrok, usta, roka i. dr. Takih znakov, ki so nekoliko predelane slike predmetov, ki naj jih predstavljajo, je še danes blizu tri sto. Za druge izraze so prvotne znake sestavljali, na primer za usta je samo kvadrat, a za jezik je kvadrat in nad njim dve črtici, ki jih reže navpičnica. Sonce nad horizontom je znak sonca in črtica pod njim itd. Svetlobo izražajo s sestavljenim znakom sonca in lune. Toda tudi sestavljanje ima svoje meje. Za premnoge besede je bilo treba novih znakov. Stari kitajski pisci pa so jih sestavili tako odlično in umetno, da se jim moramo čuditi. Če bi vsaka beseda imela popolnoma drugačen, z drugimi nesoroden znak, bi bilo malo ljudi, ki bi se mogli naučiti kitajske pisave. Tako pa je zanimivo, da ima le približno vsaka deseta beseda popolnoma drugačen znak, a druge se z majhnimi dodatki in sestavljanjem oblikujejo v primerne nove znake, ki imajo vsi, lahko trdimo, umetniško lepo obliko.

Prvi pisani spomeniki kitajščine segajo daleč nazaj, najmanj 1800 let pr. Kr. To so razni napisi na

bakrenih posodah, pa tudi na različnih kosteh. Že 1100 let pr. Kr. so imeli Kitajci nad 2500 znakov za besede, bolje za sestavljenke! In še pred Kristusom so pisali Kitajci tako kakor pišejo danes, le prav malo se je pisava, ali bolj nekateri znaki, spremenila od tedaj do danes.

Glede slovnice bi lahko omenili zanimivost: Kitajci nimajo slovnice. Samostalniki se ne sklanjajo, glagoli se ne spregajo itd.! To je velika olajšava pri učenju kitajščine. Umetnost pa je, znati besede pravilno sestavljati v stavek, da bo razumljiv, in izgovarjati besede, ki imajo poleg že prej omenjenih številnih naglasov še marsikatero posebnost.

Kitajci pa se modernizirajo. Tudi oni so prevzeli od Evropecev mnogo znanosti... Kako naj torej pišejo vse številne nove besede, ki jim jih pradedi niso zapustili? To jim ne dela sivih las! Kakor so Japonci, katerih pisava izvira tudi iz kitajske, prilagodili svoje časopise in knjige, prav vse, tudi znanstvene, novim zahtevam tako, da iz starih znakov sestavljajo nove in jim ni bilo treba nadomestiti svoje prekrasne pisave z dolgočasno latinico ali gotico, tako delajo tudi Kitajci. Zavrgli so prav hitro predlog, da bi sprejeli pisavo zapadnih narodov. Dvigalo (lift) na primer označijo v pisavi s sestavljanjem treh znakov: dvigati - padati - stroj. Parlament pišejo: razpravljanje - vladati - dežela - zbor. Poleg tega pomeni kitajska pisava, ki je tako častljivo stara, izredno močno vez velike države. Ako bi jo opustili, bi te vezi razrušili in posamezna narečja bi postala usodna za državno edinost, posebno sedaj, ko bi jim lačni sosed Japonec na severovzhodu rad odtrgal kos za kosom od velike domovine.

JAPONCI

Pavel Kunaver

Na vzhodu divjá vojna. Mesta goré, tisoči in tisoči umirajo na bojnih poljanah. Dva velika naroda sta se spoprijela. O Kitajcih in Japoncih se malone vsakdo vsak dan razgovarja, a malo jih je, ki morejo pravilno soditi o teh, nam zelo tujih narodih. Tudi jaz jih ne poznam, ali le prav malo. Z njimi sem bil v stiku na svetovnih skavtskih zletih in na mednarodnih skavtskih konferencah, kjer so bili posebno Japonci zaradi nekaterih lastnosti v čislih. O njih življenju mi je v treh prostih dneh, ki smo jih imeli na mednarodni skavtski konferenci v Badenu pri Dunaju, dal precej zanimivih poročil japonski delegat, admiral grof Sano. Ta mož je bil sin prvega japonskega poslanca na bivšem avstrijskem cesarskem dvoru in je govoril bolj nemško kakor angleško. Na večini japonskih obrazov malone v vsakem prijetnem ali neprijetnem položaju igra prijazen nasmešek, vendar se dobro spomnim, kako se je ta grof Sano silno zresnil, ko mi je pričel pripovedovati o velikih težavah japonske vlade zaradi silne rasti japonskega naroda, ki prebiva na tako majhnem ozemlju.

Toda Japonce naj sodijo tisti, ki jih dobro poznajo in ki so z njimi dolgo časa živeli, in sicer ne samo kot turisti ali njihovi gostje, ampak tudi taki, ki so z njimi imeli opravka v praktičnem življenju, posebno kot

trgovci. Zato se bom omejil pri tem kratkem opisu le na podatke najzanesljivejših virov od začetka novega veka do danes.

Japonci so mongolskega plemena. Odlikuje jih rumenkasta polt in gladki, črni lasje. Njihova brada je zelo redka; roke, noge in prsi niso nič dlakaste. Lične kosti so močne in stoje naprej, oči so bolj ali manj postrani. Po telesu so majhni, a njihovo gornje telo je sorazmerno dolgo, noge pa kratke. Lobanja je široka, nos gladek, tudi obrvi so redke. Odrasel moški Japonec je povprečno tako velik kakor evropska žena, a Japonke so primerno manjše. Opažamo tudi razliko med preprostim ljudstvom in plemstvom ter boljšimi krogi. Ljudje iz ljudstva so bolj čokati, pripadniki boljših krogov so slabotnejši.

Evropcem posebno ugajajo Japonke, ki se zelo prikupno vedejo in imajo izredno prijeten glas. Zanimivo je posebno, da mnogi Evropci po daljšem bivanju na Japonskem spremené svoj okus v prid Japonkam in se jim ob malih, ljubeznivih, plahih in gracioznih Japonkah zde Evropke okorne, razburljive, ujedljive in nerodne. Seveda na deželi, kjer se deklice prav zgodaj pomožé, je lepotic malo; kar pa jih je, jih premnogo odide v čajarne v velemesta, tudi v take, ki so razvpite. Najprikupnejši so japonski otroci, ki jih posebno tujci zaradi njihovega izredno ljubeznivega vedenja vzljubijo. Japonec se nikdar ne razburja, kakor Evropec; naj bo star ali mlad, moški ali ženska, iz boljših ali preprostih slojev, vsak Japonec je po svojem vedenju izredno miren.

Četudi se Japonci hitreje starajo kakor mi, vendar doživé kakor belci zelo visoko starost in tudi pri njih je več starih žená kakor starih moških. Posebno ena bolezen zahteva pri njih izredno velike žrtve: jetika. Mnogo trpé tudi zaradi dolgotrajnega umrtvenja vseh udov, ki se mu rada pridruži vodenica. Te bolezni je najbrž kriva hrana, ki v glavnem obstoji iz riža in rib. Toda Japonec silno potrpežljivo prenaša bolečine. Tudi smrti zre izredno mirno v oči, zato pa je izvrsten vojak.

Najteže je presoditi japonske duševne lastnosti. Kakšni so, naj nam povedó ljudje, ki so z njimi dolgo časa občevali.

Še danes velja o Japoncih glede vedenja to, kar je pred štiri sto leti vzkliknil sv. Frančišek Ksaverij: »Ta narod je radost moje duše.« V mnogih pogledih velja tudi to, kar trdi o njih Adams v začetku 17. stoletja: »Narod japonskih otokov je zelo dobrosrčen, nad vse pričakovanje vljuden in zelo junaški v boju; pravica se pri njih strogo in pravično izvaja zoper vse prestopke zakona. Narod je zelo vdan in pokoren svojim poglavarjem.« Le toliko se je danes spremenilo, da Japonci današnje dobe niso več praznovorni in ne tako verni, kakor so bili tedaj, ko jih je Adams obiskal.

Dobrega pol stoletja pozneje pravi nek drug potovalec, da so pogumni, junaški, maščevalni, slavo-hlepni, zelo pridni in utrjeni v prenašanju naporov; da zelo ljubijo lepo vedenje, vljudnost, telesno snažnost, snažnost pri obleki in v stanovanju. Za vse vrste rokodelstev, pa najsi bodo preprosta ali umetna, imajo dovolj pridnosti in sposobnosti; v izdelovanju medenih, zlatih, srebnih in bakrenih predmetov so postali taki mojstri, da v tem prekašajo druge narode. Ako jih dalje primerjamo s seboj, pa spoznamo, da jim manjka

smisla za modroslovje. Sicer ne sovražijo te znanosti in tudi ne preganjajo teh, ki se z njo bavijo, a jo imajo za opravilo, s katerim naj se bavijo menihi v samostanih. Dalje trdi Kämpfer, da so Japonci popolni nevedneži v glasbi in da ne vedó nič o višji matematiki. Zdi se mu pa, da Japonci daleč prekašajo Evropece v izvrševanju verskih dolžnosti.

Dve stoletji pozneje je spisal sire Rutherford svojo znamenito knjigo o Japoncih, ki ima seveda tudi nekaj napak; med njimi čudno in tudi pri drugih potovalcih se porajajočo trditev, da japonske cvetice ne dišé in da na Japonskem ptice ne pojó, kar seveda ni res. Prav pa ima, ko trdi, da je Japonska raj za dojenčke. Velik vtis so nanj napravile umetnine Japoncev, ki pa jih vendarle ni primerjati z izdelki evropskih umetnikov. Ti izredno prijazni, pridni in dobrosrčni ljudje pa imajo, pravi, nepopravljivo napako, da tujcu resnico v vseh rečeh prikrivajo. Neprekosljivi mojstri so v izdelovanju raznih predmetov, ki jih naredé z neverjetno preprostim orodjem in kar najokusneje. Toda ob tem, da so junaški, vljudni, veseli in zabave željni, strastni in nadarjeni, niso globoki misleci, niso ostroumni in iznajdljivi in velikih duhovnih del niso zmožni izvršiti. Odlikuje pa jih radoznalost, izražanje v izbranih besedah, a do vzvišenosti se nikdar ne morejo povzpeti. Vse, kar posamejajo po drugih narodih, bodisi v umetnosti bodisi na političnem področju, po svoje prikuje.

Nekoliko desetletij pozneje je Munzinger takole opisal Japonce: »Imajo velik talent, a genialni niso. Bolj so podobni svetopisemski Marti kakor Mariji, pridni, spretni, praktični so, a nekoliko površni. Izredno ostroumni so, pa ne globokoumni. Zelo so etični, pa ne globoko verni.«

Zanimiva je tudi Lowellova trditev, da lepo vedenje tega naroda izvira bolj iz slabo delujočega duha, kajti hrepak duh bi se uprl tem nenavadno velikim zahtevam japonske etikete. Isti pisatelj, ki je dvajset let živel med Japonci, jih primerja, posebno višje sloje, gimnazijcem, nadarjenim, veselim, a še nezrelim ljudem. »Ljubijo spremembo in se zaradi sprememb zavzemajo za nove misli; dajo se poučiti, a le površno. Izumijo ustavo, ki pa se ne uveljavi ali velja le toliko, kolikor to dovoljuje stara tradicija in avtoriteta mikada. Ustanove tisk, ki pa razpravlja vse, kakor se to vrši o priliki študentovskega popivanja. Japonec ima silno spoštovanje pred besedami evropskih modrecev in pisateljev in jih izreka kakor naš kmet pregovore, a njihove modrosti ne razume.«

Walter Dening, ki moderne Japonce dobro pozna, trdi tudi, da je ena izmed najbolj značilnih potez japonskega duha ta, da mu manjka zanimanja za nadnaravna, dušeslovna in etična vprašanja. Le redko se posreči Japonca tako daleč pripraviti, da posveti takim vprašanjem potrebno pozornost. Japonci ljubijo le praktičnost in resničnost. Tuja jim je naša poezija in filozofija.

Mnogo pretirana je japonska natančnost, ki meji mnogokrat na dlakocepstvo. Na primer dolgost nekaterih cest in razdalja med posameznimi kraji se večkrat označuje celó na decimetre in centimetre.

Nek Evropec, ki je dolgo časa služil med Japonci, vzklika: »Dežela razočaranj!« (Neka pisateljica, poznavateljica Japoncev, pa pravi: »Meni se zde Japonci

najgrše, toda najprijetnejše ljudstvo na zemlji.« In sire Arnold trdi: »Dežela nežnih šeg in fantastične umetnosti.«

Ko pa praktični svet primerja Japonce in Kitajce, enodušno trdi, da je pri prvih zaradi njihove nenavadne snage, ljubezni do umetnosti, dobrosrčnosti bolj živeti, a Kitajci so mnogo bolj zanesljivi. Sire Cameron, ki je bil ravnatelj bogate banke Honkong in Šanghaj, pravi: »Ne poznam nikogar na svetu, ki bi mu bolj zaupal kakor kitajskemu trgovcu ali bankirju. V zadnjih pet in dvajsetih letih je imela naša banka obsežne denarne posle s Kitajci v Šanghaju. Ti posli so obsegali stotine milijonov taelov, toda nikdar nismo imeli posla z goljufivim Kitajcem.« Pri nekem zborovanju velike banke za Indijo, Avstralijo in Kitajsko je rekel njen predsednik: »Pri tej priliki izjavljam, da je imela banka velike denarne posle s kitajskimi trgovci, ki pa so bili vedno zanesljivi in pošteni.«

Toda kakšna je razlika med temi izjavami in tistimi, ki govoré o Japoncih! Sicer jih nihče ne obtožuje, da zavedno goljufajo, a splošno se ves trgovski svet pritožuje, da so Japonci v trgovini, posebno še v veletrgovini, ki zahteva velikopoteznost, izredno malenkostni, neodločni in tako netrgovski, da to presega večkrat mejo verjetnosti. Medtem ko popotniki in turisti, ki obiskujejo Japonsko zaradi njene lepote in ljubeznivosti njenih ljudi, imenujejo to deželo raj na zemlji, jo je že marsikateri trgovec imenoval svoj grob.

Kitajec je ponosen na svojo narodnost, Japonec je v tem naravnost nečimrn. Kitajce šele danes vojska budi k zavesti, da se je treba politično zediniti, da si so že od nekaj bili izredno zvesti kulturi svojih prednikov, Japonci pa so kljub temu, da so dvakrat v svoji zgodovini svojo narodnost zavrgli, strastni narodnjaki. B. H. Chamberlain trdi, da je narodna ideja edini ideal, ki jim je ostal... Zanimivo je tudi dejstvo, da je vsak Kitajec ponosen na zunanje znake svojega plemena, toda med Japonci je do najnovejšega časa v prav širokih krogih prevladovala želja, da bi bili čim bolj podobni Evropecem. Nekateri so se dali celo pri očeh operirati, da bi izgubili značilne poteze Mongolov.

Chamberlain sešteva japonske lastnosti takole: v dobro se jim šteje: snaga, dobrosrčnost in prefinjen smisel za umetnost. Tri pa so slabe lastnosti: nečimrnost, netrgovsko poslovanje in nezmožnost za abstraktno mišljenje.

Japonci so izredno mnogo posneli po Evropecih. V vsem jim pa tudi mi nismo všeč. Predvsem nam očitajo nesnažnost. Japonec, tudi najpreprostejši, skrbi, da se vsak dan okoplje in ves umije. Očitajo nam lenobo. Japonski delavec dela mnogo več ur na dan in pozna prav malo praznikov. Zaprtih poštnih uradov in drugih važnih ustanov ob nedeljah tam skoraj ne poznajo. Tudi naša glasba, poezija in umetnost Japoncev ne ganejo. Res Japonci, ki pridejo na zapad, posnamejo mnogo praktičnega v industriji in posebno v vojski in mornarici, sicer pa, tako trdi Chamberlain, jih vse ostalo v Evropi in Ameriki mnogo manj zana, kakor mi mislimo. Japonec se po potovanju po zapadu vrne v svojo krasno domovino, v deželo vzhajajočega sonca, mnogo bolj navdušen domoljub, kakor jo je zapustil.

NARODNI PREGOVORI

Zbral Vane Bilič

Vsi svetniki in svetnice božje.

Vsi svetje: spravljajte, kmetje (pridelke).

Sveta Neža (21. januarja) zimo leže, sveti Valentin (14. februarja) — prvi spomladin.

Sveti Vincenc (22. januarja) dá snega do kolenc.

Sveti Blaž (5. februarja) in sveta Agata (5. februarja) se s snegom páhata.

Sveta Doroteja (6. februarja) sneg seje.

Sveti Jurij (24. aprila) pošpegalec (fant in dekle se prvič vidita), sveti Tilih (1. septembra) obljubljavец (zaroka), sveti Martin (11. novembra) poročalec.

Sveti Kocjan (31. maja) zvrne pred vsako hišo voz bolh.

Svetega Ivana (24. junija) klas pripelje fanta v vas.

Ko oznanijo svetega Tilha, oznanijo zimo.

Na svetega Luka (18. oktobra) pšenica ven kljuka.

Sveti Luka za nohti kljuka (ker pritisne prvi mraz).

Sveti Luka skozi okno kuka (ne gre ven, ker ga zebe).

O svetem Martinu visi krava na klinu (včasih ni bilo mesnic in zato so morali ljudje sami zaklati, če so kaj praznovali; o svetem Martinu pa so bile poroke).

Svetega Tomaža (21. decembra) se veselim (dolge noči in počitek), svetega Ivana se bojim (najhujše delo).

Svetniki so slabi kuharji (na primer sveti Janez, ki se je zadovoljil s kobilicami), svetnice so boljše (v vasi, kjer častijo svetnico, bolje postrežejo, če greš v opravilo).

Spomni se, človek!

Najdaljša pot je tja, od koder se nihče ne vrne. Kdor preveč spi, smrti zori.

Kdor rad spi v cerkvi in ima bela ušesa, bo kmalu umrl.

Pri pogrebu ubogih se duhovni jočejo, pri bogatih pa se smejejo (ker jim bogati dobro plačajo).

Kdor je star, mora umreti, kdor je mlad, pa more umreti.

Ko človek umre, gre telo, kamor ga denejo, duša pa, kamor si je zaslužila.

Kar je krsta, pride na vsakega vrsta (kar je živega, umre).

SLOVENSKO NARODNO BLAGO

Vinko Möderndorfer

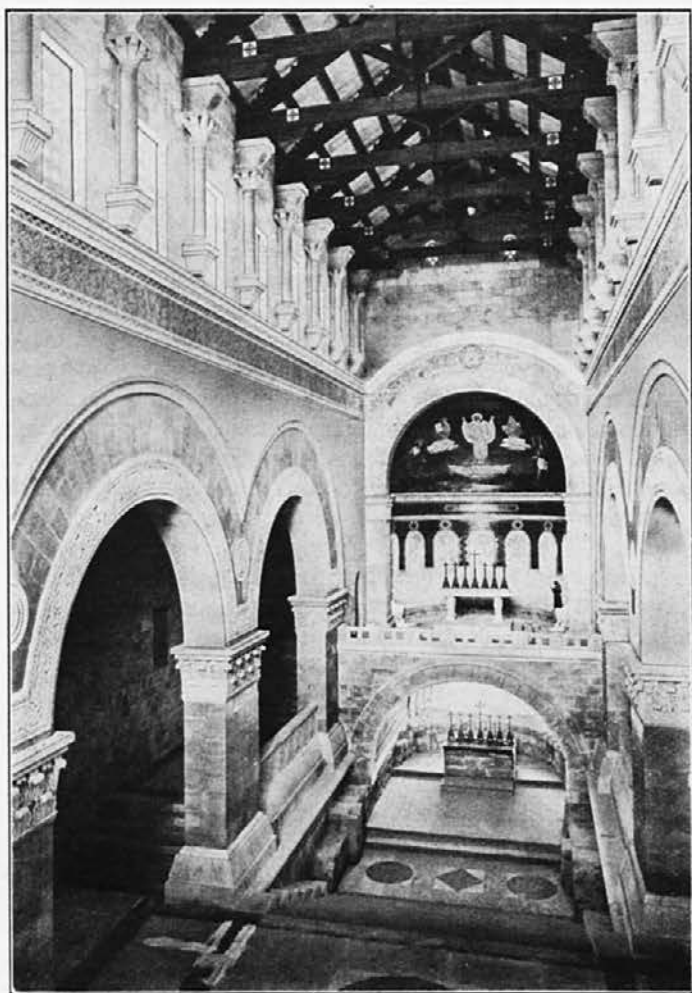
LJUDJE S ČAROVNIŠKO MOČJO IN NAČIN ČARANJA.

3. Ugodni čarovniški časi.

Največ moči imajo čaravnice v kvatrnih petkih in sobotah (1), na veliki četrtek, na večer pred sv. Jurijem (20), na binkošti, okoli božiča in na kres (16, 19). Kdor bi šel na kresni večer v kozolec na »preklje«, bi videl, kako frčijo po zraku čaravnice. Nekoč je nekdo šel v tem času na kozolec in ker ni stopil na »preklje«, so ga čaravnice raztrgale (19). Na Koroškem posnemajo roso na binkošti, na kres maslo in v tem času je kar nevarno biti izven hiše (16).

4 Predmeti, katere čaravnice najrajši uporabljajo.

Čaravnice jahajo na brezovi metli (1). Fanta, ki je bil zamahnil po čarovnici, je ta ošvrknila s šibo in ga spremenila v želvo; še drugi dan je bila blizu te želve metla in ko so s to metlo udarili želvo, se je ta zopet spremenila v fanta (20). Kmetu se je zgubil otrok. Kmetica je menila, da ga bo prej opazila iz višave, sedla je na metlo, udarila trikrat z ročajem metle ob tla in že je zletela v zrak. Mož pa je med tem časom hodil okoli svinjaka in zagledal, da je mola svinji iz rilca otroška noga. Prebral je nekaj čarovnih besed in svinja je otroka zopet izbljuvala (20). Čaravnice zapuščajo svoje domove na metlah in drže svetilko v rokah (20). Čarovnica ima vedno pri roki nekaj kosti, katere zakoplje ljudem pred hlevski prag, da jim pogine živina (5). Kmetu, ki je imel nesrečo pri konjih, so nasvetovali, naj koplje pod jaslami. Tam je našel sveža živalska pljuča in ko jih je odstranil, je bilo v hlevu zopet vse zdravo (1). Prav v ta namen imajo čaravnice še vedno pri rokah jetra, žolč in tudi čreva (16), uporabljajo tudi konjske uzde (25), toporišča sekir in vrvi (povsod). Pred dobrimi sedemdesetimi leti je v Vučakovcah pri Vinici mož namazal voz z mastjo, katero je našel v stari posodi v omari. Voz je sfrčal na oreh pred hišo. Mož je takoj vse potožil ženi, ta je stopila na prag, se prekrižala in voz je zopet zdrčal z oreha (1, 16). Žena se je spovedala, da je čarovnica. Pozneje je morala župniku pokazati, kako čara. Namazala se je pod pazduho z mastjo in rekla: »Frn, brn, obri trnja, obri gležnja!« Tudi duhovnik je napravil tako in ponovil: »Vse po trnji, vse po gležnji!« Letela sta, čarovnica nad trnjem, duhovnik po trnju, in priletela v čarovniški grad. Med čaravnicami je bil vrag in zahteval od župnika, da se podpiše s svojo krvjo v knjigo. Poslušal je, dostavil pa je k svojemu podpisu: »Jezus Nazarenčan, pomagaj mi!« Takoj je vse izginilo in duhovniku je ostala knjiga v rokah. To je zažgal in je s tem rešil vse čaravnice pred peklom (20). Na gostiji v Grčavi so bile tri kuharice, katere je bila povabila čarovnica Zofka v svojo zidanico. Pri kuhi so se dolgočasile, vina so jim dali le malo. Domenile so se, da gredo k čaravnici na obisk in so si pripravile sod. Pozvačin je slišal njih pomenek, videl njih priprave in zlezal skrivaj v sod. Prva od kuharic je sedla na sprednji konec, druga na zadnji, tretja pa v sredino sode, ga namazala s pasjo mastjo in rekla: »Hi, konjiček, na šakovo goro!« S pokom je sod izginil z dvorišča. Čarovnica Zofka jih je že čakala na pragu, jih peljala v klet in jih pogostila prav obilo s pijačo. Po polnoči so se pripravile na povratek, bile so pijane in zapovedale napačno smer; spustile so se nad Blatnim jezerom in utonile, le pozvačin se je rešil (20). Berača so prenočile ženske, katere so bile čaravnice. Opolnoči, ko so bile prepričane, da je prenočevalec že trdno zaspal, so se namazale s čarovniško mastjo pod pazduho in kolenom ter rekle: »Frn, brn, tja v polno klet!« Ko so odšle, je tudi berač vzel to mazilo, se namazal in ponovil: »Frn, brn, tja v grahov grm!« Priletel je v korožo, kjer je bilo mnogo graha. Da bi se rešil iz neprijetnega položaja, je zinil: »Frn, brn, tja za onimi!« Priletel je k čaravnicam v klet in tam pil in plesal z njimi. Pred zoro so čaravnice izginile, njega pa je

Notranjost cerkve na Taboru.

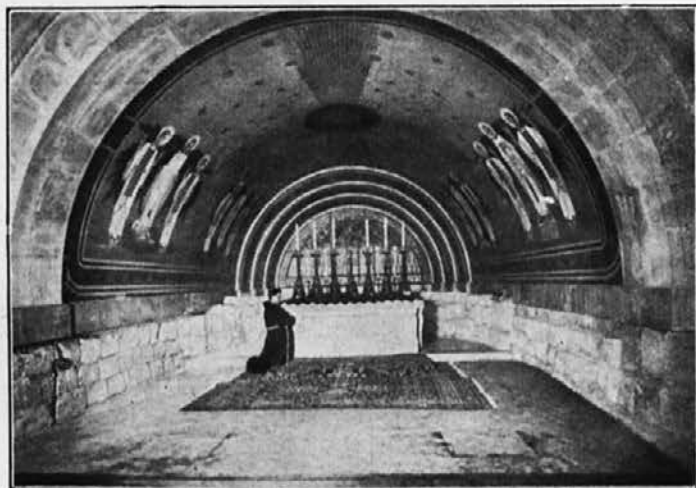
našel gospodar v svoji vinski kleti (20). Neki hlapec je stikal po omari in našel v stari škatli mazilo, s katerim je namazal pluzne pri plugu in šel orat. Pluzne so mu sfrčale v zrak (19), hlapcu pa, ki je vzel napačno mazilo za voz, mu je ta ušel na hruško in šele baba čarovnica ga je spravila zopet k tlam (25). Kmetica se je namazala s čarovniškim mazilom in rekla: »Hušk nad grmovjem, nad košlovjem na Beli grad!« Mož je hotel iti za njo, se namazal z isto mastjo in rekel: »Hušk skozi grmovje, skozi kolešovje na Beli grad!« Ko je prišla žena domov in ga našla vsega krvavega, ga je spraševala, kje je bil, da je tako zdelan. To čarovnico so pozneje sežgali na grmadi (10). Neka žena je tudi imela čarovniško mazilo in je smuknila, ko se je z njim namazala, iz sobe skozi ključavnico. Njen mož bi se bil tega mazila rad rešil, a se mu je zdelo škoda masti in je z njo namazal kolesa pri vozu. Kolesa so kar ponorela in begala sem in tja po sobi, ker niso mogla skozi ključavnico. Mož se je tega tako prestrašil, da je zapustil ženo in dom (10). Čevljar je imel za ženo čarovnico, ki je hodila vsako noč na Klek. Ko je mož zaspal, je ona vstala, zažgala sredi sobe »škupnjak« in se namazala s čarobno mastjo in govorila: »Pr — ni ob drevo ni ob kamen!« Zatem je odletela skozi vrata na Klek. Mož je napravil prav tako, zamenjal besede in prišel na Klek ves okrvavljen. Na Kleku je prišel k čaravnicam vrag, katerega je vsaka poljubila od zadaj, ko so odplesali kolo. Čevljar pa

je vraga sunil s šilom. Vrag bi bil rad dognal, kdo je bil ta porednež, in je dal vsaki čarovnici mast, da se je namazala in odletela domov. Čevljar je ostal brez masti in se šele ob zori napolnil peš s Kleka. Ko je prišel domov, je ženo pognal od sebe (25). Marija se je ustavila v neki hiši in se zamerila domačinom zaradi neke malote. Ko je odšla, je dejala, da se bo v kratkem vrnila. Tistega dne, ko so jo pričakovali, se je skrila gospodinja pod zelnato kad, domači so se razkropili v okolico hiše, le mož je ostal poleg kadi. Gospodinja ni mogla držati jezika in je ob Marijinem prihodu vprašala: »Je že prišla?« Marija se je začudila: »Koga pa skrivate pod kadjo?« — »Svinjo, svinjo! Pa govori kakor človek«, se je odrezal kmet. Gospodinja se je pri tej priči izpremenila v svinjo, vsi ostali domači pa v prašičke. Od tistih časov rabijo čarovnice za svoja potovanja tudi zelnato kad (19). Tri čarovnice so se pripeljale na gostijo s čarovniškim sodom. Pri odletu jih je opazoval eden izmed svatov in slišal, kako so rekle: »Botra, maž'te, botra, maž'te!« Na gostiji jih je potem sramotil z »botra, maž'te!« in popihale so jo (20). Da uporabljajo čarovnice za nočno potovanje zelnato kad, je opazil hlapec in se iz radovednosti skrnil v njej. Kad je odfrčala in znašel se je pod kadjo na običajnem mestu ob zori, pri sebi pa je imel rdečo sol iz daljnih krajev (19). V Šent Jerneju je bival sodar, ki ni imel svoje hiše in je prenočeval kar v sodu, katerega si je za to izdelal. Trdili so, da je bil samo zaradi tega, ker je spal v sodu, krevljast. Sod so iztaknile čarovnice. Ena je rekla: »Primaži sod!« — »Primaži še ti!« je dodala druga in sod je odfrčal s sodarjem vred in s trinajstimi čarovnicami na obalo morja, v Trst. Ko se je sodar zjutraj prebudil na običajnem kraju, je bilo okoli soda polno občanov, v sodu pa je bilo toliko soli, da je imel sodar komaj še prostora v njem (25). Opazoval je čarovnice, ko so si pripravljale v zelnato kad češenj in soli. Vtihatopil se je v kad, čarovnice so izgovorile: »Coprno kolo, coprno kolo, coprno kolo!« in kad je odfrčala. Med letom so čarovnice opazile samovoljnega gosta in ga zdrobile v sončni prah. Tega leta je sadje, še posebej pa češnje, obilo obrodilo (19). Vrag je naročil trem čarovnicam, da morajo pripeljati v uk mladega pastirja. Ta ni hotel o tem nič slišati, zvečer pa se je le splazil za čarovnicami v gozd. Tam so sedle na smrekovo vejo,

fant pa se je v temi veje oprijel s spodnje strani; bil je golglav in zaradi tega ga čarovnice niso mogle opaziti. Od zadaj je prišel vrag, prisedel k čarovnicam in že so odrčali v notranjost gozda, kjer so se ustavili pred majhno kočjo. Ko je fant opazil, da bodo pristali, je odskočil v leskov grm. Vrag se je hudoval na čarovnico, zakaj da ni pripeljala s seboj pastirja, češ vse imam pripravljeno za uk, fanta pa ni. To čarovnico je raztrgal na drobne kosce in raztrosil njene kosti po gozdu, kost je priletela tudi v leskov grm in pastirjo je vtaknil v žep. Zjutraj sta čarovnici zbrali kosti tovarišice in potožile, da jima manjka še ena kost, vrag je dejal: »Nič ne de, dobra bo tudi bezgova palica, če je tako debela kot tista kost.« Odlomil je bezgovo šibo in vse kosti so se združile in tretja čarovnica je sedla v družbi ostalih na vejo, pastir pa se je oprijel veje zopet od spodnje strani. Med potjo je vrag, ki je bil čarovniški poglavar, svaril: »Nikomur ne zinita, da ima ta bezgova kost, bilo bi po njej, raztrgal bi klepetuljo!« Drugi dan je pastirček rekel čarovnici, ko mu je ta zopet prigovarjala glede uka: »Kaj boš ti, ki imaš bezgovo kost!« Čarovnica se je zgrudila mrtva, ostalih dveh pa tudi ni nikdar več videl v svojem življenju (19).

5. Čarovnice je mogoče spoznati.

Najlaže je čarovnice spoznati na sveti večer pri polnočnici, tedaj imajo konjske glave (20). Na dan vnebohoda spleti še pred sončnim vzhodom trto tako, da pleteš z levo vprek, pa boš videl in spoznal čarovnice (1). Napravi si čarovniški stolček; z izdelovanjem moraš pričeti v nedeljo pred božičem in delo tako razvrstiti, da boš napravil vsak dan nekaj, stolček pa dogotovil na božični večer. Stolček neseš k polnočnici, se postaviš pred glavna cerkvena vrata in ob evangeliju poklekneš nanj. Takoj se bodo obrnile vse čarovnice v cerkvi proti tebi in tako jih vse spoznaš. S stolčkom pa jo moraš takoj ubrati iz cerkve in ga vreči v studenec ali v tekočo vodo. Če bi te čarovnice dohiteli, preden se rešiš na tak način stolčka, bi bilo po tebi (8). Tak stolček je treba pričeti izdelovati dvajset dni pred božičem, na dan svete Lucije, zbit mora biti iz dvajset posameznih delov lesa in vsak dan smeš pribiti le po en kos lesa v njegov sestav. Pri polnočnici pri glavnih cerkvenih vratih sedeš med povzdigovanjem na ta stolček in vse čarovnice bodo pogledale nazaj na tebe (9). Kdor je šel s takim stolčkom k polnočnici, mora imeti s seboj vrečo žita, prosa, da ga pri begu čarovnicam stresa na pot. Čarovnice ne morejo preko prosa in žita, morajo ga pobirati, ker morajo opravljati neko delo (2). Ta stolček je treba narediti iz trinajstih kosov različnega lesa in v trinajstih dneh tako, da je izdelan na dan svete Lucije. Pri polnočnici stopi izdelovalec na stolček in spozna vse čarovnice; kdor pa nese ta stolček na dan svete Lucije trikrat okoli hiše, bo videl v oknu vraga (15). Čarovnice bo videl pri polnočnici tudi tisti, ki sedi sredi cerkve na stolčku, ki je pleten iz vrbe (*Salix*, 1). Kdor nese k polnočnici pod zvonik stolček, v katerem ni nobenega žeblja in katerega je izdelal od svete Lucije do božiča, bo med povzdigovanjem spoznal čarovnice; ko potem beži pred njimi, mora trositi za seboj žito (1). S stolčkom, ki si ga izdeloval vse leto, zaropči med povzdigovanjem pri polnočnici in vse

Kripta.

čarovnice te bodo pogledale (19). Spleti si košaro, jo napolni s prosom in pojdi k polnočnici; med potjo po malem vse proso raztresi, da prideš v cerkev že s prazno košaro, stopi med povzdigovanjem na to košaro in videl boš vse čarovnice; na begu te ne dohité, ker bodo morale pobirati raztroseno proso (18). Od svete Lucije do božiča delajo »naočnike«; v 12 cm dolgo in prav tako široko deščico iz poljubnega lesa napravi skozi dvanajst dni vsak dan po eno izdolbino v obliki in velikosti očesa. Pri polnočnici poglej pri cerkvenih vratih med povzdigovanjem v cerkev skozi te »naočnike« in vse čarovnice bodo pogledale nazaj (1). Komur se pri cepljenju drv izlušči grča, da je v polenu »oko«, naj ga shrani, nese k polnočnici poleno s seboj in naj gleda med povzdigovanjem skozi to »oko« po cerkvi; videl bo čarovnice (19). Preskrbi si desko s tremi grčami, grče izruj, desko pa razreži na tri dele tako, da dobiš iz lukenj vseh treh izrvanih grč, če jih zložiš drugo zraven druge, eno samo izdolbino — »oko«. S to desko pojdi minuto po polnoči čez tri potoke, glej pri tem skozi odprtino grč in videl boš, kako vlačijo hudobci čarovnico za rep (10). Čarovnice se ne škropijo z blagoslovljeno vodo, čeprav stegujejo roko v škropilnik; vodo vržejo proč (9). Bog ne daj, da bi šel na kvatni teden v tujo hišo kaj na posodo iskat, zamenjali bi te s čarovnico ali čarovnikom (1). Če hočeš videti čarovnico, si napravi na sveto noč iz leskove šibe obroč in stopi vanj na križpotju (20). V noči na svetega Jurija hodi po gozdu; ko se zaletiš zaradi teme devetič v drevo, zlezi na njegov vrh in pod drevesom boš videl devet čarovnic (19). Kadar svetijo ponoči modre lučke, tedaj so čarovnice na sprehodu, morda jih spoznaš (19). Če si sešiješ od svete Lucije do božiča obleko tako, da delaš vsak dan le toliko, da je izdelana na božični večer, jo oblečeš na sveti večer narobe in se skriješ na križpotju, boš videl na križpotju čarovnice plesati kolo; vse moreš spoznati in vedel boš, od kod so (1). Čarovnice boš spoznal v cerkvi, če si nevede oblekel narobe naprsnik, ko si šel k polnočnici (15). Če lazi okoli hiše »korunda« (krastača) in jo natakneš na kol, bo prišla k hiši čarovnica in hotela govoriti s teboj. Če spregovoriš z njo, bo rešena in krastača na kolu ne bo poginila (8).

KAKO ŠKODUJEJO ČAROVNICE

1. Čarovnice nosijo ljudi.

V vseh predelih Slovenije je tisti, ki po uporabi čarovniške masti zamenja besede »nad grmovjem, nad skalovjem« z besedami »po grmovju ...« po takem potovanju opraskan do krvi, drugega zopet odnese skozi ključavnico (1), tretjega v vinsko klet, kjer ga zasači gospodar (1, 20). Človek je svojo nezgodo sam zakrivil, ker se je mešal v čarovnijo, katere ni bil več. Hujše pa je, kadar kdo pade čarovnicam nepripravljen in skoraj brez krivde v pest. Fanta so čarovnice nosile po vrhovih dreves in ga obmetavale s kamni (20). Drugi se je rešil takega neprijetnega potovanja le s tem, da je brž rekel: »Križ Kristusov« in ker je imel pri sebi tudi košček pšeničnega kruha in rožni venec (20). Ribiča so čarovnice večkrat nosile po zraku in ga neke noči odnesle iz Kota v Kapce (20).

2. Čarovnice mora prenašati človek.

Gospodar je imel dva hlapca, eden od njiju je bil hudo suh. Gospodar in drugi hlapec sta silila vanj, naj jima razodene, zakaj tako hira. Trdil je, da mu vsako noč, ko zaspi, vrže gospodinja uzdo preko glave in ga potem zajaše kakor konja. Gospodar tega ni mogel verjeti, hlapca pa sta še isto noč zamenjala ležišči. Rejeni hlapec se je delal kakor bi spal, in ko je prišla gospodinja, da bi mu vrgla uzdo preko glave, jo je prestregel in vrgel njej preko glave. Spremenila se je v kobilo, hlapca sta jo privezala k jaslim. Naslednjega dne je gospodar povpraševal po svoji ženi, hlapca sta ga peljala v hlev, vzela kobili uzdo z glave in bila je gospodinja. Gospodar je ženo ustrelil (19). Prav tako je bilo na Bojancih, le da je bil tam gospodar grof, čarovnica pa grofica. Tu sta hlapca dala kobilo pri kovaču še podkovati na vseh štirih nogah in je imela grofica potem, ko so ji uzdo sneli, na rokah in nogah podkve (25). Hlapcu mlinarja ob Kolpi je čarovnik vrgel uzdo preko glave, ko je šel za gospodarja k čevljarju. Hlapca je čarovnik ujel v Srbelih, ga tiral do Lipnika, od tam v Metliko in potem nazaj proti mlinu. Tam ga je izpustil. Revez je imel obleko vso oledenelo, njega samega pa je obhajala taka vročina, kakor da bi ga izvlekel pravkar iz peči. Da bi imel mir, je šel v drug kraj v službo (25). Pokojni Mate Krušec je moral nositi čarovnice na Klek. Tam je sicer v družbi deklet dobro jedel in pil, prav ta dekleta pa ga doma pred cerkvijo še pogledala niso. Kadar je moral nositi čarovnice na Klek, je bil v ženski narodni noši; ta je bila tako prepotena, da jo je moral drugega dne sušiti na vrtu (1).

3. Čarovnice pretepravajo ljudi.

Nevarno je hoditi zjutraj ob tretji uri v cerkev. Kdor bi šel, tega bi vso pot od doma do cerkve in nazaj pretepravale čarovnice. Pokojnica se za to svarilo ni zmenila in je naletela ob kozolcu na čarovnico. Ta je sedela na slemenu in se česala; ta opravek je takoj opustila, hitela za pokojnico in jo vso pot pretepravala (10). Kdor bi žvižgal na prste, bi priklical čarovnice (19), če pa kdo na podstrešju zažvižga na prste, obkolijo vso hišo čarovnice in žvižgalec je ujet. Če bi se žvižgalec drznil izpod strehe, bi ga v zraku pretepravale tako dolgo, da bi izdihnil (10).

Mozaik v kripti na Taboru.

NOVE KNJIGE

Ivan Zelko: Mikloš Küzmič. Vilko Novak: Franc Ivanocy. Izdalo Prekmursko muzejsko društvo. Sobota, 1957. Tisk Mohorjeve tiskarne. Str. 65. — Lepa knjižica, prvi zvezek novo zasnovane Prekmurske knjižnice, ki ima namen, odkrivati preteklost Slovenske krajine in zajeti duhovni obraz ljudi v njej, prinaša dvoje življenjepisov velikih prekmurskih mož. Prvi življenjepis je posvečen Miklošu Küzmiču ob dvestoletnici njegovega rojstva. Prekmursko narečje so za književni jezik napravili prekmurski protestanti že leta 1715, katoličanom je to narečje dvignil v knjigo Mikloš Küzmič. Izdal je zanje najpotrebnejše cerkvene in šolske knjige, sedem po številu, od katerih je njegov molitvenik »dosegel najvišje število izdaj (24) med vsemi slovenskimi knjigami« (str. 17). S svojim književnim delom je prekmurskim katoličanom postavil temelj, na katerem so pisatelji 19. in 20. stoletja gradili svoje nadaljnje, obširnejše delo. Od teh, ki so Küzmičevo delo nadaljevali, je eden najvažnejših dr. Franc Ivanocy, katerega življenje in delo podaja drugi članek. Umrl je 1915, njegovo delo sega v dobo kakih trideset let — pada v dobo najhujšega madžarskega pritiska. Ivanocy je z mladimi sodelavci ustanovil prekmursko publicistiko: 1904 koledar in nabožen mesečnik, 1914 pa je vstal še tednik, vse tisk, ki je Prekmurcem »v časih najhujšega madžarskega pritiska nudil glavno berilo v materinem jeziku« (str. 55). Ivanocy je to delo organiziral, pa tudi sam največ pisal. Objavljal je članke iz pokrajinske politične in cerkvene, zlasti umetnostne zgodovine ter širil Mohorjevo družbo. On se je v Prekmurju »največ boril za Mohorjeve knjige« (str. 46). — Oba članka, Zelkov o Küzmiču, pisan v literarno zgodovinskem slogu, ter Novakov o »preroditelju Slovenske krajine«, Ivanocyju, pisan poljudno in obširno, lepo širita poznavanje naše narodne preteklosti in sta zanimiva zlasti za središčno Slovenijo, ki ji odkrivata boje in prizadevanja te obrobne pokrajine na skrajnem severovzhodu.

Viktor Smolej.

Immanuel Kant: Dve razpravi. Razmišljanja o čustvu lepega in vzvišenega. K večnemu miru. V Ljubljani 1957. Izdala in založila Slovenska Matica. Poslovenil Izidor Cankar. Uvod napisal Boris Furlan. — Dobra je bila misel, da je Slovenska Matica kot nekak poskus izdala v prevodu dve razpravi »velikega filozofa iz Königsberga«, še bolj pa je posrečena izbira. Kdor ima predsodke pred Kantom kot filozofom, ki je s svojim težkim slogom in s svojim transcendentnim idealizmom povprečnemu izobražencu nedostopen, kdor misli, da Kant ni imel smisla za občehloveška in neposredno življenje zadevajoča vprašanja, naj bere ta njegova »Razmišljanja o čustvu lepega in vzvišenega«; saj Kant sam pravi uvodoma, da gleda na ta vprašanja »bolj z očmi opazovalca ko z očmi filozofa«. Ta Razmišljanja so prav za prav le prijetno kramljanje o lastnostih vzvišenega in lepega na človeku glede na njegov temperament (melanholik, sangvinik itd.), spol (moški, ženske) in narodnost (Nemci, Francozi, Španci itd.). Njegova sicer običajna in vedno utrudljiva sistematičnost stopi tu popolnoma v ozadje, v ospredju je duhovitost in živahno opisovanje res finega opazovalca življenja in poznavalca ljudi. Da

so mu »mrtvičenje, obljube in druge take meniške kreposti«, »samostani in drugi taki grobovi« — le »spake«, je sicer zmotno in za nas nesprejemljivo, a povsem razumljivo iz njegove racionalistično-protestantske miselnosti. — Druga razprava: K večnemu miru, je sicer manj poljudna (spada že v njegovo tako imenovano kritično dobo), a zato tem aktualnejša za današnji čas. Klic k večnemu miru, svarilo pred vojsko, načrt za »zvezo narodov« (str. 65) je to, vse pa je združeno v poziv na »čisti praktični um«, ki ga današnjemu svetu nujno pošilja veliki mislec iz dobe pred poldrugim stoletjem. — Prevod obeh razprav je mojstrski, človek ima vseskozi vtis, da bere izvirno slovensko delo. Tudi uvod je dober in zanimivo pisan; zunanje podatke iz Kantovega življenja in del splošno postavlja kot znane, zato jih ne našteva (ali je zato tudi izpustil izvirni nemški naslov obeh razprav in letnico pri poslednji?), ampak začne takoj z analizo Kantove miselnosti, ki je ozadje pričujočih razprav.

Dr. A. T.

Emile Schaub-Koch: Miha Maleš. Bibliofilska založba v Ljubljani 1957. — Ta okusno izdana monografija je gotovo eno najlepših del o kakem slovenskem oblikujočem umetniku. Na čelu je objavljen spis v Italiji živečega švicarskega Nemca, profesorja in člana štirih italijanskih akademij, E. Schaub-Kocha. O tem kritiku pravi v posebnem življenjepisnem dodatku prevajalec Martin Benčina, da ga italijanska kritika imenuje »ustvaritelja sistema konstruktivne kritike in preporoditelja umetnostne kritike«. Le-ta avtor sam je pa nekoč pripomnil: »Na torišču presojanja mnogoterim priznavamo kvalifikacijo kritike, a malo od teh je resnično poklicanih.« O njem piše Maeterlinck, da njegova kritika »ne spominja na kake slavospeve v obliki bengaličnih ognjev, ki se jih tako pogosto poslužujejo nekateri kritiki pod pretvezo, da pišejo študije o slikarstvu«. Članek, ki je pravi hvalospjev in neomejeno priznanje Maleševi umetniški tvorbi, je napisan v francoščini, dodan je slovenski prevod, ki pa ni povsod prav točen. To je deloma razumljivo, ker je izvirnik pisan v zamotanem in preobloženem slogu, tako da so mnoga mesta težko razumljiva. — V zaključnem odstavku pravi pisec: »Ko ima človek za seboj takó pomembno delo, kakor ga ima Miha Maleš, ne pristoji kritiku, da bi ga presojal.« Schaub-Kochov članek s prevodom je neposreden odtisk (s tiskovnimi napakami) iz zadnjega zvezka lanskega letnika revije Umetnost, ki je bil v celoti posvečen Malešu. Dodanih je prvotnim dvajsetim stranem slik še dva in trideset strani z dobro uspelimi reprodukcijami Maleševih del. Pred naslovom je večbarvna reprodukcija monotipije »Poljske rože«, ki je bila pred leti priložena Mladiki, kar pa v knjižici ni nikjer omenjeno.

K. D.

Jeronim Korner: U hramu cistercija. Liturgija uznesenja Marijina. Tiskala Narodna Prosvjeta, Zagreb 1958 (!). — Mladi pesnik je že priznan hrvaški književnik; v zbirki mladih lirikov z imenom »Lirika grude« je bilo uvrščenih tudi nekaj njegovih pesmi, ena je prišla celó v hrvaško zbirko v nemškem jeziku, izdano ob priliki kongresa Pen-kluba v Dubrovniku. Sicer je znan kot sotrudnik večini hrvaških revij. To je njegova četrta in doslej največja zbirka.

Razen prve knjige: Blistavi rub so njegove naslednje: Ljubav neba, Ljeto i vječnost in sedanja U hramu cistercija. Razen prve so vse zbirke religiozne. Nova zbirka se od ostalih razlikuje v tem, da je Kornerjeva pesem postala občestvena; nikjer ni več subjektivističnega iskanja posameznika. To je vse objektivna lirika, ki je zrasla iz krščanskega kolektiva in je temu izrečno namenjena. Na izviren način je pesnik opel oficij in mašno besedilo na dan Marijinega vnebovzetja, kakor ga je doživel v cistercijanskem samostanu v Stični. Pesnik se je moral držati zaporednosti liturgičnega teksta; a tako je zbirka res posebna liturgija v stihih; ponekod je po svoje prepel liturgično besedilo. Značilna za Kornerjeve pesmi je blagozvočnost, zato spominjajo njegove pesmi na narodne; v tem je Korner gotovo dosegel svoj namen: naj bo zbirka v dobro liturgičnemu pokretu. Res se človeku zdi, ko bere te pesmi, da ne moli sam, temveč da moli okoli njega množica, da je v cerkvi in okoli njega v klopeh zbrano ljudstvo... Kornerjeva knjiga je ena sama mnogobarvna molitev. Zato ni najti pri njem beganja; on ne išče, ne tava, njegova religiozna pesem je radost vzhicnega srca, ki se zлива vanj pomladanska lepota Marijine slave, modrina neba, ki bo sprejela kmalu Marijo..., kmetje, ki so prišli s polja in prebirajo molek, redovniki in bližnja in daljna narava — vse je strnil pesnik v svojem zanosu v veliko hvalnico. Jožko Ambrožič.

NAŠE SLIKE

Holbeinove Podobe smrti. V umetnostni zgodovini poznamo zlasti od srede 14. stoletja dolgo vrsto »Mrtvaških plesov«, umetniških ustvaritev, ki so s podobami prikazovale oblast in moč smrti. Ko je v tistih časih v Evropi razsajala »črna smrt«, strahovita kuga, ki je pobrala silne množice, so slikarji prav v teh mrtvaških plesih izražali tedanje razpoloženje, in to v slikah na presno po cerkvah in na pokopališčih, še bolj pa v grafičnih umotvorih. Med temi kompozicijami je zlasti v Nemčiji najbolj znana zbirka »Podob smrti«, ki jo je izdelal sloviti slikar Hans Holbein mlajši (1497—1545) iz Augsburga, sin slikarja istega imena. Njegovo delo so posnemali vse do naših dni, še celó v sedanjosti se najdejo sem ter tja idejni nasledniki in posnemovalci njegove zamisli. — Zbirka teh podob, ki nosi — sicer po krivem — tudi bolj znano ime »Mrtvaški ples«, je obsegala sprva 41 risb, pozneje so jih dodali še nekaj. Narisal jih je H. Holbein ml., okoli leta 1525, v les so jih pa vrezali šele precéj kasneje, tako da je to kólo lesorezov izšlo brez navedbe tvorca komaj leta 1538 v Lyonu. — Lesorezi, ki so v izvorniku znatno manjši od naših reprodukcij, predstavljajo v najrazličnejših, zelo preprosto grajenih in prav tako preprosto izdelanih podobah prizore, kako neusmiljeno in nepričakovano se pojavlja smrt in pretrga človeku nit življenja. Poglavitna odlika dela je notranja veličina in vzvišenost pojmovanja, ki se kaže v vsakem teh prizorov. Smrt upodablja umetnik kot veliko izenačevalko, ki prihaja revežu in nesrečniku kot odrešenje, krivičnemu mogočniku in sebičnemu uživaču pa kot zaslužen plačilo za njihovo pregrešno življenje. Vsem enako pravična je smrt, vse kosi brez razlike stanu, starosti in pripravljenosti za odhod. Cesarja pride

iskat, ki zaničuje reveža in posluša nasvete mogočnega nasilnika, viteza zadenski prebode z njegovo lastno sulico, cesarico spelje kot priliznjen dvorjan v jamo, pogumnega vojščaka napade v poštemem boju, nad krivičnim sodnikom zlomi palico v znak obsodbe, krošnjarja ustavi, obloženega z blagom, orača in ribiča pobere, ko se najmanj nadejata, starcu pomaga do groba in nedolžno dete odpelje obupani materi. Iz dela zveni ena, skupna melodija: Kar se rodi, smrti zori. Tako veličastnega in hkrati pošastnega poveljanja Smrti zlepa ne najdeš v oblikujoči umetnosti.

Frank S. Spence: Prepozno. Ta lepa slika, ki jo hrani pariški Luksemburški muzej, predstavlja na prav poveden in hkrati ganljiv način prizor, ki so ga že tolikokrat tako občuteno podajali slikarji in opisovali nešteti pisatelji. Mati je hudo bolna in sin hiti iz tujine, da jo še enkrat vidi. Ko pride do domače hiše, spozna, da je že — prepozno. Ob vratih je naslonjen v znak, da je mrlič v hiši, križ. Ob tem prebridkem spoznanju se nesrečni sin ihtech nasloni ob drevo: nikoli več ne bo videl matere...

Nono: Prvi nalivi. Prizor predstavlja vaško pokopališče visoko pod gorami, na njem kleči ob gomili, s cvetjem preraščeni, ženska, ki z dežnikom varuje mali grob pred prvimi jesenskimi nalivi. Iz nizko visečih oblakov pada dež, pomešan z mokrim snegom. Mati je prišla na sveži grob deteta, da ga vsaj za nekaj časa občaruje pred močo, ki mu preti z jesenskega neba. Čustven, skoro preveč sladkoben je prizor.

Nora Laurinova: Iz Pirenejev. Grafično delo te odlične angleške umetnice, žene slovenskega rojaka, je našim bralcem že prav dobro znano, saj smo objavili doslej dolgo vrsto njenih ujedenk, predstavljajočih mimo raznih žanrskih prizorov zlasti pokrajinske slike iz naše države, pa tudi iz Slovenije. Zadnjič smo prinesli njeno »Noč na Capriju«, to pot pa objavljamo ujedenko, ki kaže skrito, revno baskovsko naselje sredi strmih, kar neprehodnih pirenejskih vršacev. Tod se zdaj že nad leto dni bijejo krvavi boji, med temi gorami umirajo množice za svojo boljšo bodočnost. K. D.

Erich Kästner: Pikica in Tonček. Ilustriral Walter Trier. Prevedel Mirko Kunčič. Zbirka mladinskih spisov. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1937. Tiskala Jugoslovanska tiskarna. — Pred kratkim smo prinesli oceno o knjigi istega pisatelja, istega prevajalca in iste založnice — o Emilu in detektivu. Ista sodba velja tudi o tem sodobnem mladinskem spisu. Otroci, kakor sta Pikica in Tonček, ki torej vse znajo, se vedejo kot veliki in hočejo za velike veljati, bodo današnji mladini zelo po godu. Knjiga je tudi nepri-siljeno vzgojna in bo obujala dobrega človeka v bralcu. Življenjske modrosti bo našel v njej tudi odrasli, zato tudi takega knjiga kljub svoji preprosti zgodbi pritegne. Kästner je sicer precej ciničen opazovalec življenja, a njegov končni nauk je zelo moder: »Ne smete biti preveč začudeni, če vas bo življenje kdaj hudo kaznovalo, čeprav bodo krivi drugi. Ko boste odrasli, napnite vse sile, da se bo na svetu zboljšalo in olepšalo vse. Nam se to ni posrečilo. Postanite dostojnejši, poštenejši in razumnejši, kot smo bili mi.« Prevod v pravopisnem pogledu ni do kraja skrben. Delo je čisto poslovenjeno, zato bi moral v prvem poglavju tudi Berlin odpasti in nemške ilustracije bi bilo treba zameniti z izvornimi domačimi.

OB SINČKOVEM GROBU

Joža Likovič

Nocoj se bo zganilo tisoč src, nocoj se bo zgrudilo tisoč družin okoli nemih grobov, drobnih lučk in belega cvetja, nešteti bodo padali na kolena in se s tresočo dlanjo hvaležno dotaknili vzhajajočih rajnih. Komu bi ob tem blagem svidenju ne odleglo v današnji zmedi časov! Saj se je vnovič spočel večer vernih duš, tako tih in poln odpuščanja. Sonce je bežno minilo, sredi težkih gub oblačnega zapada se je zgubilo kakor neznamen drobec vsemira, da ne zdrami veličastne zbranosti ter pričakovanja vernih duš in mrtvega prahu. Poslednje zarje so splahnele med prošnjami velikih zvonov, nad polhograjskimi globočami je ostala le še tanka rdeča jasiča, skrivnostni migljaj onostranstva. Večer vernih duš! Somrak brez groze in teme, bele sence, krizanteme, cvetovi sprave in ljubezni, solze in prošnje luči.

Ta žali večer bom poiskal na pokopališču pri Sv. Križu ljubek grob, mali grob nekdanje sreče, v katerem spi naše lepo, neogljenjeno in sladko dete. Poleg njega se vrstje še mnogi grobki, prečudne brazde, med katere sejemo svoje spomine in solze. Na tem oddelku so pokopani sami otročiči, krilateci in drobljančki. Tukaj so stezice ozke in bele, nič ne moti malčkov s sklenjenimi rokami, komaj da se poznajo stopinje žalostnih mater... Tako se vrstijo grobovi! Milenca ima bel križek, pravijo, da smehlja se spi, Vladko je zlat in ljubljen, Milki se starši še po smrti zahvaljujejo za pridnost in nežno ljubezen, Štefi je očke pre zgodaj zaprla, še naprej je pozabljen grobček, zgubljena sreča, Pavči, Stanko in tisoč krilatec. Tu spi tudi naš sinček, ki bi mogel biti radi svoje nepozabne lepote in rožnih dlani milovan in prisrčno ljubljen, pa trohni in mineva v črni zemlji.

Ves skrušen bom pal na kolena in potrkal na molki grob. Lučce bom prižgal, plašen veter se bo radovedno pritihotapil mimo mojih revnih dlani in razvnel zlat plamenček, ob katerem bo splahnela bolečina. Nato bom zrahljal grobek, da ne bo sinčku pretežko spanje v jami, nocoj, ko nas navdajajo zvonovi s tolažbo in vero. Morda bom ujel še enkrat utrip nedolžnega srca, morda se zgane mrzla gruda na gomili in se prikrade skozi njo iz bele krstice pritažen glasek:

»Kako ti je, očka?«

Ubogi sin! Rad bi molčal, rad bi zatrl svojo očtovsko ljubezen ter segel v roko pozabi in minil sredi tožljivih vetrov. Toda spomin na tebe me je vnovič navdal s čvrsto voljo! Zopet čutim nekdanji ponos in sijajno iznenadenje, ko sem uzrl svoje poteze na tvojem detinskem obličju. Nova duša, nov brst, nepozaben otrok, tako moj in resen! Na tvojih ustnicah se je blestelo tiho upanje, tvoje ročice so nam obetale najlepšo pomlad ter pripravljale tisoč veselih trenutkov

in ljubkih iznenadenj v naši družini. Marsikatero jutro sva se skrivaj dolgo poslavljala, ti si grlel za menojo in me osrečeval s svojo čudovito govorico... Sedaj pa se srečujeva pri zadnji postaji našega sirotnega življenja, kjer si med tankimi cipresami obljublja bele samote in spomini večno zvestobo in ljubezen. Veter, vrbe žalujke in prijazne lučce so tukaj doma. Tukaj ni ne oči ne ustnic ne razboljenega poželenja, ne nesreče ne zelene zavisti, dlani se ne dotikajo minljivih reči. Ti si postal prijeten in nedolžen siromaček, ki nas opominjaš, da ti poklanjamo spomine, lučke in molitve. S svojimi majhnimi dlanmi jih pokladaš pred božji oltar za trpeče verne duše, da postanejo deležne večne slave.

Tako se bova pogovarjala in tolažila, dete na kraju luči, hladu in miru, jaz pa sam v medlečem svitu pojemajoče nagrobne lučke. V daljavi bodo vzneseno peli in prosili zvonovi, zagotavljali nas bodo, da se bomo sešli z rajnimi tam, kjer nas bo pod veličastnim obokom večnosti sprejel milostljivi Jezus...

BERAČEK

Karel Zorko

Zopet smo dobili novega dečka. To se često dogaja v naši sirotišnici. Odhajajo in prihajajo. Vse pride tako nepričakovano, da se le začudeno spogledamo in tiho pozdravljamo žalostno usodo, ki bedi nad nami. Pred nekaj dnevi nas je zapustil Stanko. Dopoldne je še delal načrte, kako bo popoldan igral žogo, pri kosilu pa so mu prinesli culo in denar za vlak. Le malo je jedel, nato je kradoma bežal iz obednice. Pohitel sem za njim. Srečal sem ga na hodniku objokanega, potrtega, z odpustnico v roki. Nič si nisva mogla povedati; oba sva čutila tesnobo v srcu in kdo bi govoril v žalosti! Stanko odhaja. Dober dečko in vsi so ga imeli radi. Niti poslovil se ni... sedaj čutim, da je bilo dobro tako. Vlak je čakal nanj, pesem železne ceste mu je pokazala novo pot, popeljala ga je na razpotje brez kažipotov, v življenje brez doma.

Nekaj dni je bilo mrtvo na našem dvorišču. Žoga je počivala v kotu; ob vsakem koraku se je nemirno prekotčila in čakala na Stanka. Njen najzvestejši prijatelj! Sedaj so tudi njeni ostali tovariši pozabili nanjo, mrki in zamišljeni obrazi hodijo v žalostnem krogotoku nerešljivih vprašanj. Ne, tega ne morejo doumeti. Kar tako čez noč! Stanko je bil vendar toliko let med njimi in ob njegovem slovesu se je nekaj premaknilo v plahih dušah. Često se je oglasil tudi spomin, bilo je mnogo pripovedovanja in celó prerakanja; vsakdo je hotel največ vedeti o odslovljenem Stanku.

Nato je tudi spomin utihnil.

Kakor daljni odmev ugašujočega spomina me je tisto jutro presenetil veder glas: »Dobro jutro!«

Na hladnih stopnicah je stal nov, čuden gost, enajstleten deček, ki je preplašeno gledal v tla. Trepetajoči glas jutrnjega pozdrava je zamrl na ustnicah in komaj sem se zavedel, že je slonel v mojem naročju, truden in tih od dolge poti.

Oblečen je bil čedno, samo tiste poredne hlačke so segale malo preko kolen in se nabrale v smešen kolobar. Temna polt je spominjala na cigančka, ki si

s svojim kričavim glasom služi kruh. Nisva bila dolgo sama, le to sem lahko zvedel, da je končal tretji razred nekje blizu Ljubljane, pred nekaj dnevi pobegnil od doma, da so ga ujeli črni možje s sabljo za pasom in ga čez noč zaprli. Kako je bilo dalje, sam ni vedel. Okrog naju se je nabrala večja skupina dečkov in nezaupljivi pogledi so švigali mimo revne postave. Moji majhni, prvi in drugi razred, so ga le od daleč opazovali, morda so se preplašili temne polti in globokotemnih oči. Drugače starejši! Navihanci so opazili hlačni kolobar pod kolena in kmalu je bila vsa pozornost tja usmerjena. Nisem mogel razumeti ne neme govornice komolcev ne mežikajočih pogledov. Stala sva v krogu: on preplašen v tej tuji in neznani okolici, jaz brez moči, da bi našel vsaj za silo izhod iz te žalostne slike.

»Kako ti pravijo?«

»Bruno.«

Mali so se razbežali. Bruno ga bodo klicali in sedaj vedó dovolj o njem. A drugače je s »starimi«. Novodošleca so vzeli v sredino in se obzirno, tako slučajno preselili na dvorišče. Vedno je tako. Marsikaj morajo zvedeti od novega tovariša: od kod je, koliko bratov in sester ima, igra morda nogomet, dobro, slabo? In še marsikaj zanimivega. Čutil sem, da želijo biti sami v tem zaupnem pogovoru, ki bo trajal precej dolgo. Petrček in Vladko sta ostala pri meni, slednji me je vprašujoče gledal...

Z Brunom sva se kmalu поблиže spoznala. Bruno! Tako žalostno ime! Kakor njegove globoke, temne oči! Vedno sem bil v zadregi pred njegovim pogledom, imel sem občutek, da mi hoče nekaj zaupnega povedati; žalostni spomin preteklih dni, prezgodnje spoznanje uboge duše... oh, nekaj... česar ni dobro spravljati v besede. In te oči so terjale odgovor na vse skrivnosti, ki so se porajale v njegovi duši. V takih trenutkih mi je upadel ves pogum in vera v samega sebe, da sem onemogel povesti pogled in mu pravil le vsakdanje besede.

Otroku vzeti dom in ga čez noč posaditi v tujo hišo — ne poznate te bolečine? Ne. Tudi jaz ne! Moj ubogi Bruno pa je to občutil. O domu je malokdaj govoril in se je skrbno izmikal vprašanjem, ki so spominjala na njegov dom. V zapiskih debele knjige, kamor so uradniki s hladno in njim značilno blebetavo vsebino pisali o njegovem življenju, sem bral tole: »Oče neznan kam pobegnil, mati malopridna žena, ki zanemarja sina. Deček je živel ves čas v slabih okoliščinah, bil izročen slabim vplivom, stalno brez nadzorstva, predan ulici in konec tega je dečkova umska zaostalost in kar je posebej omembe vredno: moralna pokvarjenost. Oblastvom je delal že skrbi, zato je bila pristojna občina prisiljena ukreniti varnostne korake.«

Te ugotovitve so me spravile iz ravnotežja. A nekaj mi je pravilo, da je ves uradni spisak zlagan, da zelo površno zlagan! Spomnil sem se njegovih grehov in nič zlobnega ni bilo v njih. Tako dolgo sva že prijatelja, Bruno, nič se ne boj! Večno boš ostal lep v mojih očeh! Mar misliš, da bom verjel lažnivim pečatom, ko mi le en tvoj pogled razodene tvojo čisto in dobro dušo.

Čez nekaj let bo dorasel in culo bo dobil na pot. Tudi denar za vlak, kakor Stanko. Da pa bo njegov korak v življenje še težavnejši, bo istočasno z njim

romala uradna ugotovitev oblasti, »ki mu je delal skrbi«...

Večkrat se ustavim ob njegovi postelji. O domu ne govori rad, prežalostni spomini ga vežejo nanj. Pač pa se često spominja tovarišev s ceste, pozabljenih poti sredi ljubljanskega polja in raznih dogodivščin, ki jih je doživel na cesti. Če je kdaj omenil mater, mu je v obraz šinila nejevolja. Pisal ji je karto s prav lepimi pozdravi, čakal nekaj dni na odgovor, a nato mu je tudi to upanje umrlo. Spomini na dom in na mater so bledeli v njem in kmalu bo Bruno čutil kričečo praznino v sebi.

»Povej mi kaj o svojem domu. Tako dolgo se že poznavam.«

Sredi besed sem obstal. Bruno je ležal v postelji in svetli trak cestne svetilke je padal na njegov obraz. Nemirno se je obrnil in hkrati pogledal po drugih spečih obrazih. Vsi tovariši so že spali. Šele ob spoznanju, da sva sama v spalnici, je spet brezskrbno uprl pogled vame. Njegov obraz je imel poseben, meni do takrat še nepoznan izraz. Dečki so mu izmislili kaj čudno ime: beraček. Ko sem ga vprašal, ali je morda žalosten zato, se je samo milo nasmehnil in ni dal odgovora. Takrat sem čutil, da je nekaj v njem, kar spominja na beračka, mladega, osamelega popotnika brez strehe in kruha.

Tudi tisto noč je njegov obraz spominjal na beračka.

»O domu bi vam povedal? Vse sem že pozabil. Saj tako nisem bil mnogo doma. Mati je delala v tovarni in tudi zvečer se je pozno vračala domov. Najbrž je kje dolgo govorila, na večerjo pa čisto pozabila. Malokdaj je govorila z mano, tudi tepla me ni. Le enkrat, sam ne vem zakaj.«

Tudi tišina je utihnila.

»Natepla me je v spanju. Tako lepe sanje sem imel, pa me nenadoma zgrabi nekdo za roko in potegne iz postelje. Razkuštrani ženski obraz in divje oči! Potepin, potepin! Očetu podoben! Zapeljivec! Te besede sem slišal med udarci, ki so padali vsevprek. Res ne vem, čemu me je natepla. Zjutraj sem se namreč spomnil, da je tista žena bila moja mati.«

In čez čas je še dodal kakor v sanjah, daleč proč od mene:

»To je bilo edino, kar so mi povedali o očetu.«

Gledali smo v njegov obraz: mesečina, tišina in jaz.

Opogumil sem se: »Bruno! To ni bila tvoja mati! Pijana sosedka. Ah, saj res. Morda so pa tudi to bile le sanje.«

Močno se je zazrl vame, pretehtal besede, nato pa z majhno roko mahnil v praznino. Ni mi verjel. Čez nekaj časa je temu gibu sledilo boječe vprašanje: »Kaj bodo naredili z mano?«

Ob okno se je zaganjal veter in pregnal mesečino. Tema je preprežala spalnico, ki se je vsa plašna predala skrivnosti noči in temnih oblakov, ki so viseli nad oknom. Kaj bodo naredili z mano?! Kako, da si se tako zgodaj spomnil tega? Oh, beraček, povej, ali si mislil resno? Tvoji prijatelji sanjajo o nečem daljnem in nedosegljivem, kar pa bodo vendar nekoč dosegli. A to je bil glas treznega mladeniča, ki se je že davno poslovil od mladosti. Bruno! Bruno!

»Nič, nič se ne boj! Najprej dokončajš šolo, potem te bodo najbrž česa izučili.«

Počasi so prihajale besede; pozorno sem navezal drugo na drugo in tako iztisnil iz sebe vse: kratek stavek, kratko tolažbo. Moj odgovor ga je razočaral. Nemirno sva tavalva v temnem prostoru, on je mahal z rokami in ni mogel zatisniti oči, mene pa je bilo sram.

»Jaz mislim na Hollywood. Tam so najboljši igralci. Nekje na Nizozemskem je to. Čez morje se bom moral peljati. Tja grem.«

Tej odločnosti nisem mogel ugovarjati. Hvala Bogu, da še ni stopil iz kroga pravljčnosti. Niti ugovarjal nisem. Ko bo imel nabran denar, mu bodo že povedali, da se mora voziti preko brezbrežnega oceana.

* * *

Spomnil sem se povesti iz mladih let. Majhen deček iz pariškega predmestja je sanjal o bajnem filmskem mestu. A bil je reven. Prodajal je časopise in skrbno zlagal denar. Nihče ni slutil kodrolaščkovih sanj. Nekega dne se je peš odpravil k obali. Vkrcal se je na veliko ladjo, ki je imela dobrega kapitana. Zastonj ga je sprejel na ladjo. Čez nekaj tednov je hodil zasanjani kodrolašček po mestu Hollywoodu in iskal dela. Spomin pretрга sliko. Ponižanje in trpljenje tega dečka je ugasnilo v spominu, a lepa, nikdar pozabna slika me ne bo zapustila nikdar: V Parizu so igrali lep film in glavno vlogo je imel nekdanji kodrolašček, prodajalec časopisov. Pogumni deček, ki je brez materinega dovoljenja šel v neznano deželo lepši usodi nasproti. Prišel je v Pariz in skupaj z dobro materjo sedel pri predstavi, kjer je imel glavno vlogo.

* * *

Da, te slike sem se spomnil ob Brunovi postelji, gledal v siromašne beračkovne oči, trepetajoče v večnem iskanju.

»Rad gledaš filme? Glej, Bruno, ni dobro. Tako rad te imam.«

»O, pred nekaj dnevi sem popoldne tiho ubežal. Ne bodite hudi.«

Moje oči so odpustile. Morda je zaslutil odpuščanje, tiho je zrl vame in šele po dolgem zasanjanem molku dodal:

»Lepa igra je bila. Največ pa je igrala majhna deklica. Margerit ji je ime.«

Tišina je skrila vase skrivnostni odmev beračkovih sanj. Bruno je kmalu zaspal. Pogovor ga je utrudil. Negibno je ležal kraj mene; desno roko naslonjeno preko čela, levo krčevito naslonjeno ob mojo dlan. Vstal sem in gledal v utrujeni obraz. Morda se prav sedaj v sanjah vozi z vlakom proti morju? Oh, ta ladja, to leno pozibavanje. Hitreje, hitreje! Kaj, tam na obzorju, tam je morda že Hollywood? Saj res, tako hitro je minilo to potovanje. Bos in s tistimi smešnimi hlačkami stoji ob oglu visoke hiše. Lepa majhna deklica hiti po pločniku. Ozre se v beračka in mu dá svetel denar. Jezno vrže srebrnik ob tla! Kako lepo zveni!

Jaz nisem beraček. Dekletce se prijazno nasmeje in on ji pove, da želi biti tudi on igralec. Margerit ga popelje s seboj v hišo, polno čudežev in pravljic...

Te sanje sem razbral iz njegovega lahnega nasmeška. Neslišno sem se odmaknil od postelje.

Margerit! Margerit!

Ob okno je trkala strašna noč!

MATI IN OČE

Različnost v značaju obeh zakoncev, očeta in matere, različno pojmovanje o življenju, različni nameni so vzrok raznih nesporazumljenj in različnih postopanj pri vzgoji otrok. Po večini je oče bolj strog, zna veliko bolj držati disciplino, poslušnost, tudi zavest dolžnosti, marljivosti in doslednosti. Zahteval bo od otroka tudi to, kar zahtevajo drugi od njega, moža, medtem ko je v takih zadevah mati bolj popustljiva, zakaj prepričana je, da strogost rada preide v okrutnost; materi je predvsem zato, da obstoje nekake srčne zveze med otrokom in rodno hišo. Mati je mnenja, da stroga življenjska šola precej nadomesti, kar je roditeljsko srce zamudilo pri izobrazbi in šolanju.

Zaradi te razlike v mišljenju ravната zakonca s svojimi otroki zelo različno. Oče je posebno strog do sinov in zahteva od njih mnogo, do hčerá pa je navadno popustljiv. Mati pa dela često ravno narobe: do hčerá je navadno stroga, razen pri študiju, pri sinovih pa je mnenja, da jim je treba dati čim več ljubezni in obdržati, če je le mogoče, rodni dom ter naprej vse urediti, kar bo terjalo od njega trdo življenje.

Iz teh različnih mišljenj nastanejo ne le razlike pri vzgoji, temveč često pravi prepadi, usodno nevarni za otrokovo bodočnost. Oče in mati drug drugemu nasprotujeta. Oče hoče imeti vse prav, mati pa tudi. Iz teh majhnih nesoglasij nastanejo velike razlike v družini in v zakonu samem. Često nikdo od staršev noče popustiti, ker je prepričan, da je, kar je in kar bo za otroka dobro, odvisno samo od njegovega odloka. Vsak hoče imeti pravico do poučevanja in se boji, da bo izgubil nad otrokom oblast. Tako ravnanje pa je strup za zakon in tudi za otroka.

Kaj pa dela otrok? Veliko zgubo trpi pri takem nesoglasju svojih staršev. Otrok je točka, okrog katere se vse vrti, in čer, ob kateri se razbija družinska sreča in medsebojno soglasje. Mati skuša otroka pridobiti zase in podira očetov vpliv, oče pa materinega. Otrok pa pri tem zgubi zaupanje do obeh in se brž nauči, kako more to nesoglasje najbolje izkoristiti v svoj prid; zato ni več odkrit.

Če se starši tako spozabijo, dajejo s tem sami otroku v roke smrtno orožje zoper sebe. Veliko bolje bi bilo, da bi se oče in mati pametno pogovorila in vedno enotno vplivala na otroka. Popuščati bi morala drug drugemu, čeprav bi bilo treba enemu ali drugemu mnogo žrtvovati. Če oba skupno odločata, čeprav morda tudi pogrešno, je še vedno bolje, kakor če odloča vsak po svoje, in tako oba pokazeta otroku, da med njima ni sloge in mirnega družinskega življenja. Otrok se pri takih razmerah razvija v ujedljlivega egoista, ki se bo norčeval iz obeh in enega smešil pred drugim. Nadaljnja škoda je, da se otrok pri teh nesoglasjih, ki jih čuti v domači hiši, naveže na drugega, večkrat čisto tujega otroka. Predvsem se otrok naveže na šolo, kjer ne vidi takih preprirov, nesloge in nemirov. Čeprav je v šoli strogo, vendar vlada povsod harmonija. Takim otrokom postane šola zavetišče in tako je otrok drugo bitje doma, drugo pa v šoli. Na ta način ga pa nihče ne spozna dobro. Navsezadnje starši spoznajo, da ima otrok rajši šolo kakor dom, postanejo žalostni ter imajo šolo za svo-

jega sovražnika. Lahko se prepričajo, da ima otrok šolo rad, šele ko spoznajo, da so otrokovo ljubezen zgubili. Tedaj pa mu z vsemi sredstvi skušajo iztrgati ljubezen do šole iz srca ter ga spet prikleniti nase. Zato mu pri nalogah ne pomagata in mu odrečeta vsako oporo.

So tudi starši, ki v takem primeru vzgojo otrok vobče opustijo, ker so razlike. Drugi pa so taki, da se eden odreče vsakemu vplivu na otroka in prepusti vso vzgojo drugemu. Čeprav je morda nekaj boljše, kakor če si oče in mati nasprotujeta, ni to pravilno in je za vzgojo otroka velika škoda. Otroku ne more tisto nadomestiti niti sam oče niti sama mati, kar mu moreta nuditi oba skupaj. Zato priporočam, videč dnevno velike prepade v družini, naj bodo starši pri vzgoji otrok enotni, če eden reče 'ne', mora tudi drugi reči 'ne'. Če eden reče 'da', mora tudi drugi reči 'da', pa bo vzgoja uspešna.

Vedno je treba misliti na to, da bo otrok nedvomno izrabljaj slabost svojih staršev, ne bo spoštoval ne enega ne drugega ter tako vedno bolj zanemarjal vzgojo svojega značaja.

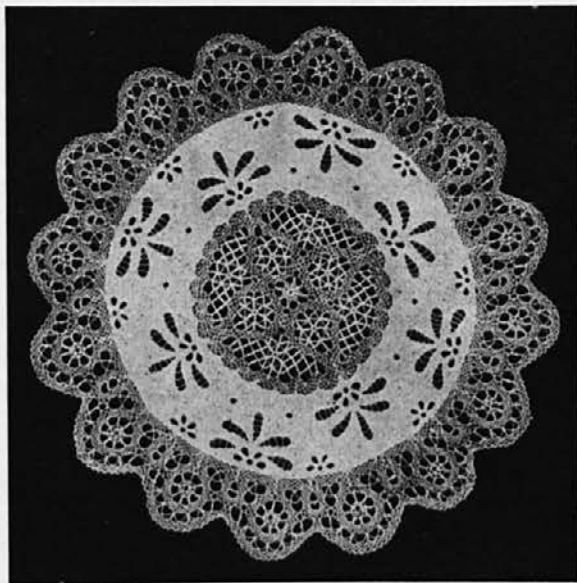
OKROGEL PRTIČEK

E. Skalický

Belo vezenje je vedno lepo, trpežno in uporabno za mnogo potrebnih in lepih stvari. Pri tem vezenju, posebno če uporabljamo zraven tudi čipke, napravimo lahko lepe spremembe.

Belo vezenje delamo na posteljno perilo, na prte in prtičke, ki jih uporabljamo za dekoracijo ali za pogrinjanje miz.

Prtiček na naši sliki je izdelan v belem vezenju in sestavljen z domačimi čipkami. V premeru ima 70 cm. Okrogli vložek v sredini meri 25 cm. Čipke okoli so 12 cm široke. Vzorec, ki je narisana na naši polji v tej številki, izdelamo na tankem platnu s prejšico DMC številka 25. Luknjice vezemo tako, da jih najprej obšijemo z majhnimi sprednjimi vbodi, nato prerežemo in obšijemo. Pri rogljičkih napravimo najprej mostičke, jih prav tako obšijemo s sprednjimi vbodi, prerežemo in obšijemo kakor luknjice.

KUHARICA

Francoska divjačna juha.

Razreži slabši del divjačine, na primer polovico glave ali rebra od zajca ali srne, in deni v kožo, v kateri si razgrela žlico masti. Prideni nekaj koscev čebule in korenja ter duši vse skupaj do mehkega (od časa do časa prilij žlico tople vode). Ko se meso zmehča in nekoliko zarumeni, potresi žlico moke in zalij z dvema litroma kostne juhe ali vode, osoli in pusti, da vre kakih 20 minut. Posebej kuhaj krožnik na rezance zrezanega ohrovta in en debel, na kocke zrezan krompir. Precedi juho od divjačine k ohrovtu in krompirju, meso odberi od kosti, ga tudi prideni k ohrovtu in pusti, da vre skupaj še četrť ure.

Možganovi cmočki.

Mešaj žlico masti in en rumenjaka, primešaj $\frac{1}{8}$ l krušnih drobtin, ki si jih napojila z zajemalko mrzlega mleka. Prideni kakih 5 dkg kuhanih ali praženih, drobno sesekljanih možganov in napravi iz tega majhne cmočke, ki jih kuhaj v zavreli vodi ali juhi 10 do 12 minut.

Krompir v juhi.

Kuhaj 1 kg opranega krompirja četrť ure. Nato ga olup in zreži na kocke, stresi v kožo, zalij z mastno govejo ali kurjo juho, prideni še na kocke zrezano kuhano korenje (porabiš lahko korenje, ki se je kuhalo v juhi), košček surovega masla, sol, vejico zrezane zelene in peteršilja, pokrij in kuhaj. Ko se skuha do mehkega, postavi krompir kot prikuho s kašnatim piréjem na mizo.

Krompir, zapečen v mleku.

Olupi in zreži na kocke $\frac{1}{2}$ kg krompirja, stresi ga v skledo, osoli in prilij nezavrelega mleka toliko, da bo krompir pokrit; po vrhu nareži nekaj rezin surovega masla, pokrij in postavi v pečico, da se speče.

Zeljната solata s paradižniki.

Zmešaj žlico paradižnikove mezge, žlico olja, žlico drobno sesekljanega čebule, žlico zelenega peteršilja ali drobnjaka, soli in prav malo kisa in vse zlij na drobne rezance zrezano zelje vsaj pol ure prej, preden postaviš na mizo.

Zdrobova jed z gobami.

Razgrej 5 dkg surovega masla in zarumeni v njem 6 dkg pšeničnega zdroba. Počasi prilivaj $1\frac{1}{2}$ l peteršiljevke ali kostne juhe in kuhaj med večkratnim mešanjem 15 minut. Prideni nekaj žlic posebej praženih gob, osoli in ko še nekaj minut vre, postavi kot samostojno jed na mizo.

Zeleni paradižniki za solato.

Zreži 2 kg zelenih paradižnikov in $\frac{1}{2}$ kg čebule, osoli in pusti do drugega dne. Nato zavri liter kisa, dodaj žlico sladkorja in pol žlice celega popra. Ko to še četrť ure vre, prideni odcejene paradižnike s čebulo in kuhaj vse skupaj še četrť ure, nakar stresi v kozarec. Ko se ohladi, prilij žlico olja, zaveži in shrani. Uporablaj kakor kumare.

Ponarejena gosja jetra.

Praži $\frac{1}{4}$ kg telečjih jeter z 10 dkg sveže slanin in čebule. Ko niso več krvave, jih zmelji z dvema, trdo kuhanima jajcema, osoli, primešaj žlico juhe in napravi klobaso, ki jo zavij v pergamentni papir in postavi na hladno.

Kostanjeva torta.

Stepaj najprej nekaj minut na hladnem šest celih jajc in 14 dkg sladkorja. Postavi v vročo vodo in tolci, da se segreje in naraste, tolci potem še na hladnem, da se ohladi. V ohlajeno primešaj žličico drobno zrezane limonove lupine in 15 dkg moke. Ko vse narahlo premešaj, stresi v pomazan, z moko potresen tortni model in speci. Pečeno in ohlajeno prereži, namaži z mezgo in kostanjevim nadevom. Zloži oba dela skupaj in po vrhu deni še kostanjev nadev.

Kostanjev nadev.

Stepaj $\frac{1}{8}$ l sladke smetane, primešaj 5 dkg sladkorja (nekoliko vanilijevega) in 10 dkg kuhanega in pretlačenega kostanja.

Narastek iz starih rogljičev.

Zreži na kocke tri dan stare rogljiče in jih polij z $\frac{1}{8}$ l mrzlega mleka. Ko se napojé, jih polovico zloži v dobro pomazano pekačo, po vrhu pa položi rezine olupljenih in na plošče zrezanih jabolk, potresi žlico rozin, žlico sladkorja in ščepec cimeta ter dodaj še druge rogljiče. Vse pa polij s polivko in speci. Za polivko razmotaj $\frac{1}{8}$ l mleka in eno jajce.

Sadni kruh.

Mešaj četrť ure 10 dkg sladkorja in tri rumenjake, prideni 5 dkg na drobne rezance zrezanih fig, ki so se prej namakale eno uro v mrzli vodi, primešaj sneg treh beljakov, žličico drobno zrezanih pomarančnih ali limonovih olupkov, 6 dkg debelo zrezanih orehov in 16 dkg moke. Vse skupaj narahlo premešaj in stresi v dobro pomazan, z moko potresen model, kakor je za škofov kruh.

Prepečenec.

Mešaj tri rumenjake, 10 dkg sladkorja, primešaj 6 dkg debelo zrezanih orehov, 5 dkg zrezanih suhih češpelj, 5 zrezanih fig, 5 dkg rozin, limonove in pomarančne lupine, žlico ruma, sneg treh beljakov in 15 dkg moke. Vse narahlo premešaj, stresi v podolgast model in speci. Drugi dan zreži na prst debele rezine, ki jih pokladaj na pekačo in postavi v pečico, da po obeh straneh nekoliko zarumené.

Jabolčni narastek.

Mešaj četrť ure 7 dkg surovega masla, 7 dkg sladkorja, eno jajce in en rumenjake. Nato primešaj $\frac{2}{10}$ l mrzlega mleka ali mlečne kave ali kaka, 25 dkg moke, nekoliko vanilijevega sladkorja in cel pecilni prašek. Vse prav dobro stepaj in stresi v dobro pomazan tortni model in peci počasi 30 do 40 minut. Pečeni narastek nadevaj po vrhu z dušenimi jabolki, ki jim primešaj nekoliko mezge, potresi po jabolkih žlico zrezanih orehov in vrhu njih sneg 1 ali 2 beljakov, ki mu primešaj žlico sladkorja. Postavi zopet v pečico, da sneg zarumeni. Postavi toplo ali mrzlo na mizo. M. R.

ČARODEJEVA DELAVNICA

Telefonska številka.

Najprej dobi vsakdo deset vžigalic ali igralnih znamenj in s kocko najde svojo vzklicno številko. Vseh igralcev sme biti največ šest. Enake vzklicne številke več igralcev niso dovoljene. Ko ima vsak svojo vzklicno številko, začne igralec z najnižjo vzklicno številko s tremi meti igro. Kakor hitro vrže svojo vzklicno številko (1—6), je zvezan in lahko na vsako »klicanje«, ki ga vrže sam ali pa kdo od soigralcev, odloži eno vžigalico. Vsak igralec lahko toliko časa meče kocko, dokler meče svojo vzklicno številko; ko pa zgreši, mora oddati kocko naprej. Kdor je najprej odložil vseh deset vžigalec, je zmagovalec in dobi igro ali pa od vsakega soigralca toliko par, kolikor ima ta še vžigalic.

Prvo in zadnjo vžigalico sme igralec odložiti samo s svojim metom, mora torej tako dolgo čakati, dokler ne dobi zveze.

Računske zanimivosti.

Kateri dve številki dasta med seboj pomnoženi zmnožek 197? — (261 u! 1)

Človeško srce udari v eni uri približno 5000krat. Kolikokrat udari srce v šestdesetih letih? (2.629,800.000krat, če računamo leto s 365·25 dneva.)

Koliko različnih štirimestnih števil lahko narediš s štirimi zraven stoječimi številkami? (Devet:

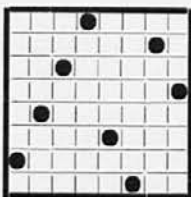
9 9 9910, 9901, 9190, 9109, 9091, 9019, 1990,
1 0 1909, 1099.

Če 7 zapovrstjo pomnožiš z 0, 4, 8, 3, 7, 2, 6, 1, 5, 9, ti seštete številke zmnožka manj 9 dajo naslednji številčni red: 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.

7 × 0 = 0, 0	= 0
7 × 4 = 28, 2 + 8 = 10, 10 - 9 = 1	= 1
7 × 8 = 56, 5 + 6 = 11, 11 - 9 = 2	= 2
7 × 3 = 21, 2 + 1	= 3
7 × 7 = 49, 4 + 9 = 13, 13 - 9 = 4	= 4
7 × 2 = 14, 1 + 4	= 5
7 × 6 = 42, 4 + 2	= 6
7 × 1 = 7, 7	= 7
7 × 5 = 35, 3 + 5	= 8
7 × 9 = 63, 6 + 3	= 9

Vstavi v kvadrat z $8 \times 8 = 64$ polji osem pik v posamezna polja tako, da ne bo nobena vrsta niti v navpični niti v vodoravni niti v poševni smeri imela po dve piki.

Za šahiste zastaviš to nalogo na tale način: Postavi osem kraljic na šahovsko polje tako, da nobena ne bo mogla vzeti druge! Zato se ta naloga imenuje tudi problem osmih kraljic.

Naša rešitev (glej podobo!) je samo ena izmed mnogih mogočih.

A N E K D O T E

Rabelais.

Rabelais je imel smolo, da mu je nekoč na poti v Pariz pošel denar. Ko je opazil, da ne more več plačati računa za hrano, je napolnil dvoje majhnih vrečič s pepelom, na vsako pritržil listek z napisom »Strup za kralja« in »Strup za kraljico«. Vrečici je vrgel v gostilni na tla in kmalu so ga zaprli. Prosil je, naj bi ga odpeljali v Pariz na dvor, da ima neko važno sporočilo. Zgodilo se je in ko je prišel v Pariz, je s smehom pripovedoval to pristno rabelaisko potegavščino, ki je bila čisto v duhu tistega časa in je vzbudila veliko smeha.

Molière.

Prva predstava »Tartuffa« je dvignila v Parizu veliko prahu. Hinavci so se skoraj razlezli od jeze, parlament pa je prepovedal nadaljnje uprizorjanje veseloigre. Igralci so pravkar hoteli igro vdrugič uprizoriti, ko je prišla prepoved. »Gospodje,« je rekel Molière poslušalcem, »danes smo vam mislili zaigrati »Tartuffa«, toda gospod višji predsednik noče, da bi vam ga kazali!«

Walter Scott.

Nekoč se je žena Walterja Scotta pritoževala pesniku, da so otroci pregledovali njeno šivalnico, ji razmetali vse drobnarije in zmešali zvitke sukanca. Walter Scott je smehljaje pogledal svojo ženo in nekoliko nagajivo odvrnil: »To pot niso krivi najini otroci. Zmešnjavo v miznici tvoje šivalnice sem namreč jaz naredil. Ti si mi pred kratkim tako sijajno pospravila pisalno mizo, da mi je prišlo na misel, da bi ti na podoben način uredil šivalnico.«

Dober recept.

Profesor dr. Bock, avtor znamenite knjige »O zdravem in bolnem človeku«, je bil s svojimi bolniki zelo surov. Nekega dne je prišel k njemu bogat in čez mero debel rentnik in ga vprašal:

»Gospod profesor, kaj pomaga zoper revmatizem?«

»Živite dnevno z desetimi dinarji in zaslužite si jih!« je bil odgovor odrezavega zdravnika.

Razlika.

Lord Eldon je na vprašanje, kakšna razlika je med zdravnikom in odvetnikom, nekomu takole odgovoril: »Pri prvem se ti navadno oči zapro, pri drugem pa odpro!«

Na univerzi.

Znani profesor zdravilstva Neumann je nekoč predaval svojim učencem o bezgavkah. Da bi svoje predavanje čimbolj ponazoril, jim je pokazal neko žensko in začel razlagati:

»Dragi gospodje, pred seboj imate sijajen primer bezgavk. Oglejte si debeli nos, zasolzene oči, nabrekli obraz...«

Tedaj pa mu je bolnica užaljeno segla v besedo:

»Veste kaj, gospod profesor, tudi vi niste med najlepšimi!«

Ženska užaljenost.

Karel Bücher, znani narodni gospodar, je nekoč govoril v svojem zavodu o Ameriki. Med drugim je tudi omenil, da je tam število moških precej večje kakor število žensk, in šaljivo pristavil:

»Zato morem damam samo priporočati, da se izseljujejo!«

Neka poslušalka je zato užaljena zapustila dvorano. Bücher pa se je brž znašel in zaklical za njo:

»Gospodična, tako se pa vendarle še ne mudi!«

Otroška ljubezen.

Na Kitajskem je bil zakon, ki je obsojal goljufive sodnike na izgubo obeh rok.

Li-Hang-Kung, slavni mandarin, se je pregrešil zoper to določbo. Pravkar so mu hoteli odsekati roke, ko je pritekla njegova hčerka in začela prositi za očeta. Vrgla se je pred vladarjem na tla in zavpila:

»Veliki cesar! Moj oče je zaslužil svojo kazen in zato mu morajo odsekati roke. Tukajle so,« in stegnila je svoje proti cesarju, »tudi te roke so last mojega nesrečnega očeta. Vzemite jih in pustite mu njegove, ki preskrbujejo mojemu dedu, mojim bratom in meni prehrano.«

Cesarja je ganila otroška vdanost in ljubezen in je mandarinu prizanesel.

Bogat ženin.

»Preden privolim, da vzamete mojo hčer, moram najprej vedeti, kakšne dohodke boste imeli.«

»Vsega skupaj dvajset tisoč.«

»To je pa prav čedna vsotica. In še dvajset tisoč, ki jih bom dal hčeri za doto...«

»Te sem že vračunal.«

Izpolnjena želja.

Ona: »Zdravnik pravi, da potrebujem spremembo zraka!«

On: »To je pa kakor nalašč! Po vremenskem poročilu se bo vreme že jutri spremenilo.«

V gostilni.

»Gospod plačilni, kaj ne bi mogel danes dobiti kaj izrednega, kaj takega, česar človek nima vsak dan?«

»Mogoče malo možgančkov, gospod Gradišnik.«

Pred vrati.

Potepuh: »Imate mogoče kako dobro, gorko jed za lačnega moža, ljuba gospa?«

Gospodinja: »Imam, imam in on bo vsak čas prišel; glejte, da se mu umaknete izpred oči.«

UGANKE IN MREŽE — KDO JIH RAZVEŽE

Prošnja.

(France, Mošnje. — 14 točk.)

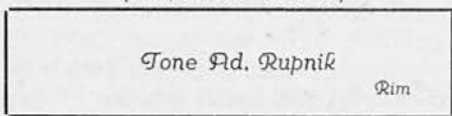
Osmrtnica.

(Zmago, Ljubljana. — 20 točk.)

V 78. letu je v Metliki 9. 5. 1876 umrla Čop Ivanka, vdova po posestniku. Pokojnica je bila zadnjih 6 let priklenjena na bolniško posteljo. Zapušča 5 sinov in 5 hčera. Ob 9. uri jutri jo bomo pokopali. Molite za njeno dušo!

Posetnica.

(Bine, Lesce. — 10 točk.)

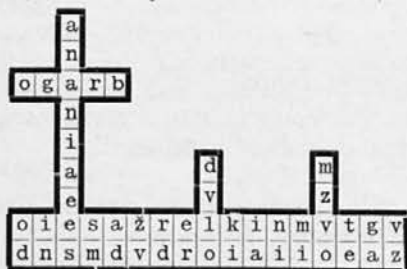
Zbiralnica.

(Radoš, Stari trg. — 30 točk.)

ii / K / ell / ž / prb / li / melm /
vteemeat / rrr / rlmrg / oja j /
riuir / ejjieje / daodao / aeeee /
švslvs / - / a / - / dsmnpsdnksd /
onaoa / - / - / - / l / kkkžkpš /

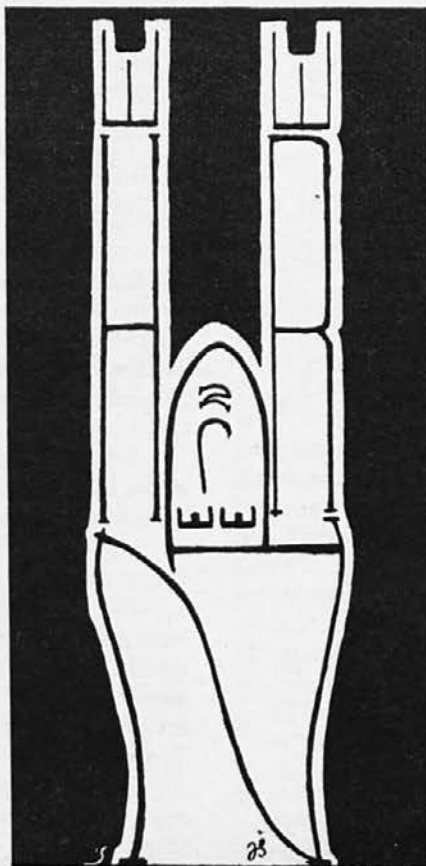
Grob.

(Nartnik Marija, Rožni dol. — 18 točk.)

Umetniški osnutek.

(Jakob Šešerko, Sv. Jurij ob Ščavnici. — 8 točk.)

Šaljivka.

(Pepe, Kropa. — 22 točk.)

Besedo mnogokrat izgovoriš,
seveda le — če moliš rad.
Če prvo črko zadaj prisloniš,
nastane važen preobrat.

Rešilci ugank.

(France, Središče. — 24 točk.)

Kiferle Danica 45, Kalan Minka 44,
Bulovec Ivo 25, Modrinjak France 11,
Jeglič Stanko 14, Gregorič Anica 32,
Koželj Jožef 33, Jandejsek Mira 21,
Rošker Justina 42.

Letošnji izžrebanci po poklicih.

(Janko Moder, Dol. — 12 točk.)

- Januar, 5. nagrada:
Gruden France, trgovec.
Februar, 5. nagrada:
M. Petelin, učiteljica.
April, 1. nagrada:
S. Jeglič, profesor.
Marec, 2. nagrada:
Ign. Cuderman, gostilničar.
Junij, 2. nagrada:
Francka Petelin, poštna uradnica.
Maj, 5. nagrada:
Cesar, poljedelec.
Julij, 1. nagrada:
Modrinjak France, kaplan.
Avgust, 5. nagrada:
Lukovšek I., učiteljica.
September, 2. nagrada:
Fran Mihelčič, organist.
Oktober, 1. nagrada:
Peter Imperl, železničar.
November, 5. nagrada:
Zajec Lojze, strojni stavec.

Vremenski koledar za 4. tromesečje.

(Tek, Ljubljana. — 16 točk.)

Oktober:

5. Deževno, brez megle.
6. Mrzlo in ponekod celó slana.
10. Zjutraj megla, čez dan mrzlo, v južnem delu Alp sneg.

November:

4. Jasno.
6. Mrzleje in slana.
9. Vetrovno, mogoče nekaj dežja.
11. Precej bo oblačno in mrzlo, verjetno bo dež.

December:

7. Mrzlo, vetrovno.
10. Zjutraj dež, malo pozneje sneg.
11. Prične se prava zima.

Številnica.

(Papler Julka, Doslovce. — 26 točk.)

5 6 5 — 10 7 11 — 4 9
10 8 2 — 1 9 12 9 — 8 9
5 6 5 — 10 8 2 — 8 9
7 2 — 1 2 10 7 11 — 4 9

Ključ:

1 2 5 = del telesa,
4 5 6 7 = del telesa,
8 9 10 11 12 = produkt možganov.

Rešitev ugank v oktobrski številki.

Pevec. Jemlji črke po diagonalah, kakor kažejo sulice, da dobiš:

Človeško srce je brezdanje,
umeti ne more ga vsak:
zdaj lepe prinaša nam sanje,
zdaj žalosti nosi nam mrak. A. M.

Literarna uganka. Pod svobodnim soncem.

Zlata resnica. Abecedo postavi v trikotnik, da dobiš: Tudi beseda človeka ubije.

Paznica. Pridne roke v mladosti se denejo križem v starosti.

Črkovnica. Maribor, Vitanje, Konjice.

Rešitve je treba poslati do 20. vsakega

Konjiček.

Ne mara srečni svet solza,
trpinov ne umeje;
ko čuje tožbe — godrnja
in solzam se le — smeje. S. G.

Številnica. Ključ: Žlebič, duša, smrt, gon. — Česar ne želiš sebi, tudi drugim ne stori.

Šah. Začni z belo trdnjavo, ki stoji na dvajsetem polju = š, in šteje abecedno kar naprej: Šah mat.

Brzobjav. Rešuj po obrnjenem abecednem kvadratu: Gost je šel v gost gozd gost.

meseca na naslov: Janko Moder, Dol pri Ljubljani. — Zastavljenci ugank naj pošiljajo tudi vse rokopise na isti naslov.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Marija St., Metlika. Pošiljaš dve (ne »dvojce!«) pesmi, za kateri postavljaš strogo alternativo: ali v »Mladiko« ali v koš. Prva pesem »Jesenske misli« je miselna lirika. A vedi, da je tudi tej vrsti pesništva obseg precej omejen, četudi morda ne s pravili, pa vendar z vrstjo lirске poezije kot take. Prav zaradi tega nedostatka trpi tvoja dolga pesem — ni namreč klena. Stihovi so čisti in izbrani, slog dober in sodoben, opazovanje jasno, posebno zadet je začetek, pozneje pa se pesem ponavlja in razblini, moti tudi nekaj nedognanih izrazov. Konec je pravilen, dasi premalo močan. Zgradba, kakor zunanja tako notranja, je pač pomanjkljiva. Kes, mladina ne razume, da je zunanja zgradba (navadno pravimo oblika) tudi za oko namenjena in da mora torej biti čimbolj estetska. Saj je v splošnem še dokaj poslanih pesmic zrelih za tisk, a zakaj ne bi zahtevali od njih lepe oblike, če pa je potem pesem neprimerno več vredna? In zakaj naj ne bi »Mladika«, ki so ji danes postavljene visoke naloge v gojitvi leposlovja, visoko dvignila svojega merila in sprejemala le najzrejšega, vse drugo pa le vzgajala? Vsebinsko me seveda tvoja pesem močno spominja na Zupančičev »Slap« (po stalnem refrenu) in na Gregorčičevo »Človeka nikar« (sorodna misel), vendar se mi zdi motiv dovolj živ in vreden stihov (neizbežnost — večnost duha). Zdi se mi misel za žensko celó dovolj močno občutena. Ker vidim, da pravilno slutiš, kaj je pesem in kaj ni, ti svetujem, da skušaš »Jesenske misli« razbiti na več pesmi, ki naj bodo še zase zaokrožene celote — in pa seveda do kraja izpiljene. Izraz »misel stoč« me zelo moti, kar boš čutila tudi sama, ko si izpiliš »posluhe«. Druga pesem »Dva svetova« je dosti slabša. Z njo si nisi prišla na jasno, vsaj v izražanju ne, kar ni malo: kajti: če pesmi nihče ne razume, je odveč! Stihovi se berejo tu in tam kot prazna proza. Snov (ljubezen in socialna razlika), ki si jo izbrala, je za pesem sama po sebi kočljiva. Oblikovno je pesem nemogoča in nesprejemljiva! Naj naštejemo nekaj primerov slabega izražanja: stopinje mehke ko puh; pesniško nezvenečih besed: parket, salonske navade; nepravilnosti: priti do tam, ajda cvete v maju, ajda cvete na livadah (na travnikih?). Po vsem tem boš vedela, kakšna usoda je doletela tvoji pesmi. A prva je skoraj obvisela na robu — koša!

Jože K. Topole, Mengeš. Tvoja zbirka »Iz globočine« obsega naslednje verzifikacije: »Tebi, Zemlja...«, »Bogus«, »Izgnjenemu sinu«. Dalje si poslal še: »Eno srce«, »Poet«, »Zavrženi sin«, »Vsem«. Najprej te opozorim, da proizvodov s tako grdo in nečisto pisavo ne pošiljaš več! Stihovi se mi zdijo zanešeno jecljanje brez vsake vrednosti, napisano pod neposrednim vplivom prebranega čtiva (na primer Kočbeka — »Tebi, Zemlja...«). Niti ene misli nove niti pristnega doživetja nisi povedal. Lotevaš se sicer osrednjih motivov sveta in življenja (zemlja, Bog itd.), vendar se ti pesniško nobeden ni posrečil. So to izbruh, vrženi na papir, a pesem to ni! Motiv »Izgnjenega sina« bi moral obdelati na nov, sodoben način (izseljensko vprašanje), pa bi gotovo našel odziv. »Eno srce« je miselno še dobra, a kot pesem nesprejemljiva. Tvoj »pesniški« jezik: z besedami in nabrajanimi frazami klatiš vsevpred. Prav za prav je pri poslanem škoda zgubljeni vsako besedo za kritiko, vendar storim svojo dolžnost. Če ti naravnost povem, da se nikar več ne ukvarjaš s pesnikovanjem, boš mogoče užaljen, zato ti pravim: primerjaj ob priliki svoje proizvode s pesmimi Prešerna, Zupančiča in drugih (ki jih mnogo beri in občuduj!) ali končno s pesmimi v priznanih modernih leposlovnih revijah in če boš našel razliko in potem uvidel, da nisi rojen pesnik, boš svojo notranjost obogatil za eno spoznanje več. In to je navsezadnje — vrednost človeka!

France Ar., št. Andraž, Podsevnik, Velenje. V oceni imam tri tvoje pesmi: »Dekle igra citre«, »V kratkih hipih« in »Vodilo«. Praviš, naj bomo usmiljeni z njimi, ker da so revne. Vedi, da kritiki nimajo socialnega čuta do duševne revščine. Dalje pa praviš že lepo skromno, da ti bo dovolj, če rečem, da pesmi niso za nič. Pesmi res niso zrele za javnost. Prijemov nimajo pravih. So to zapisana neka občutja, nikakor ne izčiščena, še manj umetniško zaokrožena in zaključena. Kakor pri večini mladih »pesnikov«, tako tudi pri tebi bralec ne izlušči pravega smisla teh stavkov. Seveda se nam je včasih zdela taka pesem, ki je nismo razumeli, moderna. Jasno pa je, da je globoka umetnost vedno čimbolj — preprosta. Končno moraš razumeti, da po treh

pesmih ne morem presoditi tvojih zmožnosti. Če še kdaj kaj pošlješ, pošlji samo — oblikovno brezhibno. Praviš sicer, da bolj ljubiš moderno obliko. Vedi pa, da to sploh ni nobena oblika!

Lojze, Radovljica. Pošiljaš zbirko pesmi v prozi, ki se glasijo tu in tam kakor aforizmi, pa zopet kakor poezija pesnika in modreca Tagora. Toda ali ni na primer tvoj »Dih veseljstva« le slaba kopija svetega pisma? »Beseda o jeziku« — nič svojevrstnega (novega) ne v opazovanju ne v izražanju, prazno. »Utrinec« I., 1 o misli je povsem navadna šolska primera v slabem slogu. Pri »Utrinku« II., 1 sem si napisal pripombo: malo je prebral tisti, ki upa to kot novo ponujati. »Utrinki« III., IV., V., VI. in VII. so dobri, sprašujem se le po izvirnosti in Tagorjevem vplivu. Četudi bi pisatelj pripisal, da nikoli ni bral pesnika z vzhoda (kar je prav možno!), bi se vse stvari težko objavile. »Begu iz vročinskih dni« bi jaz dodal na kraju še močan poudarek. »Izgubljeno misel«, ki ni podana dovolj močno, bi pa spreminil v prozo, ker stihov ne moreš z ničemer utemeljiti. Jezik je v splošnem lep, opazovanje dobro.

Vida Žanova. Čez noč ne tiskamo, ker nismo dnevnik. Bo, a brez slabosti ni.

UTRINKA

Resnica je podobna kamnu, vrženemu v vodo; znanje je podobno vodnim krogom, ki se širijo iz sredine. Majhne kroge obsejajo vsakdanji ljudje, velike nekateri, zadnjega nihče od zemljanov. L. A.

Misel, kako čudovita si! Včeraj te ni bilo, danes si: v vsej svoji skrivnostnosti si priplavala. Majhna si, a v tebi je seme za nove svetove. Nedotaknjena si kakor stvarstvo v začetku sedmega dne. V tretjajočem hrepenenju čakaš le še dne, ko se boš razrasla v silno drevo, ki bo razgrnilo svoje veje čez vsa morja in se s svojimi koreninami vsesalo v vse zemlje. L. A.

UGANKARJEM

REŠILCI UGANK V OKTOBRSKI ŠTEVILKI

Vseh 200 točk so dosegli: Modrinjak France, župnijski urad Pišce, Rošker Justina, Jeglič Stanko, Zajec Lojze, Kalan Luka.

Petelin Mimica (159), Petelin Francka (159), Sodja Franc (118), Cesar Anton (118), Mišelčič Franc (165), Debevec Krista (155), Ložar Janez (179), Kiferle Danica (116), Aleš France (102), Kržišnik Helena (179), Tavčar Martin (168), Kunstelj France (168), Katoliško društvo rokodelskih pomočnikov Vrhnika (168), Kalan Minka (174), Erjavec Amalija (159), Samostan Stična (159), Kržišnik Angela (179), Miklavčič Franja (179), Rakovec Josip (147), Lipoglavšek Slava (147), Kocmur Pavla (84), Lukovšek Ivanka (84), Ažman Justina (84), Imperl Peter (96), Trebše Alojzij (96), Videnšek Ana (80), Benedičič Jakob (98), Langus Marijan (45).

Izžrebani so bili: Za prvo nagrado: Zajec Lojze, strojni stavec, Ljubljana, Sv. Petra c. 14. Za drugo nagrado: Petelin Mimica, učiteljica, Ribnica na Dolenjskem; Kunstelj France, stud. theol., Ljubljana, Semeniška 4. Za tretjo nagrado: Samostan Stična; Katoliško društvo rokodelskih pomočnikov, Vrhnika; Petelin Francka, poštna uradnica, Podnart.

POMENKI

Vsem: Ker se spet bliža koncu ugankarsko leto, zato prosim vse ugankarje, da mi obenem z novembrskimi rešitvami pošljejo tudi svoje želje ali predloge za prihodnje leto. Če mi bo mogoče, jih bom rade volje upošteval. Sporočite mi svoje misli o bodočem razpisu nagrad in legitimiranju.

RAZPIS NAGRAD ZA NOVEMBER

Za prvo nagrado: Aktovka v vrednosti 100 din. Za drugo nagrado: Dve knjižni nagradi iz Mohorjeve založbe v vrednosti po 50 din. Za tretjo nagrado: Tri knjižne nagrade iz Mohorjeve založbe v vrednosti po 20 din.

Prvo nagrado dobé izžrebanci vselej pri podružnici Mohorjeve knjigarne v Ljubljani, Miklošičeva cesta 19.

Da ima gospa Ivanka srečo? Tako mislite sosedi, ker ji vedno vse gladko poteče. Gospa Ivanka pa pojasni: Sreča je v delu in v pravilni izberi sredstev za gospodinjstvo. Tudi pri perilu. Terpentinsvo milo Zlatorog, ki jaz žnjim vedno perem, da vedno belo in duhteče perilo. To milo pere skrajno prizanesljivo in perilo traja dolgo let. To srečo si lahko vsak privošči.

Zlatorog OVO TERPENTINOVNO MILO

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

*Novo in opreščene vloge
Din 149,000.000.-
so usak čas in brez omejitve
izplačljive*

ZA VSE VLOGE JAMČI

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA

Vaša knjižnica še ni popolna

če ne vsebuje knjižne zbirke

»Cvetje iz domačih in tujih logov«

ki obsega doslej tele zvezke:

1. Dr. Ivan Pregelj: Simon Gregorčič, Izbrane pesmi. Broširan izvod 9 din, v platno vezan 18 din.
2. Dr. A. Slodnjak: Fran Levstik, Martin Krpan. Broširan izvod 3 din, v platno vezan 9 din.
3. Prof. A. Sovrè: Horacij, Pismo o pesništvu. Broširan izvod din 7-50, v platno vezan din 15-50.
4. Dr. M. Rupel: Josip Jurčič, Jurij Kozjak. Broširan izvod 9 din, v platno vezan 18 din.
5. Dr. I. Grafenauer: Valentin Vodnik, Izbrano delo. Broširan izvod 9 din, v platno vezan 18 din.
6. Dr. A. Pirjevec: Matija Čop, Izbrana dela. Broširan izvod 9 din, v platno vezan 15 din.
7. Dr. Ivan Pregelj: Simon Jenko, Izbrano delo. Broširan izvod 9 din, v platno vezan 18 din.
8. Dr. Franc Grivec: Žitja Konstantina in Metodija. Broširan izvod 9 din, v platno vezan 18 din.
9. Prof. V. Novak: Izbor prekmurske književnosti. Broširan izvod 9 din, v platno vezan 18 din.
10. Prof. Fr. Koblar: Josip Jurčič, Deseti brat. Broširan izvod 18 din, v platno vezan 27 din.
11. Dr. R. Kolarič: Cigler Janez, Sreča v nesreči. Broširan izvod 9 din, v platno vezan 18 din.
12. Prof. J. Šolar: F. S. Finžgar, Študent naj bo. Broširan izvod 9 din, v platno vezan 18 din.
13. Dr. S. Trdina: N. V. Gogolj, Revizor. Broširan izvod 9 din, v platno vezan 18 din.

(Cene udninske)

Ne odlašajte z naročilom; pišite še danes po knjige

Družbi sv. Mohorja v Celju

HRANILNICA DRAVSKE BANOVINE CELJE • LJUBLJANA • MARIBOR

Obrestna mera za vloge znaša do 5%

Za vloge in obresti jamči Dravska banovina z vsem premoženjem in vso davčno močjo!